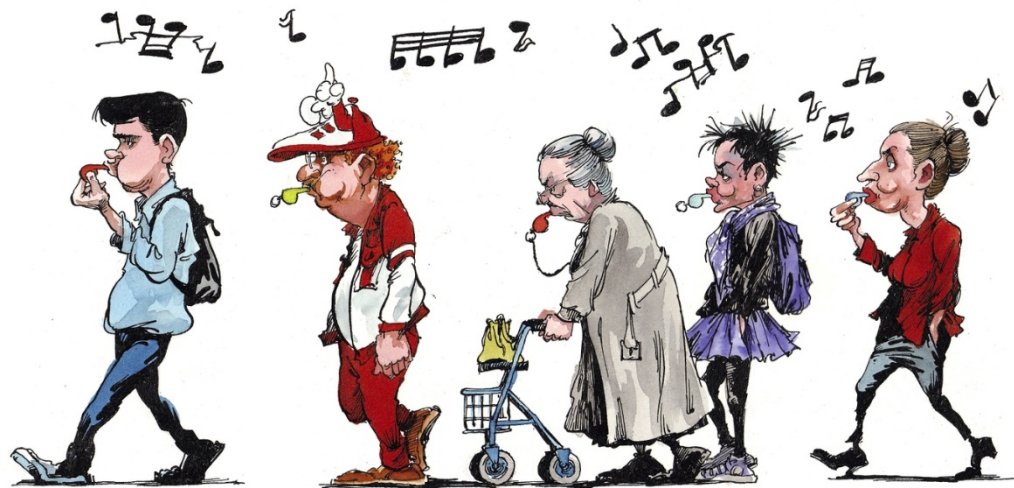

En politisk nyttediskurs - en konstrueret paratvirkelighed

A political discourse of usability –
a constructed ready-reality

Modul 6 - Speciale

Studienummer: 20141676 og 20141587

Afleveringsdato: 14.11.2016

Vejleder: Søren Juul

Typeenheder: 237.009

**Kandidat i Socialt Arbejde, Aalborg Universitetet,
København**

Indholdsfortegnelse

1.0 SPECIALETS FORMÅL	6
2.0 MOTIVATION OG FORFORSTÅELSE	7
3.0 FORORD TIL INDLEDNING	8
4.0 INDLEDNING.....	9
4.1 DET VELFÆRDSSTATSLIGE PROJEKT	9
4.2 REFORMER FRA MIDT 1990'ERNE – OVERGANGEN TIL ET NYT AKTIVPARADIGME....	11
4.3 REFORMER FRA NULLERNE OG FREMEFTER	13
5.0 PROBLEMFORMULERING	17
6.0 AFGRÆNSNING.....	17
7.0 AFGRÆNSNING AF EMPIRI	18
8.0 METODE.....	19
8.1 VIDENSKABSTEORI - POSTSTRUKTURALISME	20
8.2 INTRODUKTION TIL ANALYSESTRATEGI.....	21
8.3 HEGEMONISK DISKURSTEORI.....	23
8.4 ANALYSESTRATEGI OG TEORETISKE OVERVEJELSER	24
8.5 EPISTEMOLOGI OG ONTOLOGI.....	26
9.0 TEORI.....	28
9.1 LACLAU OG MOUFFE.....	28
<u>9.1.1 Teoretisk position.....</u>	<u>28</u>
<u>9.1.2 Begrebsapparat.....</u>	<u>29</u>
9.2 FOUCAULT	31
<u>9.2.1 Teoriens relevans.....</u>	<u>32</u>
<u>9.2.2 Magt.....</u>	<u>33</u>
<u>9.2.3 Det disciplineret subjekt</u>	<u>35</u>
<u>9.3 Governmentality.....</u>	<u>37</u>
10.0 UNDERSØGELSESDSIGN	39
10.1 HEGEMONI	40
10.2 ANTAGONISMER	41
10.3 SUBJEKTPPOSITION	43

11.0 FORORD TIL DISKURSANALYSEN.....	45
12.0 DE POLITISKE INTENTIONER OG MÅLSÆTNINGER	46
12.1 VIRKELIGHEDSOPFATTELSE OG DEL-OPSUMMERING	49
13.0 DISKURSANALYSE AF REFORMENS MÅLGRUPPE	51
13.1 JOBPARATE KONTANTHJÆLPSMODTAGERE.....	51
13.2 UDDANNELSESPARATE UNDER 30 ÅR	53
13.3 AKTIVITETSPARATE OVER- OG UNDER 30 ÅR.....	54
13.5 DEL-OPSUMMERING	57
14.0 DISKURSIVE STYRINGSINSTRUMENTER.....	59
14.1 YDELSER	59
<u>14.1.1 Uddannelsesparate</u>	<u>60</u>
<u>14.1.2 Unge med erhvervskompetencegivende uddannelse.....</u>	<u>62</u>
<u>14.1.3 Aktivitetsparate uddannelsesmodtagere</u>	<u>63</u>
<u>14.1.4 Kontanthjælp for jobparate- og aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere.....</u>	<u>65</u>
<u>14.1.5 Diskursive udelukkelser i reformens ydelsesregulering</u>	<u>67</u>
<u>14.1.6 Del-opsummering.....</u>	<u>68</u>
14.2 VISITATIONSAPPARATET	68
<u>14.2.2 Nye praksislogikker.....</u>	<u>70</u>
<u>14.2.3 Tidlig visitation</u>	<u>72</u>
<u>14.2.4 Uddannelsespålæg.....</u>	<u>75</u>
<u>14.2.5 Nytteindsats.....</u>	<u>78</u>
<u>14.2.7 Mentor og kordinerende sagsbehandler.....</u>	<u>80</u>
<u>14.2.7 Formål og refleksioner koblet til den styret praksis</u>	<u>81</u>
<u>14.2.8 Del-opsummering.....</u>	<u>82</u>
15.0 DEN HEGEMONISKE DISKURS	84
16.0 SUBJEKTPOSITIONER	86
17.0 MODDISKURSER	88
17.1 SOCIALE ANTAGONISMER.....	88
18.0 FORORD TIL REFORMENS DISCIPLINERING AF LEDIGE	91
18.2 DET DISCIPLINERET SUBJEKT – DEN NORMALISERET SANKTION.....	95
18.3 EKSAMEN	98

18.4 DEL-OPSUMMERING	98
19.0 KOBLING TIL DEN VELFÆRDSSTATSLIGE UDVIKLING	100
20.0 DISKUSSION.....	101
21.0 KONKLUSION	105
21.3 HVILKE STYRINGSINSTRUMENTER TAGES I BRUG FOR AT INDFRI REFORMENS INTENTIONER OG MÅLSÆTNING?	106
22.0 PERSPEKTIVERING.....	110
21.0 LITTERATURLISTE	112
<u>BØGER OG ARTIKLER</u>	112
<u>INTERNETSIDER</u>	117
<u>EMPIRI</u>	118

Abstract

This thesis, which studies the language used in the preparatory legal work for the Social Security reform of 2014, lays bare the related political intentions and goals in order to establish to what extent new methods have been instigated to express and control the matter at hand. Close attention will be paid to how a phenomenon such as unemployment is discursively articulated, as well as to the political view of humanity and the underlying rationale supporting the discourse. Furthermore, there will be a clarification of which governing rationales are implicated by the discourse and how these logics and technologies develop in practice as well as in the context of the unemployed, who must be disciplined and directed towards becoming self-supportive. The accompanying research, which sets the hegemonic discourse on this subject, discloses which artificially created truths are politically affixed in society.

Using post-structuralism as the scientific theory of the thesis, the hegemonic discourse is isolated with a starting point in Ernesto Laclau and Chantal Mouffe's discourse. In addition, Michel Foucault's theory on surveillance and punishment is used to illustrate how power from centralised political quarters controls and corrects institutions in order to discipline the unemployed into subjugation.

In conclusion, the main points of the thesis combine to indicate that more adults must quickly transfer to work, while young people must transfer to education. In order to strengthen political focus, completely new target groups and a new referral system must be created to stringently direct the front line towards political goals. Changes which give rise to the knowledge that all unemployed can and must make use of their resources and potential in a competitive nation. Furthermore, welfare benefits for the young unemployed are lowered to a new benefit, an educational grant, at the same time as the age limit is increased from 25 to 30 years old in order to encourage education and achieve savings. These initiatives point towards a previously unseen detailed practical control which will, in the future, control each organisational link by tightening what already exists and making new political thinking visible.

The research supporting this thesis, which indicates the direction in which welfare policy and social work is currently moving, leads to reflections on moral, value-related and institutional consequences, once attention is focused on the artificial truths of the discourse.

1.0 Specialets formål

I nærværende speciale hvor formålet er at studere og gå tæt på sproget i det lovforberedende arbejde til Kontanthjælpsreformen af år 2014, blotlægges de politiske intentioner med henblik på at udpege, hvilken diskurs der med reformen fastsættes på forsørgelses og beskæftigelsesområdet.

Når Kontanthjælpsreformen udpeges som genstandsfelt for specialets undersøgelse skyldes det interessen såvel som behovet for at klarlægge, hvorvidt reformen politisk lægger an til nye måder at italesætte- og styre feltet på.

Kontanthjælpsreformen af år 2014 er derfor afgørende for specialets undersøgelse, idet seneste reform angiver hvilken politisk diskurs, som aktuelt er styrende for udmøntningen af det sociale arbejde på området.

Herudover forekommer det oplagt, at vi med vores socialpolitiske interesse og socialfaglige viden, bidrager til agtpågivenhed, i lyset af de fremherskende og senest vedtaget skærper i velfærdspolitikken. Forringelser rettet mod ledigere, heriblandt kontanthjælpsmodtagere, en målgruppe bestående af nogle af de mest marginaliserede, sårbare og økonomisk underprivilegerede personer i vores samfund (Benjaminsen & Lauritzen 2015: 10-12).

Uagtet egne personlige holdninger til velfærdspolitikken, der givetvis rummer et utal af nuancer, vil tilgangen til specialets empiri være så neutral og åben som overhovedet muligt. Den redegøres i den forbindelse udførligt for den metodiske tilgang til empirien i afsnittet *introduktion til analysestrategi* (jf. pkt. 8.2).

På baggrund af ovenstående og ud fra det foreliggende kendskab til reformen, er der frem til specialet blevet reflekteret- og diskuteret omkring udviklingen i velfærdspolitikken, ligesom en række hypoteser er blevet defineret.

For det første antages det, at kontanthjælpsreformen vil tilsigte en skærpet styring af institutionerne og af ledige, og for det andet, at de politiske intentioner vil indsnævre frontlinjeniveaus handlerum i udførelsen af det sociale arbejde. Og for det tredje og sidste en antagelse om, at reformen vil bidrage til øget ulighed hvilket begrundes i de sidste årtiers udvikling i velfærdspolitikken, samt i forskning der angiver, at uligheden i samme periode har været stødt voksende (Danmarks Statistik).

2.0 Motivation og forforståelse

Med nærværende speciale er motivationen drevet af interessen for, hvordan udviklingen i velfærdspolitikken op gennem tiden, og til stadighed, påvirker det sociale arbejde og underprivilegeret grupper i samfundet.

Via frivilligt arbejde i Foreningen Hus Forbi og Den Sociale Retshjælps Fond har vi særskilt varetaget opgaveløsning inden for det juridiske og sundhedsfaglige felt.

Erfaringer der tilsammen med ordinær ansættelse på beskæftigelsesområdet har skærpet vores opmærksomhed på de udfordringer, som politikudviklingen har medført i udførelsen af det sociale arbejde. Især i relation til kontanthjælpsmodtagere hvor en betydelig andel har komplekse problemstillinger og befinder sig langt væk fra arbejdsmarkedet som følge af sociale- og helbredsmæssige problemer. Udfordringer der i et aktivparadigme sætter det sociale arbejde på spidsen, når der fra politisk hold stilles umådeligt høje- og ofte urealistiske krav til frontlinjeniveau, og til kontanthjælpsmodtagere.

Ydermere er interessen for både socialpolitik, socialt arbejde og specialets videnskabsteori blevet styrket gennem de sidste to års kandidatstudie, hvor kyndig undervisning har bidraget til en udvidelse af vores videnshorisont. Ikke mindst i forhold til hvordan en socialkonstruktivist tilgang, som der anvendes i specialet, kan bidrage til at stille skarpt på, hvordan den politiske magt fastsætter diskurser og normative standarder for, hvad der i samfundet er efterstræbelsesværdigt.

Det er således ud fra egne praksiserfaringer og samfundsfaglig viden, at forforståelserne til specialets problemfelt er blevet skabt.

Bevidst om egne forforståelser undersøges det i specialet, hvordan de politiske italesættelser i reformen bliver styrende for, hvilke naturlige selvfølgeligheder der diskursivt fikseres på kontanthjælpsområdet og i samfundet.

Tilgangen til specialets problemfelt vil derfor tage afsæt i en diskursteoretisk metodetilgang, idet analysefokus rettes mod det politiske sprog, og de rationaler og instrumenter som reformen implicerer, hvilke regimerne skal styre ledige efter.

3.0 Forord til indledning

I kommende afsnit præsenteres i hovedtræk udviklingen i den retlige regulering i velfærdspolitikken, som har fundet sted i perioden fra 1970'erne, og fremefter, til år 2014 med Kontanthjælpsreformens ikrafttrædelse. Når udviklingen er relevant at belyse i forhold til specialet skyldes det, at vi ønsker at give læseren indblik i den diskursudvikling, som har fundet sted i retning af neoliberalisme og konkurrencestat. En udvikling der ikke kan afkobles, men er essentiel for forståelsen af specialets problemfelt, idet Kontanthjælpsreformen historisk er tilvejebragt gennem den velfærdspolitiske diskursudvikling.

Eftersom diskurser er foranderlige, vil en overordnet gennemgang derfor dels bidrage til indsigt i, hvordan den politiske styring i velfærdsstatens glansperiode har forandret sig markant op gennem årene. Ikke mindst i forhold til udviklingen i den politiske norm- og værdisætning, som ændrer karakter i perioden med diskursskiftet fra forsørgelsespolitik til beskæftigelsespolitik. Og dels til indsigt i det politiske farvand som har muliggjort opkomsten af seneste Kontanthjælpsreform. Grundet omfattende reguleringer fra lovgivende magts side, inden for perioden af de seneste årtier, bemærkes det, at det ingenlunde vil være muligt at belyse samtlige reguleringer på området inden for specialets rammer.

Følgelig fremføres således en række udvalgte, men væsentlige ændringer med signifikans til specialets problem- og undersøgelsesfelt, samt et udpluk fra relevant forskning på området.

4.0 Indledning

4.1 Det velfærdsstatslige projekt

Som nævnt i afsnittet ovenfor har politikudviklingen på velfærdsområdet historisk gennemgået hastige og omfattende forandringer inden for en periode af blot få årtier. Hvor det velfærdsstatslige projekt var båret af interessen for at sikre større social lighed gennem samfundets institutioner, og bidrage til skabelsen af demokratiske individer, har politikudviklingen inden for de seneste årtier været båret af interessen for at øge arbejdskraftudbuddet og reducere omkostningerne til passiv forsørgelse (Pedersen 2011: 179-182). Politikudviklingen der må tilskrives en række faktorer, dækker blandt andet over demografisk udvikling og økonomiske kriser med stigende arbejdsløshed til følge samt betydningen af nationalstatens indtræden i EU.

Globaløkonomiske forandringer der fra 1993 og fremefter politisk har medført, at opmærksomheden på nationale hjemmemarkeder, øget arbejdskraftudbud og konkurrenceevne er blevet skærpet. Bevægelser med afgørende betydning for de reguleringer som har fundet sted i velfærdspolitikken, herunder i den arbejdsmarkedsretlige regulering (Pedersen 2011:41-43).

Overordnet set udgjorde det velfærdsstatslige projekt en moralsk og kulturelt idé ud fra en fællespolitisk intention om at imødegå en gentagelse af fortidens depressioner og konflikter. Hensigter der tillige sigtede mod at styre økonomien i en mere human retning med fokus på anerkendende fordelingsprincipper. Desuden var det politiske menneskesyn i perioden præget af en eksistentiel forståelse af individet, som værende uerstatteligt i sig selv, hvorfor værdigheden skulle beskyttes og anerkendes af systemets institutioner (Pedersen 2011:15). Et menneskesyn der også lod sig afspejle i det politiske perspektiv på lediggang op gennem 1970- og 1980erne, hvor arbejdsløshed diskursivt var domineret af en konjunktur- og kvalifikationsbestemt forståelse, der gjorde problemløsningen til et samfundsanliggende (Caswell 2013:225-227). Politiske anskuelser der blandt andet satte sig igennem i Socialdemokratiets principprogram fra år1977, hvori det betones, at: *"Arbejdsløshed er en uforskyldt situation for den arbejdsløse. Derfor bør der ydes arbejdsløshedsunderstøttelse – uden tidsbegrænsning – så længe arbejdsløsheden varer"* (Goul Andersen 2013:92).

Periodens diskurs, der underbygges af Bistandsloven af år 1976, søgte derfor at forebygge, at der opstod behov for hjælp af social og økonomisk karakter, hvilket indebar en kompensation af ledige ud fra en konkret vurdering af individuelle behov (Dyring 2013:132). Ofte gennem mere favorable- og behovsregulerede overførelsesindkomster, uafhængigt af årsagen til situationens opståen, i spørgsmålet om hvorvidt arbejdsløsheden var selvforskyldt eller ej (Ibid.).

Velfærdspolitisk bar glansperioden således præg af optimisme og en tro på udviklingen af sikringsordninger, hvilket genspejlede sig i diskursens lempelige lovregulering af området (Goul Andersen 2013: 92). Især med betydning for ledige, men også frontlinjeniveau, hvor aktørerne i forbindelse med udmøntningen af det sociale arbejde, politisk var tildelt udstrakt skønsmæssig kompetence- og økonomisk råderum. Samfundsmæssigt en række gunstige forhold der kan forklares ud fra et statistisk lavt ledighedsniveau frem til, at den økonomiske krise indtraf i slutningen af samme årti samt ud fra efterkrigstidens moraletik. Historiske begivenheder der i perioden stadig ikke havde sluppet sit tag i magthaverene i forhold til nationalstatens politiske og økonomiske prioriteringer, og den styring som fandt sted af praksisinstitutionerne (Pedersen 2011: 13, 187). Kontekstbestemte historiske betingelser der bidrager til at belyse, hvorfor et socialt problem som langtidsledighed, i perioden for udbygningen af velfærdsstaten, ikke tiltrak sig større politisk bevågenhed. Og hvorfor arbejdsmarkedspolitikken ikke var udformet til at håndtere problemløsningen i forhold til et fænomen som arbejdsløshed (Bredgaard et al. 2011: 14-15). Af samme årsag forblev debatten om incitamentsledighed relativt begrænset, idet fænomenet, forud for krisen, ikke gav anledning til videre bekymring. (Caswell 2013: 225-227). Dette på trods af, at skismaet omkring favorable overførelsesindkomster, og lediges reelle rådighed, i perioden ikke var et ukendt fænomen (Bredgaard et al. 2011: 14-15).

Debatten ændres dog fra midten af 1970'erne og frem, hvor den politiske diskurs påvirkes og gradvist begynder at lægge an til en forskydning mod neoliberal tænkning i dansk politik. Ændringer der fandt sted sideløbende med, at nye økonomiske teorier internationalt vandt frem, og systemfejl og udgifter forbundet til velfærdsstaten blev blotlagt, hvilket i perioden gjorde velfærdsstaten til mål for omfattende systemkritik (Goul Andersen 2013: 87-88, Pedersen 2011: 186-188). Centralt i kritikken stod, at de

favorable overførelsesindkomster og skattetrykket, ifølge kritikerne, reducerede lediges tilskyndelse til beskæftigelse (Goul Andersen 2013: 87-88).

Med den økonomiske krise og postulaterne rettet mod velfærdsstaten, lå vejen banet for et moralsk opgør med en fejlslået økonomisk politik og den tænkning som i vid udstrækning understøttede en ydelsesorienteret tilgang og en lempelig arbejdsmarkedspolitik (Dyring 2013: 132). Gradvise ændringer i den politiske diskursudvikling som understreges med regeringsskiftet i starten af 1980'erne, hvor V, K, CD og KF tiltrådte med Schlüter i spidsen.

4.2 Reformen fra midt 1990'erne – overgangen til et nyt aktivparadigme

Rettes blikket mod årtiet efter, 1990'erne, hvor Arbejdsmarkedsreformen den 1. januar 1994 ikrafttrådte, som følge af arbejdsløshedskrisen og de tiltagende ændringer i den politiske diskurs, blev den retlige regulering skærpet i retning af et nyt aktivparadigme. Med Arbejdsmarkedsreformen blev den hidtidige arbejdsmarkedspolitik erstattet til fordel for en konkret beskæftigelsespolitik (Dyring 2013: 133).

Formålet med reformen, der udmøntede aktiveringsindsatsen i tre nye love¹ og som regulerede gruppen af forsikrede og ikke-forsikrede, var primært at understøtte ledige til at overgå til beskæftigelse eller uddannelse. I praksis indbefattede ændringerne, at ledige med- og uden begrænsninger i arbejdsevnen fremadrettet skulle hjælpes aktivt i retning af arbejdsmarkedet. Dette gennem beskæftigelses- og uddannelsesrettede initiativer, som i praksis skulle bidrage aktivt til at vedligeholde og træne arbejdsevnen iblandt ledige på overførelsesindkomst (Ibid.).

I samme årti, få år efter, ikrafttrådte Socialreformen af år 1998 hvilket medførte, at den eksisterende Bistandslov blev erstattet af to nyoprettede love i form af Aktivloven og Serviceloven. Ovenfra havde lovene, der begge blev understøttet af Retssikkerhedsloven, til formål at styrke en mere ensartet administration af det sociale område (Dyring 2013: 133). Hermed udgik den tidligere Bistandslov, der med Socialreformens ikrafttrædelse sammenkørte reguleringen af områderne kontanthjælp, revalidering, samt skåne- og fleksjob i de to nye love. Samtidigt blev den politiske aktivlinje yderligere styrket i retning af selvforsørgelse, ansvarliggørelse og ret og pligt

¹ Beskæftigelsesindsatsen udmøntes med reformen i henholdsvis: Lov om aktiv arbejdsmarkedspolitik,

gennem stramninger og nye principper. Heriblandt medinddragelses princippet i Retssikkerhedslovens §4 som formelt og processuelt havde, og har, til hensigt at sikre, at ledige m.fl. medinddrages i eget sagsforløb (Dyring 2013: 133- 134).

Med Retssikkerhedslovens §4, der først og fremmest var tiltænkt som en beskyttelse af borgeren mod myndighedsovergreb, blev de offentlige institutioner pålagt at udvise lydhørhed og sikre borgerens mulighed for, at være arkitekt i eget liv. Ydermere blev praksisinstitutionerne pålagt at koordinere deres arbejdsgange på en sådan måde, at medinddragelse kunne lade sig gøre (Juul 2010: 258).

Når retssikkerhedslovens §4 fremhæves skyldes det, at medinddragelses princippet, som i 1990'erne afspejlede en ny brugerinddragelsesdiskurs, der skulle beskytte- og sikre borgeren medindflydelse, samtidigt spændes for periodens aktivdiskurs.

Medinddragelses princippet, der oprindeligt udsprang af en smuk tanke, udfordres m.a.o., da det i perioden kobles til den politiske aktivlinje. I Aktivlovens formålsbestemmelse, som blotlægger diskursudviklingen, skal ledige ikke længere kun udnytte deres arbejdsmuligheder, men også udvikle disse: ”*modtageren .. skal.. udnytte og udvikle deres arbejdssevne*” (Dyring 2013: 134, Lov om aktiv socialpolitik §1, stk. 2). Politiske krav der bemærkes fortsat at gøre sig gældende.

Hvorvidt disse normpluralistiske og retspolitiske diskurser pr. definition kan betragtes gensidigt udelukkende eller komplementære, lader vi stå udsagt hen. Men sikkert er det, at periodens diskursudvikling gradvist har åbnet op for krænkelse af borgeren, idet der ikke foreligger tilstrækkelig juridisk klarhed omkring, hvordan myndigheden skal agere over for ledige i dette krydsfelt (Juul 2010: 342-343).

Endvidere medførte Socialreformen en stigning i tildelingen af gentagne aktiveringstilbud, hvilket tilskrives, at samtlige unge, uanset problemer, blev mødt med skærpet ret og pligt gennem krav om indsats. Derudover medførte reformen et nyt erhvervsevnekriterie, der i sager om revalidering skulle øge opmærksomheden på ressourcer i relation til arbejdsmarkedet (Dyring 2013: 134).

På frontlinjeniveau betød metodeudviklingen ikke blot en implementering af nye arbejdsredskaber, men en udvikling i retning af neoliberale logikker, afspejlet i nye politiske rationaler, med fokus på styring gennem evidens, metode og effektmåling. Ændringer i den politiske styring som ikke alene tog sigte på at dirigere ledige mere målrettet mod beskæftigelse, men intentionelt bidrog til at skabe forskydninger i den

eksisterende magt og kompetencefordeling på frontlinjeniveau (Juul 2010: 316-317). Intentioner der ovenfra skulle sikre en adfærdsregulering af praksis og påvirke det sociale arbejde til en tilpasning til 1990ernes neoliberale New Public Management (NPM) diskurs (Juul 2010: 314).

Med dette tilbageblik på samfunds- og politikudviklingen, fra udgangen af 1970erne og fremefter, kan der peges på et diskursskifte i velfærdspolitikken, som har forårsaget betydelige ændringer i tilgangen til det sociale arbejde i institutionerne.

Udviklingstendenser som har afstedkommet, at fokus er blevet forskudt fra forsørgelse og kompensation af ledige til fokus på arbejdsevne og selvforsørgelse (Juul 2010: 324).

Når Jacob Torfing m.fl. angiver midt 1990erne som overgangen til et nyt paradigme, fra weelfare to workfare, skyldes det således en ny politisk forståelse af sociale rettigheder idet opkomsten af aktivlinjen, i højere grad, har betinget adgangen til passiv forsørgelse gennem juridiske pligter målrettet beskæftigelse (Torfing 1999: 11).

4.3 Reformen fra nullerne og fremefter

Fra nullerne, med VK- regeringens tiltræden, skærpes den politiske retorik og aktivlinje yderligere på beskæftigelsesområdet, der undergår ændringer af langt mere indgribende karakter. Blandt andet vedtages det, at kommunerne skal sanktionere arbejdsmarkedspare ved udeblivelse fra aktivering, hvilket formegentligt må tilskrives, at man politisk noterede sig, at praksis var forbeholden med brug af sanktioner. En forklaring er, at sanktionstænkningen i institutionerne, særligt fra socialrådgiverenes side, kan opleves skadelig for tillidsrelationen til klienten og dermed for udførelsen af det sociale arbejde, som tilsigter at understøtte klientens behov (Caswell 2013: 229). Forklaringen underbygges med komparative undersøgelser som peger på, at idealerne i det sociale arbejde er stærkt forankret i socialrådgiverenes selvforståelse, hvorfor sanktionspligten skaber krydspres mellem frontlinje- og politisk niveau (Caswell 2013: 229, Soss et al. 2011: 291).

I 2003 ikrafttræder Beskæftigelsesreformen, som indebærer, at indsatsen over for ledige skærpes gennem to nyoprettede love, Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats samt Lov om ansvaret for og styringen af den aktive beskæftigelsesindsats (Dyring 2013: 143).

Med implementeringen af de to nyoprettede love betones aktivdiskursen yderligere gennem neoliberale- og markedsorienteret work first strategier, der med fokus på økonomiske incitamenter og ret og pligt tilstræber at få ledige hurtigere i beskæftigelse (Torfing 2004: 41). Diskursivt understreges strammingerne i aktivlinjen i beskæftigelsesindsatslovens formålsparagraf, hvoraf det fremgår, at institutionerne skal: *"..bidrage til et velfungerende arbejdsmarked ved at bistå arbejdssøgende med at få arbejde.."* (Dyring 2013: 143), samt: *"..bistå kontanthjælpsmodtagere og ledige dagpengemodtagere til så hurtigt og effektivt som muligt at komme i beskæftigelse, således at de kan forsørge sig selv og deres familie.."* (Ibid.).

Parallelt med beskæftigelseslovenes ikrafttræden vedtages samme år, i 2003, Førtidspensionsreformen, der politisk havde til hensigt at fastholde flest muligt på arbejdsmarkedet.

I den forbindelse nedjusteres ydelsesniveauet for førtidspensionister til en ydelse svarende til dagpengesats, der samtidigt gøres skattepligtig, ligesom pensionstaksterne tilpasses til kun at omfatte én taks (Dyring 2013: 145). Økonomiske incitamenter der skulle sikre, at det ikke var rentabelt at overgå til førtidspension, samt imødegå en praksisudvikling, hvor for mange blev tildelt førtidspension.

Fra politisk hold var rationalet, at favorable sociale ydelser svækkede incitamentet til beskæftigelse, hvilket i periodens aktivdiskurs sætter sig igennem i parolen om: *"at det skal kunne betale sig at arbejde"* (Statsministerens nytårstale 2002).

Tankesæt og strategier der for alvor foldes ud op gennem nullerne, med VK-regeringens indtog, hvor arbejdsløshed forskydes fra et konjunktur- til et incitamentsproblem, der ovenfra gjorde ledige til genstand for selve problemforskydningen (Caswell 2013:225-226).

Eftersom arbejdsløshed udstilles som et adfærdsrelateret og selvforskyldt fænomen, er det ikke vanskeligt at ræsonnere sig frem til, hvorfor tilslutningen til en strammere diskurs, særligt iblandt den arbejdende del af befolkningen, lettere kunne accepteres.

I år 2007 reguleres beskæftigelsesindsatsen atter, hvilket sker med oprettelsen af jobcentre i samtlige af landets kommuner. Intentionen var, at implementeringen af jobcentrene skulle bidrage til at ansprende beskæftigelsesindsatsen yderligere gennem fokus på job, selvforsørgelse og lediges reelle rådighed (Dyring 2013:143-144).

På frontlinjeniveau affødte implementeringen nye arbejdsgange og procedurer, hvilket medførte, at det oprindelige udgangspunkt for det sociale arbejde blev forskudt i retning af målstyring. Med skærpet procesregulering og udsigten til statsrefusion, i forbindelse med jobcentrenes aktivering af ledige, ændres fokus fra borgerens interesser og behov til økonomiske rationaler og effektiviseringskrav. Desuden indskræpes og forenkles kommunernes ufravigelige sanktionspligt igen året forinden, i år 2006, hvorved ret og pligt atter betones fra centralpolitisk hold (Caswell: 2013:227-230). En politisk ”noget for noget” tænkning der ekspliciteres allerede i år 2004, i VK- regeringens principprogram, hvor forhenværende statsminister, Anders Fogh Rasmussen, italesatte, at: *””Noget for noget” handler om at gøre op med konsekvensløsheden uden at dræbe ildsjælene og uden at sætte egoisme i systemet”..” Derfor skal vi påskønne og belønne dem, der gør en forskel. ” Noget for noget” kan også være en sanktion over for dem, der blæser på fællesskabets regler”* (Beskæftigelsesministeriet 2004).

Hermed genspejler nullernes diskurs hvordan, ledighed fremhæves som et adfærdsproblem, der målrettet skal sættes ind over for, idet der ikke skal herske tolerance over for mennesker, der bevidst smyger sig uden om arbejdsfællesskabet. Samfundet skal i stedet værdsætte de mennesker, der opfylder deres forpligtigelser ved at deltage på arbejdsmarkedet, og som bidrager positivt til opretholdelsen af fællesskabets interesser.

Senere i samme årti, i 2009, konkluderes det med Arbejdsmarkedskommissionens rapport, ”Velfærd kræver arbejde”, at de offentlige finanser bør styrkes gennem en skærpet beskæftigelsesindsats. Tiltag der anbefales realiseret gennem styrket økonomiske incitamenter til kommunerne samt en strammere styring af beskæftigelsesindsatsen (Arbejdsmarkedskommissionen 2009: 7-10). Med rapporten lægges der på ny an til stramminger, men denne gang med sigte på den brede befolkningsgruppe, idet en forkortelse af ledighedsperioden, øget fremdrift og senere tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet m.m. tilrådes af kommissionen (Dyring 2013: 146). De rekommanderede initiativer og udviklingstendensen understøttes af diskursen der blotlægger at: *”Udgangspunktet for.. kommissionens anbefalinger er, at man gennem reformer – primært af beskæftigelse- og socialpolitikken – skal opnå en forøgelse af befolkningens samlede arbejdsindsats, så man samtidig styrker de offentlige finanser. De enkelte reformforslag retter sig mod forskellige målgrupper, men tilsammen*

indebærer de, at alle aldersgrupper på arbejdsmarkedet kommer til at bidrage til at løse finansudfordringerne” (Beskæftigelseskommissionen 2009: 9).

På baggrund af anbefalingerne, der givetvis må anskues i lyset af den økonomiske krise, som rammer i år 2008, vedtages den kommende årrække fem reformer:

Dagpengereformen (2010), Tilbagetrækningsreformen (2011), Reform af førtidspension og fleksjob (2013), Reform af SU-systemet og rammerne for studie gennemførelse (2014) og endeligt Kontanthjælpsreformen (2014) (Dyring 2013: 146-149), hvortil sidstnævnte er genstandsfelt for specialets undersøgelse.

Reformer der tilsammen udgør genopretningspakken, og som grundlæggende har haft til hensigt at styrke dansk økonomi og øge konkurrenceevnen, så nationalstaten kan gøre sig gældende i den globale markedsøkonomi.

Opsummerende blotlægger den velfærdspolitiske udvikling et politisk kulturskifte, og en styring mod konkurrencestat og økonomisme, med fokus på neoliberale rationaler og visioner (Pedersen 2011: 15-19).

En diskursudvikling der fra paradigmeskiftet og fremefter har bidraget til opkomsten af en NPM-styring af praksis og til nye forståelser i velfærdspolitikken, hvor stræben efter det gode liv er blevet søgt indfriet gennem social ingeniørkunst (Juul 2010: 307, 314).

Politisk en kunstart der tilskynder til øget velstand, og som hylder de mennesker, der gør en forskel ved aktivt at participere i arbejdsfællesskabet, og tilslutter sig det konstruerede ideal om rigdom i samfundet. Udviklingstendenser der har ansporet til forskydninger i den politiske moraletik og sat det sociale arbejde under pres i institutionerne gennem konkurrerende værdier og nye fællesskabslogikker.

Centralpolitiske ideer, understøttet af en fremherskende diskurs, der i stigende grad er lykkedes med at fikse arbejdsløshed som et grundlæggende viljesproblem og individuelt anliggende (Juul 2010: 307-309).

5.0 Problemformulering

Hvordan fremtræder de politiske intentioner og målsætninger, i det lovforberedende arbejde, med Kontanthjælpsreformen af år 2014?

- Hvilke intentioner og målsætninger tales frem i det lovforberedende arbejde?
- Hvordan italesættes målgruppen i det lovforberedende arbejde?
- Hvilke styringsinstrumenter tages i brug med henblik på at indfri reformens intentioner og målsætninger?
- Hvilke disciplinerings teknikker, i styringen af ledige, tales frem i reformen?

6.0 Afgrænsning

Med afsæt i de forudgående afsnit skriver vi os med specialet ind i et diskursivt problemfelt der litteratur- og forskningsmæssigt er grundigt belyst. Dette sågar nationalt som internationalt, ligesom feltet forskningsmæssigt er genstand for konstant opdatering og udvikling. Trods denne forskningsmæssige bevågenhed finder vi det ikke desto mindre interessant og magtpåliggende at gå helt tæt på sproget i Kontanthjælpsreformen af år 2014.

Med specialet er det nye således at studere, hvordan et fænomen- og socialt problem som arbejdsløshed italesættes og hvilke politiske intentioner, menneskesyn- og andre forståelser, der kan spores i det lovforberedende arbejde. Samt hvordan disse rent faktisk sætter sig igennem politisk. Endvidere afdækkes det, om der i reformen kan spores italesættelser, der implicerer nye logikker målrettet ledige aktører og frontlinjeniveau. Herigennem blotlægges den hegemoniske diskurs og hvordan denne bliver styrende og konstituerer en række naturlige ”selvfølgeligheder” i samfundet.

Når vi lader os optage af dette skyldes det blandt andet, at seneste Kontanthjælpsreform ligger i forlængelse af en række andre velfærds- og beskæftigelsespolitiske reformer, som vi mener bidrager til at skærpe betingelserne for nogle af de mest sårbare samfundsgrupper. Ydermere er vi af den opfattelse, at Kontanthjælpsreformen tilsigter en øget detailstyring af frontlinjeniveau i endnu strammere retning. Vi forholder os derfor tvivlende til, om reformen umiddelbart indeholder nyt politisk håndværk, eller der mere retvisende kan peges på en videreførelse af den neoliberale aktivdiskurs.

7.0 Afgrænsning af empiri

I nærværende speciale udgør det empiriske grundlag det lovforberedende arbejde til Kontanthjælpsreformen af år 2014, der rummer følgende ændringslove: Lov om aktiv socialpolitik, betegnet L78, samt Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, betegnet L193². Begge ændringslove fremsat i Folketinget i år 2013³, hvor ændringerne blev vedtaget, og efterfølgende implementeret med Kontanthjælpsreformens ikrafttrædelse i januar år 2014.

Læseren gøres hertil opmærksom på, at når der i specialet kildehenvises til ændringsloven, Lov om aktiv socialpolitik, anvendes kildebetegnelsen (LAS). Og ved kildehenvisninger til ændringsloven, Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, anvendes kildebetegnelsen (LAB).

Herudover består empirien af de høringsvar, som knytter sig til ændringslovenes høringsperiode. Specialets empirimateriale er offentligt tilgængeligt på Folketingets såvel som Høringsportalens hjemmeside⁴.

Til høringssvarende, hvor der i specialet tages udgangspunkt i de aktørholdninger der har relevans for specialets problemstilling, er udarbejdet ét selvkonstrueret bilag, hvoraf fremgår hvilke aktører der diskursivt giver sig til kende. Dette med henblik på at skabe overskuelighed for læseren da høringssvarene implicerer varieret aktørtilkendegivelser uden relevans til specialets problemstilling. Fx spørgsmål vedrørende datasikkerhed, pension og des lignende. Læseren gøres derfor yderligere opmærksom på, at der ved kildehenvisning til høringssvarene, anvendes kildebetegnelsen (bilag 1).

² Lov nr. L78 og Lov nr. L193 – Findes på:

<http://www.ft.dk/Search.aspx?q=kontanthj%C3%A6lpsreform&as=1&sf=dok&msf=dok&SearchDepthFull=1&Samling=20131&Udvalg&Facet2=Lovforslag#search>

³ Lovforslag nr. 1: *Lov om ændring af lov om aktiv socialpolitik, lov om statens uddannelsesstøtte, lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag og forskellige andre love*

Lovforslag nr. 2: *Lov om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om ansvaret for og styringen af den aktive beskæftigelsesindsats og forskellige andre love*

Findes på: <https://hoeringsportalen.dk/Hearing/Details/16711>

⁴ www.folketinget.dk og www.hoeringsportalen.dk

8.0 Metode

I de kommende afsnit vil specialets videnskabsteori og diskursteoretiske retning blive klarlagt for at tydeliggøre over for læseren, hvilket teoretisk ståsted vi med specialet positionerer os ud fra. Dette med henblik på eksplicit at tilkendegive vores syn på viden og hvilken metodisk tilgang der er til specialets empiri.

Videnskabsteoretisk opererer vi inden for den poststrukturalistiske tradition, idet der udarbejdes en diskursanalyse af sproget i det lovforberedende arbejde til Kontanthjælpsreformen af år 2014. Hertil anvendes Ernesto Laclau og Chantal Mouffes diskursteori, som tilbyder et begrebsapparat og en metodetilgang, der meningsfuldt kan anvendes til specialets empiri. Teoretiske værktøjer der tilsammen kan bidrage til at udkrystallisere diskursens betydningsdannelser i specialets analysedele, ud fra sprogets tegnsætning, som den fremkommer her og nu.

Efter metodeafsnittet præsenteres specialets teoriafsnit i afsnittet *Teori* under pkt. 9.0. Foruden Laclau og Mouffes diskursteori anvendes desuden Michel Foucaults magt teori til at gennemføre analysen af den politiske styring af kontanthjælpsmodtagere- og af praksisinstitutionerne. Når der trækkes på Foucault skyldes det, at han med sit magtbegreb tilbyder en teori, som kan bidrage til at blottlægge den politiske styring i reformen, samt hvorledes subjektet disciplineres i forhold til staten. Med dette teoretiske afsæt positionerer vi os i specialet stringent ud fra den poststrukturalistiske tradition, som samtlige af disse teoretikere tilhører (Torfing 2013: 197).

Hvordan de to teorier særskilt vil blive operationaliseret i specialets analysedele forklares i afsnittet *Analysestrategi* under pkt. 8.4.

Afrundingsvist vil der i afsnittet *undersøgelsesdesign*, under pkt. 10.0, blive redegjort metodisk for, hvordan sproget dekonstrueres i specialet, samt hvordan den politiske diskurs i Kontanthjælpsreformen udkrystalliseres.

8.1 Videnskabsteori - Poststrukturalisme

Når poststrukturalismen som videnskabsteori meningsfuldt lader sig anvende til specialet undersøgelse skyldes det, som førnævnt, at vi ønsker at udarbejde en diskursanalyse af sproget af det lovforberedende arbejde. En diskursanalyse der vil identificere og blottlægge, hvilke politiske italesættelser der bliver styrende for, hvordan frontlinjeniveau- og ledige dirigeres i retning af de politiske intentioner og målsætninger i reformen.

Videnskabsteoretisk er poststrukturalismen, som tradition, en videreudvikling af den klassiske strukturalisme, der udspringer fra sprogvidenskaben og er inspireret af filosofen Ferdinand de Saussure (Esmark et al. 2005: 12).

Saussure der anses som strukturalismens grundlægger, har med sit hovedværk, *Cours de linguistique generale*, udfærdiget en sprogteori, hvor sproget udgør den skabende kraft for strukturerne i samfundet. Teorien fremhæver, at alle menneskelige handlinger og sociale institutioner er styret gennem tegn og symboler i sproget (Howarth 2005: 32-34). Saussure hævder således, at sprogets struktur går forud for det enkelte individ, hvorfor man ikke skal interessere sig for, hvordan individer taler, men i stedet fokusere på sproget som et system af tegn (Hansen 20012: 238).

Det er m.a.o. tegnenes sammensætning der udtrykker de begreber, som indgår i sproget, og gør os i stand til at kommunikere med hinanden. Tegnene skal derfor anskues som koblingen mellem et akustisk billede (*signifiant*) og et begreb (*signifié*) uden, at tegnenes forbindelse rummer en naturlig sammenhæng mellem ordets lydbillede og ordets betydning. Ifølge Saussure er forklaringen på den manglende sammenhæng, mellem lydbillede og betydning, at sproglige tegn er *arbitrære*⁵, da tegnene er unikke (Hastrup 2013: 317-318).

For at tydeliggøre Saussures pointe, i kontekst til specialets empiri, illustreres gennem følgende eksempel hvordan tegnene i ordet *uddannelse*, der indgår i reformen, skaber en bestemt struktur i sproget. Da lydbilledet på tegnene *uddannelse* er U-D-D-A-N-N-E-L-S-E betyder det, at lydbilledet afspejler det *signifiante*, imens *signife* udgør selve ideen om, hvad *uddannelse* er. Der findes således ingen objektiv forklaring på, hvorfor ideen om *uddannelse* har tilegnet sig de specifikke tegn, og hvorfor ordet *uddannelse* har fået dets eksakte betydning.

⁵ Arbitrære betyder, at noget beror på et skøn eller tilfældigt valg.

Med et sådant strukturalistisk blik på sprogets eksistens går selve sprogsystemets begreber forud for de objekter, som eksisterer i den sociale verden (Howarth 2005: 36-37).

Hermed adskiller poststrukturalismen sig videnskabsteorien fra strukturalismen, idet den gør op med forestillingen om en bestemt struktur i sproget, som fastsætter en totalstruktur. Hvor det i strukturalismen er tegnenes relation til andre tegn, der skaber forskellige delstrukturer, og danner elementerne til en større totalstruktur, er den poststrukturalistiske forståelse, at ingen diskurs kan være total (Hansen 2012: 239). I stedet er perspektivet, at sproget rummer et utal af diskurser, og at disse er foranderlige. Poststrukturalismen anlægger hertil et historisk perspektiv på diskurser, hvilket betyder, at diskurser fremkommer på et givent tidspunkt, i en specifik kontekst, som løbende erstattes af andre diskurser.

Videnskabsteoretisk indebærer det, at diskurserne i et poststrukturalistisk perspektiv betragtes decentreret i deres struktur uden endegyldigt at kunne fikse deres størrelse, relationer og betydning (Ibid.). Poststrukturalismen anerkender dermed, at sproget rummer nogle implikationer uden et fast centrum (Esmark et al. 2005:25).

Med specialets diskursanalyse, og dets epistemologiske afsæt i poststrukturalismen, er vi opmærksomme på, at diskursen som udkrystalliseres, blandt andet er formet af den historiske udvikling i velfærdspolitikken (jf. pkt. 3.0).

Grundet, at vi metodisk trækker på Laclau og Mouffes teori i analysedelene, interesserer vi os ikke for diskursens historiske betingelser, da fokus afgrænses til de politiske italesættelser i Kontanthjælpsreformen, og diskursen som udledes heraf. Diskursen der blotlægges i reformen, vil med specialets tilgang, derfor hverken være fastlåst eller entydig, men derimod genspejle et diskursivt øjebliksbillede.

Udtrykt på anden vis betyder det, at diskursen kan trues og sættes ud af spil, hvorfor sproget dekonstrueres i de eksterne høringssvar, idet antagelsen er, at der i disse vil fremkomme italesættelser, som truer diskursens dominerende position.

8.2 Introduktion til analysestrategi

Eftersom der i specialet opereres ud fra diskursteoretisk tilgang, forholder vi os epistemologisk til empiren, som en socialt skabt konstruktion, hvor sproget forstås som

en styrende og dybereliggende størrelse, der danner de sociale strukturer i verden (Dyrberg et al. 2000: 8). Alt hvad mennesker fortager sig i den sociale verden, er således betinget af et netværk formet af sprogets historiske begivenheder (Dyring et al.: 9-10).

Metodisk anvendes hertil en analysestrategi der epistemologisk anskuer empirien som objekt for egne iagttagelser med henblik på at analysere og besvare specialets problemformulerende spørgsmål.

I kraft af specialets socialkonstruktivistiske position er vi opmærksomme på, at teorivalg, i henhold til analysestrategien, vil influere på specialets konklusioner. Når vi metodologisk anvender Laclau og Mouffes begrebsapparat, vil egne forståelser af teorien derfor påvirke, hvordan diskursen blotlægges ud fra empirien.

Tilsvarende vil egne forståelser af Foucaults magtteori påvirke de analyseresultater, som udledes i forhold til den politiske styring af praksisinstitutionerne og af kontanthjælpsmodtagere.

Årsagen til, at vi har ladet os fascinere og inspirere af diskursanalyse som en interessant metodologi til at opnå viden, skyldes især interessen for at udforske og studere sproget, der anskues essentielt og magtfuld i sin størrelse. Sprog der gennem italesættelser skaber divergerende betydninger i den sociale verden, og hvor den dominerende diskurs bliver styrende for, hvad der opfattes ”naturligt”. Da vores analytiske iagttagelsespunkter udgør de politiske italesættelser i reformen, positionerer vi os ud fra disse, for at kunne blotlægge diskursen på kontanthjælpsområdet.

Med en poststrukturalistisk tilgang til empirien er vi som undersøgere af problemfeltet opmærksomme på, at der i specialet ikke vil kunne opnås nogen form for objektiv sandhed, idet specialets resultater vil være socialt konstrueret.

Ydermere vil vi i undersøgelsesprocessen være opmærksomme på egne forforståelser, da positionen der indtages i forhold til sproget, påvirker udfaldet af resultaterne. Som undersøgere anstrenger vi os således for at møde empirien så åbent som muligt, ved at sætte parentes om egne forforståelser og viden, eftersom specialets resultater influerer på, hvad der vil blive opfattet som sand viden (Pedersen 2012: 189). Dette i ønsket om at kunne præsentere så upåvirket og klare undersøgelsesresultater som overhovedet muligt (Jørgensen & Phillis 1999: 31).

8.3 Hegemonisk diskursteori

Overordnet for diskursteorien gælder, at opmærksomheden er rettet mod alsidige diskurser, hvilke bidrager til skabelsen af sociale praksisser som efterleves af individer i samfundet.

Specialets metodiske omdrejningspunkt vil i den forbindelse være på nedfældet udsagn, skriftsproget, når det i diskursanalysen blotlægges, hvilke diskurser der har magten, og opfattes som naturlige selvfølgeligheder i den socialt skabte virkelighed. Med afsæt i diskursteorien og sprogets abstrakte størrelse kortlægges hvilke diskurser der i en samtidsaktuel kontekst, cirkulerer i velfærdspolitikken på kontanthjælpsområdet (Jørgensen og Phillips 1999: 30-31).

I specialet anvendes derfor en hegemonisk diskursanalyse, med fokus på totaliseringsprocesser i samfundet, som kan bidrage til at tydeliggøre hvordan diskursive strategier definerer og transformerer et givent politikområde.

Teoretisk er forståelsen bag den hegemoniske diskursanalyse, at tendenserne i samfundet er styret af dobbelte hierarkier, hvilket indebærer, at den vindende diskurs tillader ét hierarki, at være mere styrende frem fra andre. En diskursiv hierarkisk orden der dikterer, hvilken diskurs der bestemmer en given social orden (Dyrberg et al. 2000: 321-322).

Med en hegemonisk diskursanalyse som analysestrategi foretages således en udredning af, hvordan de politiske italesættelser i Kontanthjælpsreformen skaber strukturer og hegemoni til den hierarkiske orden på området.

Ved at studere sproget og identificere specifikke ord i reformen undersøges det, om der fremkommer ensartethed i form af struktur i tegnene, svarende til Saussures lydbillede i bestemte ord (jf. pkt. 8.1), hvorved den hegemoniske diskurs udkrystalliseres.

Blotlægningen af diskursen vil hermed bidrage til indblik i, hvilket politisk sandhedsregime frontlinjeniveau såvel som kontanthjælpsmodtagere skal indordne sig- og styres efter.

Da poststrukturalismen, som en radikal udgave af socialkonstruktivismen, ikke opererer med nogen former for objektiv sand viden, vil alle politiske udsagn- og postulater i

reformen være at betragte som socialt konstruerede sandheder.

Hermed bliver den politiske diskurs et resultat af de videns- og magtkampe, der udspiller sig i diskursive processer, hvortil diskursen med størst gennemslagskraft konstituerer hvilke sandheder, der betragtes som gældende viden (Pedersen 2012: 189). Der findes derfor ingen sande fortolkninger af de politiske italesættelser i Kontanthjælpsreformen, da fokus i den hegemoniske diskursteori er rettet mod diskursive interessekonflikter. Sproglige konflikter der resulterer i, at visse diskurser vinder indpas, skaber hegemoni, og bliver opfattet som gældende viden i samfundet (Hansen 2012: 237).

Med dette diskursteoretiske afsæt tages der i analysen sigte på at identificere de interessekonflikter- og magtkampe, som er på spil blandt politiske aktører, med henblik på at blotlægge hvilke interesser der sætter sig igennem i den hegemoniske diskurs (Rasborg 2013: 404). Hertil understreges, at det diskursanalytiske fokus i specialet ikke er på enkeltindivider, men på socialt konstruerede fænomener og udsagn, som subjektet styres igennem. Kontanthjælpsmodtageres handlinger og tænkemåder er m.a.o. et resultat af det politisk konstruerede samfunds norm-og værdisætning, hvilket gør subjektets rolle til et samfundsstrukturelt anliggende. Det hegemoniske diskursbegreb bidrager dermed til en særlig måde at forstå sammenhænge og strukturer i samfundet på. Fx vil en analyse af frontlinjeaktørerne afføde ét resultat som genspejler en professionel aktør rolle, hvor en analyse af kontanthjælpsmodtagere vil genspejle en rolle som ledig. Rollerne der indtages afviger dermed fra hinanden afhængigt af, hvilke konstruerede samfundsstrukturer subjekterne analyseres ud fra (Hansen 2012: 238). Når Laclau og Mouffes begrebsapparat vil blive anvendt til at udkrystallisere diskursen i Kontanthjælpsreformen skyldes det, at teorien, som metoderedskab, tilbyder en hegemonisk diskursanalyse, hvilket der redegøres for under afsnittet *teori* i pkt. 9.0.

8.4 Analysestrategi og teoretiske overvejelser

I følgende afsnit begrundes valget af diskursteori i henhold til specialets metodetilgang.

Til at udkrystallisere den hegemoniske diskurs og blotlægge de politiske intentioner og målsætninger i Kontanthjælpsreformen anvendes Laclau og Mouffes diskursteori.

Teorien der udgør en politisk diskursteori, anskuer politiske handlinger som styrende for den sociale verden. I Laclau og Mouffes teori betragtes politisk ikke som bestemte handlinger, men som handlinger der influerer på de betingelser, der opstilles i samfundet. Fokus er derfor på sproget samt på, hvordan politiske forventninger og krav skaber ny identitet, og åbner op for nye sociale konstellationer i det politiske rum (Clausen 2002: 29-30).

Desuden tilbyder Laclau og Mouffes diskursteori en tilgang, der muliggør, at diskurser kan udskilles fra en samtidsaktuel kontekst uden at anlægge et historisk tilbageblik. Da vi i specialets alene vil koncentrere os om at blottlægge den hegemoniske diskurs i Kontanthjælpsreformen af år 2014, er Laclau og Mouffes teori et velovervejet- og oplagt metodevalg.

Til at belyse hvordan institutionerne og reformens målgruppe styres i retning af de politiske intentioner og målsætninger, anvendes Foucaults magtteori samt et udpluk af hans teoretiske begreber i form af *det disciplineret subjekt* og *governmentality*. Med afsæt i disse begreber undersøges, hvordan praksisregimerne formes, hvordan subjektet disciplineres samt forholdet mellem borger og stat.

Teoribegreber der tilsammen bidrager til en potent analyse af, hvordan det fra centralt politisk hold tilstræbes at ændre sociale praksisser samt styre subjekters handlen i forhold til de politiske intentioner og målsætninger.

Skønt Laclau og Mouffe tilsvarende medtænker subjektpositioner i deres diskursteori, hvor de postulerer, at der ingen sande relationer findes for subjektet, men at subjektet etableres ud fra samfundsdiskurser, er deres subjektbegreb utilstrækkeligt (Jørgensen & Phillips 1999: 53). Dette grundet at diskursteorien afstår fra at give et selvstændigt bud på, hvorledes politisk styring kan forstås i relationen mellem stat og samfundsaktører. I stedet tilslutter Laclau og Mouffe sig Foucaults magtbegreb i deres diskursteori, hvorfor Foucaults magtteori inddrages i specialets analysedele (Jørgensen & Phillips 1999: 23). Med Foucaults subjektforståelse tilbydes et teoretisk redskab, som kan bidrage til en analyse af, hvorledes subjekter styres gennem diskurser, og danner identitet (Hansen 2012: 250-251).

Måden hvorpå Foucault forstår begreberne *magt* og *subjekt* redegøres der for under kommende teoriafsnit i pkt. 9.2.2 og 9.2.3.

Når Foucaults diskursteori fravælges som metodisk tilgang til diskursanalysen skyldes det, at Foucault opstiller nogle historiske betingelser for, hvad der kan betegnes diskursivt. Det er m.a.o. de historiske betingelser der sætter grænserne for, hvad der overhovedet kan betragtes diskursivt (Jørgensen & Phillips 1999:22). Fx kan ordet *uddannelse*, tilskrives en bestemt betydning ud fra den historiske kontekst, som skolen og opmærksomheden omkring læringsprocesser er blevet tilvejebragt i. Pointen er, at *uddannelse* diskursivt er blevet skabt i en given historisk kontekst, hvorefter forestillingen om hvad uddannelse er, har indstiftet sig i den sociale virkelighed (Ibid.).

Såfremt vi i specialet havde valgt en diskursanalyse med afsæt i Foucault, ville metodetilgangen også have set anderledes ud, da en forudsætning ville være at afdække fortidens diskurser på forsørgelses- og arbejdsmarkedsområdet. Samt en klarlægning af de historiske betingelser med henblik på at definere og forstå den samtidsaktuelle diskurs på kontanthjælpsområdet (Hansen 2012: 248).

Til forskel fra Foucault opstiller Laclau og Mouffe ikke disse betingelser, men tilbyder med deres teori en metode, der fokuserer på sproget, som det kommer til udtryk i en given kontekst. Det teoretiske udgangspunkt er, at ingen diskurs kan være total, idet den under påvirkning fra andre diskurser kan ændres, i kraft af konstante diskursive kampe, i forsøget på at opnå hegemoni (Jørgensen & Phillips 1999: 15).

8.5 Epistemologi og ontologi

Da poststrukturalismen og diskursteorien angiver, at den sociale verden består af divergerende diskurser, uden en objektiv virkelighed, tages der i specialet afstand fra en positivistisk tilgang, hvis ontologi er at opnå viden, der genspejler virkeligheden (Juul & Pedersen 2012: 16). I stedet opereres der ud fra en ontologi, hvor al viden opfattes som socialt konstrueret (Hansen 2013: 442).

Endvidere tages der med poststrukturalismen afstand fra humanvidenskabens studier, der implicerer en tilgang med fokus på subjektets livsverden og individets særegne fortællinger (Juul 2012: 66) Dette i kraft af poststrukturalismens fokus på det socialt konstruerede hvor subjektet anskues som et produkt af den diskursive magt, og hvor

magten skaber de sociale praksisser, som individet underkaster sig (Dyrberg et al. 2000: 9).

Når poststrukturalismen er både relevant og oplagt som videnskabsteoretisk tilgang til specialets problemstilling, skyldes det for det første en forståelse af den politiske diskurs, som en størrelse der ikke kan fastlåse en totalstruktur på kontanthjælpsområdet. I stedet anskues viden på området som værende styret af de politiske italesættelser i reformen, og af den samfundskontekst som italesættelserne er blevet konstrueret i. For det andet en forståelse af, at de magt- og interessekonflikter der konstant udspilles i det diskursive felt, i et diskursteoretisk perspektiv, udgør konkurrerende moddiskurser til den dominerende politiske diskurs. Moddiskurser der kontinuerligt truer diskursens hegemoni og position, hvorfor moddiskurser kan få afgørende indflydelse på den sociale praksis, såfremt de vinder indpas.

Med afsæt i specialets videnskabsteori fremføres en diskursanalyse af det lovforberedende arbejde til Kontanthjælpsreformen af år 2014, hvor vi foruden at blotlægge de politiske intentioner og målsætninger, undersøger hvilke moddiskurser, der truer gældende viden på området. Desuden stilles der skarpt på den diskursive magt, som de politiske italesættelser konstituerer i den sociale virkelighed, hvorigennem praksisregimerne og kontanthjælpsmodtagere styres.

Endelig vil det nyskabende i specialet være at gå tæt på sproget i reformen, og studere hvorvidt de politiske italesættelser lægger an til nye måder at tale, tænke, og styre feltet på, ligesom det undersøges om diskursen bidrager til nye praksislogikker.

9.0 Teori

Følgelig fremføres en præsentation af specialets hovedteoretikere Laclau og Mouffe, samt Foucault, med henblik på at tydeliggøre specialets teoretiske ståsted.

9.1 Laclau og Mouffe

Overordnet kan Laclau og Mouffes teoriudvikling inddeles i tre perioder, hvor første periode, der med deres litterære værker i midt 1970erne, udgjorde en kritik af den strukturalistiske maxisme- og dens økonomiske blik på determinisme og politiske klasse modsætninger.

I kølvandet af deres indledende kritik udviklede Laclau og Mouffe i 1980erne, deres anden teoretiske periode, en selvstændig diskursteori, for i 1990erne og frem til nulserne, i tredje periode, at videreudvikle en postmoderne politisk teori. En teori med fokus på politiske konstruktioner af sociale identiteter i forhold til demokratiet (Torfing 1998: 36).

Retfærdighedsvis bemærkes, at Laclau og Mouffes samarbejde hovedsageligt har bestået af faglig sparring med undtagelse af det fælles hovedværk *Hegemony and Socialist Strategy* fra år 1985. Efter hovedværket har de to filosoffer ikke publiceret yderligere værker sammen, men selvstændigt været aktive i deres teoretiske udgivelser.

I specialets metodiske tilgang til diskursanalysen inddrages primært teori fra værket *Hegemony and Socialist Strategy* (1985), samt et teoriudpluk fra publiceringen *Det radikale demokrati* (2002). En tekstsamling der indeholder Laclau og Mouffes fælles, såvel som særskilte, teoretiske perspektiver.

9.1.1 Teoretisk position

Med Laclau og Mouffe der tilhører tredje generation inden for diskursteorien, anskues diskursbegrebet som værende dækkende for alle sociale fænomener i samfundet - den socialt skabte virkelighed. I tredje generation forskydes fokus fra et socialt determineret centrum til en forståelse af, at alle diskursive betydningsdannelser aldrig vil kunne fastfryses helt.

Filosoffernes teoretiske anskuelser udspringer dermed fra en syntese om, at samfundet gennem nye poststrukturalistiske indsigter, i sociale og politiske forhold, vil skabe nye former for medborgerskab. Forandringer der ifølge Laclau og Mouffe parallelt finder sted med dannelsen af nye demokratiske beslutningsprocesser i samfundet (Torfing 2013: 203-204).

Laclau og Mouffe, hvis tænkning udspringer af den marxistiske tradition, betragter således deres teori som postmarxistisk, idet teorien redefineres og gentænkes ud fra et poststrukturalistisk perspektiv (Jørgensen & Phillips 1999: 41-44). Deres anskuelse er, at den marxistiske tankegang rummer en række grundantagelser og indsigter i samfundets sociale modsætningsforhold og ideologiske konstruktioner. Samtidigt afviser Laclau og Mouffe marxismens grundantagelse om økonomisk determinisme, hvor individer betragtes fastlåste i økonomiske- og klasseinddelte grupper, determineret i samfundets økonomiske strukturer (Laclau & Mouffe 2002: 25,42).

Med disse teoretiske perspektiver opererer filosofferne inden for en poststrukturalistisk sprogforståelse, hvor diskurserne bliver tilgængelige gennem sprogvidenskaben. Hermed redefineres den marxistiske tradition ud fra et perspektiv om, at politiske processer skaber samfundsdiskurser og sociale identiteter, i kraft af samfundsrelateret konflikter, med fokus på køn, uddannelse og religion etc. (Jørgensen & Phillips 1999: 44).

9.1.2 Begrebsapparat

Idet Laclau og Mouffe opererer med et åbent diskursbegreb, hvor sproget anskues flydende, implicerer diskursbegrebet, at ord opnår divergerende betydning gennem kombinationen og sammensætningen af sproglige tegn i relation til ordet.

Det vil sige betydningsdannelser der finder sted, når nedfældet- eller italesatte udsagn diskursivt sammenkædes til et givent ord, metaforisk svarende til knudepunkterne i et fiskenet, hvor betydningsdannelsen skabes ud fra tegnenes placering i nettet.

Begrebsmæssigt betyder det, at alle ord i sproget betegnes *momenter*, men hvor enkelte ord ender op med en sådan ”gennemslagskraft, at de omdannes til privilegerede tegn, der begrebsmæssigt betegnes *nodalpunkter*. Gennemgående ”særlige” ord der kan

sidestilles med knudepunkterne i fiskenettet (Laclau & Mouffe 1985: 112). Ud fra de privilegerede tegn, *nodalpunkterne*, vil *momenterne* ordne sig omkring disse og skabe betydningsdannelser til ordet, eller punktet, som fikserer en totalitet og skaber en diskurs (Jørgensen & Phillips 1999: 37)

Laclau og Mouffe fastlår hertil, at diskursanalysens opgave er at blotlægge sproglige processer, hvor betydningsdannelser fixeres, da sproglige fikspunkter afgør hvilke betydninger og sandheder, der opfattes naturlige, og konstituerer en given social orden.

Ydermere opererer diskursteorien med begrebet det *diskursive felt*, hvilket metaforisk kan sidestilles med et omkringliggende farvand til nodalpunktet- eller diskursen. I det diskursive felt der rummer sprogligt divergerende udsagn, er betydningsdannelserne vage grundet, at de hverken er tilstrækkeligt organiseret, eller har formået at etablere en egentlig diskurs. Sproget i det diskursive felt ignoreres og udelades derfor af den hegemoniske diskurs eftersom ordene, der begrebsmæssigt betegnes *elementer*, ikke har haft styrke til at fikse deres betydning i den sociale orden (Howarth 2005: 151, Laclau & Mouffe 1985: 111).

Når *elementerne* er interessante at hæfte sig ved skyldes det, at tegnene gradvist vil kunne modnes til *momenter* og åbne op for nye betydningsdannelser til diskursen. Ordene der lykkedes med at organisere sig, betegnes i Laclau og Mouffes diskursteori, begrebsmæssigt, som *flydende betegner* og kan sidestilles med Saussure begreb *signife* (Jf. pkt. 8.1). De *flydende betegner* kan enten påvirke- og skabe nye betydninger til diskursen eller styrke gennemslagskraften i den eksisterende diskurs.

I teorien skabes nye sproglige betydninger ved, at *elementerne*, gennem begrebet *artikulation*, etablerer nye relationer og omdanner sin identitet til *momenter*, som herigennem skaber og former diskursen. Hermed tydeliggøres det, at diskurser bliver til gennem en artikuleret praksis (Laclau og Mouffe 1985: 105-106).

Da Laclau og Mouffe ikke har operationaliseret deres diskursteori, men alene udviklet et teori- og begrebsapparat, der kan anvendes til af udskille diskurser, forklares det under afsnittet *Undersøgellesdesign*, i pkt. 10.0, hvordan teorien omsættes i specialet.

Grundet omfanget og kompleksiteten i Laclau og Mouffes begrebsapparat udelades begreberne *elementer*, *diskursive felt* og *flydende betegner*, da disse teoribegreber ikke

vurderes at have tilstrækkelig relevans for specialets problemformulering. Dette i kraft af specialets diskursanalytiske sigte om at blottlægge de betydningsdannelser som fikserer den hegemoniske diskurs, og ikke betydningsdannelser der befinder sig i det *diskursive felt* ”uden for”.

I diskursanalysen afgrænser vi os således til følgende begreber i henhold til Laclau og Mouffes teori: *Nodalpunkter, momenter og artikulation*. Begreber der vil fungere som analytiske ledetråde- og redskaber, der selvstændigt vil blive indholdsudfyldes i forbindelse med, at de politiske italesættelser og deres betydningsdannelser løbende identificeres i specialet.

9.2 Foucault

Foucault der anses for en af det 20. århundredes mest originale idéhistorikere inden for samfundsvidenskaben, blev kendt for sine studier om sociale intuitioner, hvor emner som galskab, fængslet og seksualitet, m.fl., blev behandlet. Videnskabelige ideer om samfundet, der nu til dags, er dybt rodfæstet i videnskaben og i det akademiske miljø. Især Foucaults syn på magt, diskurs, subjekt og disciplin m.fl. udgør et væsentlig bidrag til den akademiske skole, hvor hans teorier bredt anerkendes som forskningsmetoder til, hvordan alsidige objekter og fænomener kan anskues (Nilsson 2009: 13).

Efter Foucaults død er hans forfatterskab blevet inddelt i tre faser, hvor første periode rummer hans værker fra 1960erne og frem til 1970erne, i en tid hvor han teoretisk koncentrerede sig om arkæologien, der klarlagde hans blik på sprog og diskursteorier. I anden periode af forfatterskabet, frem til midt 1970erne, er det genealogien der teoretisk kommer i centrum, ligesom idéhistorikerens magtanalyse vinder frem. I tredje og sidste periode af forfatterskabet, fra midt 1970erne og frem til Foucaults død i 1984, udgjorde hans teoretiske bidrag en teoriudvikling med fokus på subjektforståelser (Raffnsøe et al. 2008).

Overordnet for Foucaults forfatterskab gælder, at fokus har været på at definere og beskrive subjektets substans og universelle kvaliteter, ud fra de diskursive strategier og magtformer som eminent er indlejret i samfundet. Væsentligt er, at den teoretiske mission ikke har været at beskrive magtens størrelse, men derimod at blottlægge magtens væsen

med subjektet som genstand, hvilket betones i artiklen *The Subject and Power* (1982):
“It has not been to analyze the phenomena of power not to elaborate the foundations of such analysis. My objective, instead, has been to create a history of the different modes by which, in our culture, human beings are made subjects” (Foucault 193).

9.2.1 Teoriens relevans

Som bemærket under afsnittet *Analysestrategi*, i pkt. 8,4, vil Foucaults diskursteori ikke blive anvendt som metodisk tilgang til at udkrystallisere den politiske diskurs i specialet. I stedet anvendes hans magt- og subjekt teori til en analyse af, hvordan de politiske intentioner og målsætninger sætter sig igennem i praksisintuitionerne, samt til en udredning af hvordan subjektet styres fra politisk hold. Fokus i nærværende teoriafsnit vil derfor omhandle Foucaults magt- og subjekt begreber.

Grundet omfanget af publikationer af artikler og litterære værker, vil samtlige af Foucaults udgivelser være både for enorm og kompleks til at inddrage i specialets magtanalyse.

Da vi med specialet opererer ud fra en konstrueret forståelse af magt, som en eminent indlejret størrelse i samfundet og dets institutioner, hvilket subjekter styres igennem, tages der i teoriafsnittet afsæt i værket *Overvågning og Straf* (1975).

Gennem en historisk analyse af disciplinerings mangeartet karakter anlægges i værket et historisk perspektiv på magt, og på subjektets disciplinering, idet Foucault studerer, hvordan kropslige og mentale disciplineringsteknikker historisk skaber subjekter.

Subjektet der hertil betragtes som et produkt af forskellige disciplineringsteknikker skyldes, at magt og disciplinering forstås som institutionelt indlejret størrelser, der former subjektet gennem sociale praksisser i samfundet (Raffnsøe et al. 2008: 29).

Endvidere inddrages i specialet supplerende Foucault litteratur fra bøgerne *Governmentality* (2006), af Mitchell Dean, og *Det Tomme Menneske* (2012) af Dag Heede.

Med afsæt i teorierne foretages der i specialet en magtanalyse som vil udrede hvilke magtpositioner, der hersker på kontanthjælpsområdet, samt hvilke logikker praksis, såvel som ledige, skal styres efter, i retning af de politiske intentioner og målsætninger.

Diskursteoretisk omsættes analysen ved at studere de politiske italesættelser og afdække, hvordan den diskursive magt skaber nye betingelser for praksisinstitutionerne og for frontlinjeaktørernes handlerum. Endeligt stilles der i magtanalysen skarpt på hvilke institutionelle overvågningsteknikker, der bidrager til disciplineringen af ledige subjekter.

9.2.2 Magt

Måden vi som specialestuderende forstår Foucaults magtbegreb, vil i specialet influere på diskursanalysens resultater, heriblandt hvordan disciplineringsprocesserne af ledige fremstilles over for læseren. Der redegøres derfor følgerig for, hvilket perspektiv vi teoretisk anskuer Foucaults magtbegreb ud fra. Dette med henblik på at tydeliggøre en operationalisering af magtbegrebet i forhold til specialets problemformulerende spørgsmål om hvordan praksisinstitutionerne og ledige subjekter politisk styres og disciplineres.

Med Foucaults magtbegreb er der tale om et opgør med traditionelle magtforståelser⁶, hvor magten udgør en suverænitetetsmagt, da magten hverken betragtes personlig eller afgrænset, grundet den ikke er determineret i enkeltindivider eller sociale grupper. Magten kan således hverken ejes, deles eller erobres, men udgør et fænomen, der udspiller sig i alle sociale relationer og sammenhænge, som et produkt af differentierede styrkeforhold på individ, institutionelt og samfundsniveau (Heede 2011: 39-40). Til forskel fra suveræne magtopfattelser anskues magt af Foucault, som en usynlig og allestedsværende størrelse, et fænomen der skal lokaliseres i de komplekse styrkeforhold, der eksisterer i den sociale verden (Ibid.). Fx i styrkeforholdet i relationen mellem praksisinstitutioner og ledige, hvor frontlinjeaktører har til opgave at forvalte de politisk vedtagne beslutninger, som ledige skal indordne sig og lade sig styre efter. Eller fx i styrkeforholdet mellem forældre og børn, hvilket illustrerer magtens flertydige facetter, uden et egentligt ”ansigt”.

Hermed tydeliggøres det, hvordan Foucault anskuer magt som en allestedsværende størrelse, der udspilles på alle niveauer og i divergerende styrkeforhold i samfundet

⁶ Det at have position og midler til at bestemme over andre (Den Danske Ordbog)

(Heede 2011: 39-40). Magt hvortil visse former er blevet institutionaliseret, heriblandt reformens sanktionstænkning, der i Foucaults optik afspejler den disciplinære magt, som kan billedliggøres ud fra begrebet *panoptikon*, der henviser til fængslet som institution. Når Foucault sidestiller den disciplinære magt med fængslet skyldes det, at der i fængslet bedrives overvågende magt. Gennem institutionens opbygning overvåges kriminelle subjekters færden, idet fængslet fastsætter de institutionelle rammer for subjektets naturlige underkastelse (Foucault 2011:217-219).

Foucault udtrykker essensen i subjektets underkastelse således: *"Det er det forhold, at man uden ophør bliver set, at man hele tiden kan ses, som opretholder det disciplinære individ i dets underkastelse"* (Foucault 2011: 203).

Med fængslet som udgangspunkt for Foucaults perspektiv på overvågning og straf, implicerer subjektets underkastelse en frihedsberøvelse og afrettelsesproces, der skal disciplinere og resocialisere individet til en tilpasning til samfundets normer. Samfundsinstitutionernes overvågning og straf må derfor anskues som historisk forløber til subjektets disciplinering i samfundet, eftersom vi opdrager, og disciplinerer hinanden ud fra konstruerede afrettelses- og resocialiseringsprocesser, der opfattes naturlige. Disciplineringen udgør dermed et iboende "væsen" i subjektet, hvor alle samfundsmedlemmer deltager i videreførelsen af magtens egenskaber (Foucault 2011: 233-235). En videreførelse der tilskrives subjektets forståelse af magt og disciplinering, som historisk forankret i fængslets straffe, overvågnings- og disciplineringsmekanismer. Adfærdskorrigerende historiske processer der har bidraget til, at der i samtidens liberale regimer og kultur er blevet skabt en naturlig opfattelse i subjektet af, at det fortsat er nødvendigt at overvåge og korrigere individers færden (Raffnsøe et.al. 2009: 21, Heede 2012: 93).

På kontanthjælpsområdet afspejles overvågningen blandt andet i det opsyn institutionerne fører med ledige, når de kontrolleres i forhold til, om de overholder aftaler om fremmøde etc. Overvågningen der er retligt reguleret, indebærer at subjektet, politisk lader sig underkaste og integrere som et dynamisk og produktiv samfundsindivid, hvilket understreger pointen om, at magten ikke kun er begrænsende, men også produktiv (Heede 2012: 93). Dette i kraft af, at magten skaber en række mulighedsbetingelser for samfundets opretholdelse (Foucault 2011: 219-220). Fx når lovgivende magt fastsætter nogle retningslinjer, som bidrager til at styre

praksisinstitutionerne og kontanthjælpsmodtagere i retning af de politiske intentioner og målsætninger til gavn for samfundet.

9.2.3 Det disciplineret subjekt

Som fremført ovenfor anskuer Foucault fængslets disciplineringsmekanismer som forløber til, hvordan magt i moderne liberale regimer kan forstås (Heede 2012: 93). Grundet, at vi med specialet interesserer os for, hvordan subjektet politisk styres, undersøges det med afsæt i Foucaults teori, *overvågning og straf*, hvordan ledige gennem disciplineringsprocesser korrigeres i retning af de politiske intentioner.

Hvorledes Foucault definerer disciplineringen, præciseres med følgende: ”Disse metoder, som tillader en nøjagtig kontrol med kroppens funktioner, som sikrer en konstant underkastelse af dens kræfter, og pålægger den et føjeligheds-nyttighedsforhold; det er dem, som man kalder en ’disciplin’” (Foucault 2011: 153).

Hermed anskueliggøres disciplineringen som en *kontrol med kroppens funktioner*, der indbefatter subjektets kropslige og sjælelige evne til at underkaste sig de skabende forhold, hvorved individet gøres mere lydigt og nyttigt. Med *nøjagtig kontrol* henviser Foucault til det forhold, at kroppen har tilpasset sig de fysiske teknikker, som historisk er blevet anvendt i fortidens intuitioner både i fængslerne, hæren, fabrikkerne, klostrene m.fl. Igennem disse institutioner har subjektet fået indlejret en fysisk underkastelse, i krop og sjæl, som har gjort det i stand til at disciplinere sig selv i overensstemmelse med samfundets normer og værdier (Foucault 2011: 153).

Det er m.a.o. den fysiske underkastelse, der ifølge Foucault bidrager til skabelsen af et produktivt subjekt, da individet vil tilstræbe at udnytte kroppens kapaciteter bedst muligt.

Ydermere hævder Foucault, at magtens disciplinering består i at kontrollere og overvåge subjektet inden for samfundets sociale orden, da det muliggør en samtidig udnyttelse af kroppens produktivitet. Essensen blotlægges i udsagnet, hvoraf det fremgår, at en: ”...disciplineret krop er grundlaget for en effektiv handling..” (Foucault 2011: 168).

Med Foucaults subjektforståelse betragtes sjælen således tæt forbundet med magtudøvelsen, idet den moderne sjæl produceres via en installeret underkastelse, der gør sjælen til kroppens fængsel (Heede 2012: 93).

Overordnet redegør Foucault for tre væsentlige teknikker i samspillet mellem disciplinering og magt. Den *hierarkiske overvågning*, *den normaliserende sanktion* og *eksamenen*.

Da *den hierarkiske overvågning* er gennemgået ovenfor under afsnittet *magt*, i pkt. 9.2.2., hvor fængslets overvågning anses som forløber til subjektets disciplinering, henvises der til dette afsnit.

I *den normaliserede sanktion* angives det, at forhold som ”uordenligheder” og ”umuligheder” straffes i tilfælde, hvor subjektet afviger fra normen.

Ved normbrud disciplineres subjektet af institutioner som jobcentret, skolen og fængslet m.fl., da disse institutioner, i liberale samfund, har fået til opgave at adfærdskorrigere, lære og sanktionere individer til at tilpasse sig samfundets lydighed og normalisering (Foucault 2011: 193-199).

Kobles teorien til specialets diskursanalyse, forstås begrebet, *den normaliserede sanktion*, som statens, og dermed jobcentrenes, magt til at opdrage kontanthjælpsmodtagere til beskæftigelse og selvforsørgelse. Fx når jobcentrene bruger deres magt til at sanktionere ledige, der udviser ulydighed over for reglerne på kontanthjælpsområdet.

Med den tredje og sidste disciplineringsteknik, *eksamen*, der udgør et samspil mellem *den hierarkiske overvågning* og *den normaliserende sanktion*, overvåger læreren subjektets eller elevens kundskaber, hvorefter læreren bedømmer resultatet.

Afhængigt af udfaldet straffes eller belønnes subjektet af læreren for dets præstation, da *eksamen* skal bidrage til en individualiseringsproces, hvor subjektet formes til et retskaffent individ (Foucault 2011: 201, 208).

Ud fra magtens og *eksamens* disciplineringsteknikker produceres det moderne individ, idet subjektet gennem sin bedømmelse udvikles til et produktivt væsen for samfundet (Heede 2012:106). Derudover bidrager *eksamen* til subjektets erkendelse af egen

position i det moderne samfund, eftersom den disciplinerende magt hjælper subjektet til integration i egen *erkendelsescyklus*⁷ (Foucault 2001:196).

I specialet forstås begrebet *eksamen* som de bedømmelser eller vurderinger praksisinstitutionerne skal foretage af ledige, i henhold til om de opfylder kriterierne for ret og pligt. Ved positivt udfald belønnes kontanthjælpsmodtageren gennem en opretholdelse af sin overførelsesindkomst, hvorimod en negativ bedømmelse vil føre til sanktion i form af stop af udbetaling.

Med Foucaults teori tillægger vi praksisinstitutionernes eksamensform en adfærdskorrigerende funktion, som har til hensigt at føre kontanthjælpsmodtagere i uddannelse og beskæftigelse.

I det omfang praksisinstitutionerne lykkedes med at disciplinere reformens ledige til uddannelse og selvforsørgelse, vil magten være produktiv i kraft af subjekternes underkastelse af gældende viden på området. Hertil understreges samtidigt Foucaults pointe om, at magt og viden er uløseligt forbundet (Heede 2012: 106).

9.3 Governmentality

For at kunne besvare specialets problemstilling fyldestgørende, i forhold til hvordan styringen sætter sig igennem i institutionerne, og hvordan ledige styres i retning af de politiske intentioner og målsætninger, inddrages Foucaults *governmentality* begreb (Dean 1999:51-52).

Med begrebet der dækker over statens magtudøvelse, i forholdet mellem stat og borger, foretages der i specialet en analyse af, hvordan praksisregimerne skabes, og danner nye praksislogikker (Dean 1999: 51-52, Villadsen 2006:10-11). Ydermere belyses hvordan regimets logikker, bidrager til at korrigere, forme og styre kontanthjælpsmodtageren til selv-ledelse.

Når disse spørgsmål søges besvaret i specialet, hænger det nøje sammen med to elementære analysevilkår i *governmentality* teorien, der dels har fokus på at blottlægge

⁷ ”Den strafferet, som sættes i værk, integrerer sig i individernes erkendelsescyklus” (Foucault 2011:197)

Begrebet skal forstås som en sluttet ring, hvor individers erkendelse finder sted. Inden for Foucaults teori skal den disciplinære straf forstås som vejen til det ”rigtige”, idet straffen indlejres i subjektets erkendelse, så det kan handle i overensstemmelse med glædende sandheder. (Foucault 2011:196).

praksisregimernes opbygning. Og dels at blotlægge hvilke logikker der er til stede i samfundet. Dette i kraft af, at regimerne organiserer de politiske tænkemåder, logikker og aktiviteter, der afspejles i samfundet, og som ledige skal styres efter, hvorfor diskursive magtforhold, der skaber regimernes praksislogikker, er afgørende at få frem (Dean 1999: 58).

På baggrund af de to teoretiske fremstillinger, *overvågning og straf* samt *governmentality*, der begge udspringer af Foucault, gøres læseren opmærksom på, at der i specialet foretages en analytisk sontring mellem Foucaults og Deans teoretiske bidrag. Imens Foucaults begreber anvendes til en analyse af, hvordan subjektet ovenfra disciplineres, og lader sig underkaste de politiske intentioner, anvendes Deans bidrag til at fremanalysere hvordan subjektet leder sig selv i relation til staten. Eller udtrykt på anden vis, hvordan det disciplinerede subjekt, gennem regimets styring, kan dirigeres til selvstyring.

10.0 Undersøgellesdesign

I nærværende afsnit præsenteres den metodiske fremgangsmåde for specialets analyse med henblik på at tydeliggøre over for læseren, hvordan sproget dekonstrueres i empirien, i forbindelse med blotlægningen af den hegemoniske diskurs i reformen.

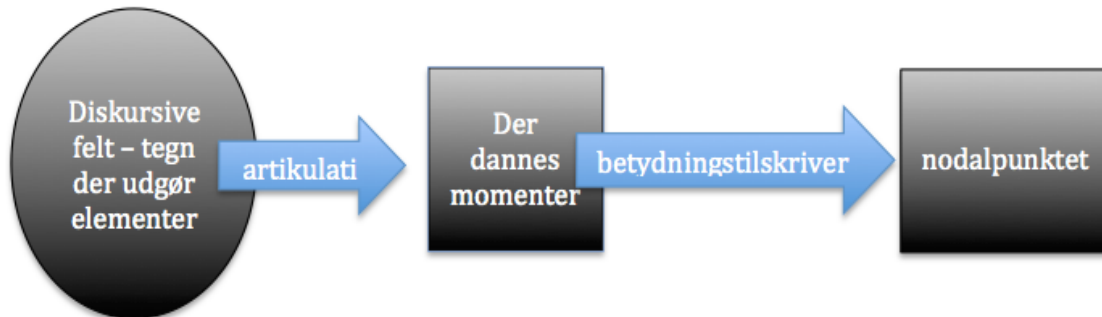
Som bemærket ovenfor, i pkt. 9.1.2, vil den metodiske tilgang til empirien og analysearbejdet tage afsæt i Laclau og Mouffes diskursteoretiske begreber: *Nodalpunkter, momenter og artikulation*. Begreber der vurderes særligt anvendelige til at dekonstruere sproget i det lovforberedende arbejde, samt til at blotlægge hvilke italesættelser der meningstilskriver de politiske intentioner og målsætninger.

Metodisk vil fremgangsmåden være at studere hvilke privilegerede tegn, der kan udskilles af sproget og omsættes til *nodalpunkter*, samt studere hvilke *artikulerede momenter* der tilskriver *nodalpunkterne* betydning.

Idet Laclau og Mouffes begrebsapparat både er komplekst og rummer, hvad der kan betegnes som et særligt ”teknisk” sprog, vil begrebsapparatet, for læsevenlighedens skyld, blive nedtonet markant, men uden at afstå fra metoden. Læseren gøres derfor opmærksom på, at vi i specialet ikke eksplicit anvender begrebet *artikulerede momenter*, men i stedet anvender en række synonymmer for begrebet i form af: *Italesættelser, udsagn, ordlyden, citatet* og des lignende.

Desuden gøres læseren opmærksom på, at de *nodalpunkter* der undervejs præsenteres i analysen, henviser til privilegerede ord. Det vil sige ord med en særlig status og kraft, der er hyppige i Kontanthjælpsreformen og som betydningstilskrives gennem divergerende italesættelser, der knytter sig op til disse særlige ord. Ud fra italesættelserne der løbende skaber betydning til de udskilte nodalpunkter, fremføres en analyse, da betydningsdannelserne der sætter sig igennem, blotlægger den hegemoniske diskurs.

I den selvkonstruerede model illustreres, hvordan vi metodisk og videnskabeligt forstår diskursbegreberne:

Ifølge Laclau og Mouffes diskursteori skal der være opnået hegemoni, før en diskurs kan betragtes styrende for den sociale orden, hvorfor begreberne *hegemoni* og *antagonisme* metodisk anvendes i specialets diskursanalyse. Ved hegemoni forstås den sammensmeltning og fastfrysning som diskursivt sker, når der på tværs af andre diskurser kan udledes konsensus i momenternes betydningstilskrivning. Modsat udtrykker begrebet *antagonisme* en sproglig konflikt, hvor diskurserne støder sammen (Jørgensen & Phillips 1999: 60-61).

Hvorledes begreberne *hegemoni* og *antagonisme* metodisk anvendes i diskursanalysen, forklares i de to kommende afsnit.

10.1 Hegemoni

Idealet for den politiske praksis skabes, når sammenkædningen af forskellige identiteter danner et fælles projekt, som fikserer en ny diskurs. Sammenkædningen betegnes af Laclau og Mouffe som *hegemoni*, hvilket opnås gennem konsensus i de politiske italesættelser med størst gennemslagskraft. Omsat til ”praksis” betyder det, at de artikulerede *nodalpunkter*, som er lykkedes med at afgrænse en given politisk idé eller område, fx stramninger på udlændingeområdet, organiserer den sociale orden, og fastsætter den hegemoniske diskurs. En hegemoni der afføder en række naturlige selvfølgeligheder i samfundet og dets institutioner via et stabiliseret meningssystem (Howart 2005: 158-159). Metodisk udgør *hegemoni* således et centrum af *nodalpunkter*,

der har fået tilskrevet betydning gennem *momenter* og fået fixeret sin mening i en dominerende diskurs (Laclau & Mouffe 2002: 88).

I gennemgangen af specialets empiri undersøges det, med afsæt i Laclau og Mouffes teoriforståelse, hvilke politiske italesættelser, der i det lovforberedende arbejde, omdannes til *artikulerede momenter*, og diskursivt opnår hegemoni (Laclau & Mouffe 1985:134).

Som fremført ovenfor vil specialets diskursanalyse tage sigte på at studere hvilke hyppige og beskrivende ord, der optræder i det lovforberedende arbejde med henblik på at blotlægge hegemonien i Kontanthjælpsreformen.

10.2 Antagonismer

Yderligere gælder det for Laclau og Mouffes diskursteori, at *hegemoni* er tæt forbundet med *sociale antagonismer* (Laclau & Mouffe 1985: 122). *Antagonismer* opstår når forskellige identiteter, rummer modstridende italesættelser, og forhindrer diskursiv konsensus.

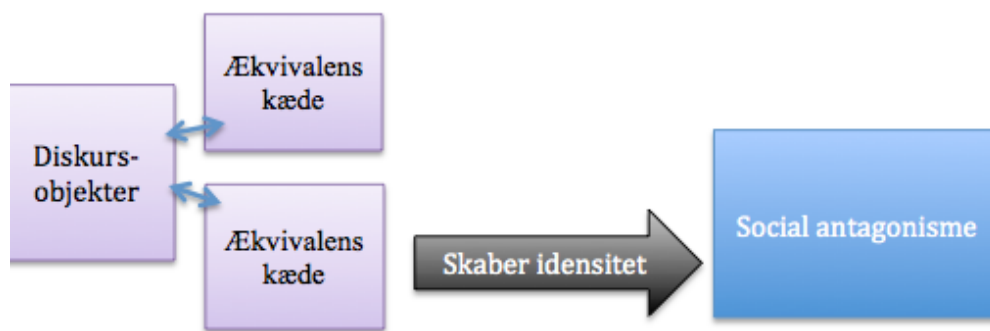
I ”praksis” udgøres *antagonismernes* af sociale aktører- og grupper uden tilstrækkeligt format til at sikre deres identitet eller ”aftryk” på den politiske dagsorden (Torfing 2013: 209). Alligevel kan *Antagonismernes* egenskaber true den entydighed, som den hegemoniske diskurs repræsenterer, idet *antagonismernes* funktion er at udfordre diskursive opfattelser af sand viden.

Diskursivt udskilles *antagonismernes* af de italesættelser, hvor der optræder dissonans, og hvor antagonismernes sprogligt kolliderer med hegemonien. I sammenstødet vil de *sociale antagonismer* enten udvise gennemslagskraft til at redefinere og forskyde diskursen eller blive fortrængt. Måden hvorpå *antagonismernes* fortrænges sker ved, at den hegemoniske diskurs, gennem *artikulationens* kraft, opretholder og fastfryser diskursens entydighed. Såfremt den hegemoniske diskurs forskydes, vil det skyldes, at *antagonismernes* har formået at dekonstruere diskursen og indstifte ny identitet og mening (Jørgensen & Phillips 1999: 60).

For at kunne forstå den diskursive proces, i skabelsen af *sociale antagonismer*, anvender Laclau og Mouffe begrebet *ækvivalenslogikken*. I logikken anskues de

omkringliggende diskurser som konstrueret objekter der i *det diskursive felt*, ”uden for”, danner kæder af enheder, som truer den hegemoniske diskurs. Diskursobjekterne der betegnes *ækvivalenskæder*, har det til fælles, at de udgør et modstykke til den etablerede hegemoni, hvilket betyder, at *sociale antagonismer* skabes, når flere diskursobjekter knyttes sammen i én *ækvivalenskæde* (Laclau & Mouffe 2002: 81-82). Alt efter hvilken diskursiv magt *ækvivalenskædens* rummer, vil den hegemoniske diskurs enten forkaste *antagonismens* identitet eller lade dens ”stemme” absorbere, som en moddiskurs der udgør en social grænse til diskursens styrende position og viden (Ibid.).

Følgelig *illustreres, hvordan vi forstår begreberne ækvivalenskæder og moddiskurs (Selvkonstrueret model).*

Eftersom der til det lovforberedende arbejde knytter sig en række høringssvar, anvendes i specialet begrebet *social antagonisme* til at udskille moddiskurser, idet vi antager, at der i høringssvarene vil fremkomme sproglig divergens til *hegemonien*.

Grundet det empiriske omfang, der antages at involvere et utal af aktørholdninger, vil det inden for specialets rammer ingenlunde være muligt at foretage en udtømmende analyse af *antagonismernes*.

I analysen udkrystalliseres derfor kun et udpluk af de *sociale antagonismer*, som har enslydende *nodalpunkt*, med punkterne der udskilles i reformen, men hvor italesættelserne skaber kontrast til den hegemoniske diskurs. Det vil sige *sociale antagonismer*, svarende til moddiskurser, som truer den sociale orden på kontanthjælpsområdet uden nødvendigvis at have magt til at ændre den.

Hvad angår de aktørholdninger, hvor italesættelserne knytter sig til andre nodalpunkter i reformen, end de der udskilles i analysen, henvises disse aktørholdninger til det konstruerede ”uden for”, og behandles ikke i specialet som nævnt under pkt. 9.1.2.

10.3 Subjektposition

I Laclau og Mouffes subjektforståelse findes der ikke nogen ”sande” sociale relationer, da subjektet formes af den hegemoniske diskurs, hvilket indebærer, at subjektet udgør et produkt af diskursive strukturer i samfundet (Laclau & Mouffe 1985: 115).

Ud fra poststrukturalistisk tradition er deres forståelse desuden baseret på, at en diskurs aldrig kan fastfryses helt, hvorfor subjektet aldrig kan etablere en total identitet.

Subjektets identitet er således konstant under udvikling, da individet danner identitet ud fra de styrende diskurser, som er tilgængelige i samfundet på et givent tidspunkt (Jørgensen & Phillips 1999: 55). Dermed kan subjektet kun indtage de positioner, diskurserne åbner op for (Laclau & Mouffe 1985: 115).

Da alsidige diskurser konstant er på spil i den sociale virkelighed, vil subjektets identitetsdannelse være udsat for en vis spredning, i forhold til de positioner der er tilgængelige. Med splittelsen kan subjektet derfor aldrig blive helt ”sig selv”, eftersom subjektet er overdetermineret i kraft af diskursivt modstridende positioner, som skaber konflikt i dets identitetsdannelse (Laclau & Mouffe 1985: 97-98, Laclau & Mouffe 2002: 67-68).

For at subjektet kan navigere i en verden gennemsyret af diskurser, peger Laclau og Mouffe på, at individet må indordne sig de handleanvisninger, diskursen implicerer inden for en given social orden. *Nodalpunkterne* i den hegemoniske diskurs bliver hertil styrende for, hvilke positioner subjektet indtager, da identitet er noget individet påtager sig, og tildeles i diskursive processer (Laclau & Mouffe 1985: 121-122).

Afrundingsvist for specialets diskursanalyse blotlægges hvilke subjektpositioner, individet kan indtage i den sociale orden, og hvortil bemærkes, at positionerne vil være enslydende med de nodalpunkter, der udskilles til målgruppen.

Når der alene fokuseres på de *nodalpunkter* der kædes sammen med målgruppen

skyldes det, at *nodalpunkterne* til målgruppen angiver hvilke diskurspositioner, kontanthjælpsmodtagere kan indtage.

Endeligt bemærkes det, at Laclau og Mouffe diskursteoretisk ikke forholder sig til, hvordan subjektet styres til selv-ledelse, men alene til hvordan diskurser fikserer en social orden. I specialet anvendes subjektteorien derfor udelukkende til at udskille, hvilke positioner ledige danner identitet ud fra, idet vi med Foucaults magt- og disciplineringsbegreber vil identificere og blottlægge, hvordan ledige styres og disciplineres.

11.0 Forord til diskursanalysen

I følgende diskursanalytiske afsnit belyses først, under pkt. 12.0, de politiske intentioner og målsætninger, som reformen diskursivt indstifter, hvorefter italesættelserne, i pkt. 13.0, udkrystalliseres til målgruppen. Herefter klarlægges, under pkt. 14.0, de styringsinstrumenter som politisk tages i brug i bestræbelserne på at indfri reformens intentioner og målsætninger. Endeligt afdækkes, under pkt. 18.0, hvordan den disciplinerende magt, der ovenfra sætter sig igennem i praksisinstitutionerne, styrer og disciplinerer ledige i retning af de konstruerede intentioner og målsætninger. Det er således gennem en analytisk udredning af disse arbejdsspørgsmål, at den hegemoniske diskurs i reformen blotlægges og specialets overordnede problemstilling, jf. pkt. 5.0, besvares.

I ønsket om at skabe overblik for læseren præsenteres de privilegerede tegn, også betegnet nodalpunkter, løbende under specialets særskilte- og tematisk inddelte analyseafsnit.

Ud fra reformens italesættelser rettes analysefokus undervejs mod de politiske rationaler, menneskesynet og de sandheder der med reformen konstrueres, ligesom der perspektiveres til samtidsaktuelle udviklingstendenser i velfærdspolitikken. Herudover fremføres en række bud på alternative virkelighedsopfattelser, som diskursivt udelukkes med Kontanthjælpsreformen.

I forlængelse af specialets diskursanalytiske fremstilling udskilles, i pkt. 16.0, subjektpositionerne, der konstrueres inden for rammerne af reformen og som ledige kontanthjælpsmodtagere kan indtage. Og dernæst, under pkt. 17.0, hvilke moddiskurser, der i høringssvarene til reformen, truer den hegemoniske diskurs.

Endeligt fremføres, i pkt. 19.0, en opsummering hvor diskursen, i et helikopter perspektiv, sammenkædes til den velfærdspolitiske udvikling som indledningsvist belyst i specialet, jf. pkt. 4.0.

12.0 De politiske intentioner og målsætninger

Med afsæt i specialets første problemformulerende spørgsmål der omhandler, hvilke intentioner og målsætninger der tales frem i reformen, belyses følgende de politiske bevægegrunde og rationaler, som har kvalificeret og tilvejebragt reformen.

Nodalpunkterne der metodisk er blevet udkrystalliseret af de politiske italesættelser og som danner baggrund for reformens overordnede intentioner og målsætninger er: *Kontanthjælpsreformen og kontanthjælp*. Det vil sige hyppige ord, der i reformen kædes sammen med forskellige italesættelser, som bidrager til at skabe betydningsdannelser og til at fiksere de politisk konstruerede sandheder, der ligger til grund for Kontanthjælpsreformen. Og til at fiksere reformens nye intentioner og målsætninger.

Til nodalpunktet *kontanthjælpsreformen* italesættes det ovenfra, at hensigten med reformen er, at tilvejebringe en række nye tiltag der skal sikre, at ledige ikke ”nurses” af systemet, men overgår til uddannelse og beskæftigelse. Politiske intentioner der meningstilskrives- og sammenkædes til ordet *kontanthjælpsreformen*: ”..initiativer, som skal.. sikre, at unge får en uddannelse, og at alle.. mødes med klare krav.., således at flere får mulighed for at blive en del af arbejdsmarkedet” (LAS 2014: 23).

Af italesættelsen udledes, at væsentlige omdrejningspunkter i reformen er rettet mod uddannelse, uomgængelige krav og inklusion på arbejdsmarkedet. Nøgleord der diskursivt lægger an til skærpede politiske tiltag i beskæftigelsespolitikken og som derfor sigter mod ændringer i praksis og over for de kontanthjælpsmodtagere der er omfattet af lovgivningen. En italesættelse der gennem den politiske beslutningsproces har til hensigt at legitimere Kontanthjælpsreformens tilblivelse samt bidrage til nye logikker og virkelighedsopfattelser (Torfing 2013: 203-204). Dette i bestræbelserne på at indfri reformens overordnede og politisk defineret målsætning om at øge beskæftigelsesraten, hvilket blotlægges i italesættelsen: ”Målet med reformen er.., at flere får mulighed for at blive en del af arbejdsmarkedet” (LAB 2014: 20).

Målsætningen der blandt andet skal realiseres gennem beskæftigelsesfremmende initiativer, skal sikre, at særligt unge, som en del af arbejdsmarkedsreserven, styrkes med henblik på en overgang til uddannelsessystemet, hvilket diskursivt udskilles af: ”.. en indsats, der understøtter målet om uddannelse” (Ibid.).

Med reformen konstrueres uddannelse som et væsentligt middel til målet, idet opkvalificering og kompetencer politisk afspejler forudsætningen for øget deltagerchancer på arbejdsmarkedet. Rationaler der tillige understøttes i italesættelsen, der betoner uddannelse som basal for en varig tilknytning til arbejdsmarkedet: ”*..Unge ..skal mødes med en tro på, at de har potentiale til at få en uddannelse, som kan give dem fodfæste på arbejdsmarkedet..*” (LAS 2014: 23).

Ydermere blotlægger italesættelsen, der parallelt fremhæver unges unikke potentiale til uddannelse, en neoliberal værdisætning afspejlet i et opportunistisk menneskesyn. Konkurrencestatslige værdier der kulturelt og ideologisk er forankret i nationalstaten og hvor uddannelse og beskæftigelse bliver afgørende markører for fulgyldig social inklusion i samfundsfællesskabet (Pedersen 2011: 169-171). Postulatet der i reformen diskursivt understøttes af følgende italesættelse, afspejler hvordan, fællesskabet politisk er defineret ved et arbejdsfællesskab: ”*Alle.. på kontanthjælp bør have en indsats, så de får mulighed for at blive en del af fællesskabet på arbejdsmarkedet*” (LAB 2014: 29). Pointen er, at det ikke alene påhviler skolen at danne individet i overensstemmelse med det opportunistiske menneskesyn, men også en række af samfundets øvrige institutioner med det formål at styrke arbejdsfællesskabet. Heriblandt jobcentrene der på beskæftigelsesområdet skal omsætte de politiske intentioner og målsætninger i Kontanthjælpsreformen til realiteter. Dermed bliver en væsentlig opgave for praksisinstitutionerne at danne og opdrage individet til at virkeliggøre sine potentialer i det arbejdsfællesskab, som kulturelt- og ideologisk er blevet politisk værdisat (Pedersen 2011: 169-171).

Fra politisk hold begrundes nødvendigheden af nye initiativer med, at der generelt er for mange ledige på kontanthjælp. Ikke mindst unge uden uddannelse, ligesom for mange ledige langvarigt forsørges af kontanthjælp. Påstande der diskursivt kædes sammen med begge nodalpunkter, *kontanthjælpsreform* og *kontanthjælp*, som meningstilskrives gennem italesættelserne: ”*Over 90% er uden.. uddannelse*”, ”*Mere end 50.000 er unge under 30 år*”, ”*Der er i dag ca. 135.000 personer, der modtager kontanthjælp. Det er alt for mange*”, ”*15 procent af kontanthjælpsmodtagerne har været på kontanthjælp i mere end fem år, og knap seks procent har været på kontanthjælp uafbrudt i mere end ti år. Det er i sig selv et stort problem*” (LAS 2014: 23).

Med italesættelserne, der afspejler en politisk opråb, problematiseres

kontanthjælpssystemet i forhold til den oprindelige intention med hjælpen som subsidier og midlertidig. Kontanthjælpen skal m.a.o. ikke udgøre et fundament, som ledige kan hvile på, idet udgangspunktet er et grundlovshjemlet selvforsørgelsesprincip (Grundloven §75, stk. 2). Rationaler der underbygges med italesættelsen:

"Kontanthjælp må ikke være et livsvilkår. Det skal være en midlertidig hjælp" (Ibid.).

Endvidere fremhæves i reformen en række risici og konsekvenser forbundet til langvarig ledighed, som politisk problematiseres på samfunds- og individniveau. Afledte effekter der for det første begrundes i et samfundsøkonomisk hensyn hvor det implicit anskues for bekesteligt at honorere de nuværende udgifter til kontanthjælpssystemet, hvilket diskursivt fremkommer af: *"Hvis man er på kontanthjælp i mange år, er der stor risiko for, at man aldrig får ordentligt fodfæste eller vender tilbage til arbejdsmarkedet. Det har.. betydning for.. hele samfundet"* (LAS 2014: 23). For det andet i individuelle og familiære hensyn der blotlægger en underlæggende politisk bevidsthed omkring konsekvenserne af kontanthjælpssatserne, der over tid kan afføde sociale og helbredsmaessige problemer: *"Det har ikke kun betydning for den enkelte, men ogsaa for dennes familie.."* (Ibid.). F.eks. ringere levekaar, sygdom, social eksklusion samt en raeke maerkbare konsekvenser for boern af kontanthjaelpsmodtagere, der lever i relativ fattigdom etc. (Andersen & Larsen 2004: 197).

For at tydeliggøre reformens grundlaeggende problemforstaelse af antallet af kontanthjaelpsmodtagere i systemet og hvorfor det politisk set har vaeret noedvendigt at reformere omraadet, ma blikket rettes mod andre italesaettelser.

I reformens indledende bemærkninger lægges det blandt andet til grund, at praksis ikke har paataget sig det foernodne ansvar ved fyldestgoerende at lofte opgaven- og flytte ledige over i beskaeftigelse. I stedet har frontlinjeniveau bidraget til at passivisere og fastholde ledige pa kontanthjaelp ud fra en barrierefokuseret tilgang, der mangler blik for unges potentiale til uddannelse. Og uden tilstraekkelig vilje til at stille klare krav der skal bringe ledige frem i livet og over i selvforsorgelse. Pastande der diskursivt understoettes i italesaettelsen, der betydningstilskriver nodalpunktet *kontanthjaelp*: *"Mange moedes ikke med klare krav", "...faar.. ikke hjaelp til at komme videre og vaek fra kontanthjaelp. De er.. visiteret som "midlertidigt passive" og friholdes fra en aktiv indsats.."* (LAS

2014: 23).

Af citatet udskilles en kritik af frontlinjeniveau, der i deres praksistilgang til ledige afviger fra den politisk udstukket aktivlinje og intentionen om at ansvarliggøre, og mobilisere ledige til deltagelse på arbejdsmarkedet og i den globale konkurrence (Pedersen 2011: 12).

12.1 Virkelighedsopfattelser og del-opsummering

Med de politiske italesættelser der har til hensigt at legitimere Kontanthjælpsreformen og som diskursivt blotlægger reformens intentioner og målsætninger, skabes en virkelighedsopfattelse af, at for mange ledige passivt forsørges af kontanthjælp. Og at raten af kontanthjælpsmodtagere, heriblandt unge uden uddannelse, udgør et samfundsøkonomisk stort problem, idet kontanthjælpssystemet er blevet en hvileplads for alt for mange. Konstruerede virkelighedsopfattelser af et system der ikke tilstrækkeligt har påtaget sig ansvaret for at facilitere ledige gennem klare krav og fokus på unges potentiale til uddannelse, men i stedet ladet for mange "tilstøve" i årevis eller permanent.

Fejlslået frontlinjeoptikker der hverken har ansvarliggjort eller hjulpet ledige til selvforsørgelse, blandt andet under dække af kategorien "midlertidigt passiv", som har bidraget til at passiviser og fastholde mennesker på Kontanthjælp i årevis. Ovenfra en praksistilgang der imod de politiske intentioner og målsætninger har holdt hånden under kontanthjælpsmodtagere frem for at hjælpe dem videre i livet, hvor de via selvforsørgelse har kunnet tage ordentligt vare på dem selv og deres familier.

Hermed konstruerer reformen en række påstande der diskursivt fastsætter en dyster virkelighedsopfattelse af kontanthjælpsmodtagere og af systemet. Ikke mindst gennem en positivistisk tilgang, i form af statistiske tal, der søger at underbygge- og illustrere de politiske postulater og sandheder på området. Omend specialet tager afstand fra objektiv viden (Pedersen 2012: 189), bidrager reformens positivistiske tilgang til at styrke den politiske magt og til diskursivt at legitimere Kontanthjælpsreformens tilvejebringelse.

Opsummerende tilstræber de politiske intentioner og målsætninger således, at flere i systemet overgår til beskæftigelse, særligt gennem et uddannelsesfokus rettet mod unge.

Intentioner der m.a.o. skal bidrage til at indfri besparelser på statsbudgettet og til at styrke konkurrenceevnen.

Med Kontanthjælpsreformen af år 2014 tages sigte på nye skærper målrettet ledige såvel som frontlinjeniveau. Skærper der i specialet forfølges, når blikket undervejs rettes mod de styringsinstrumenter og disciplinerings teknikker, som skal understøtte en realisering af de politiske intentioner og målsætninger.

13.0 Diskursanalyse af reformens målgruppe

I følgende analysedele hvor specialets andet problemformulerende arbejdsspørgsmål udredes, belyses hvordan målgruppen italesættes.

Eftersom der i specialet løbende refereres til reformens nye målgrupper, som er indlejret i samtlige elementer i det lovforberedende arbejde, er det uomgængeligt at få blotlagt de særskilte målgrupper (LAB 2014: 26). Dels for at skabe overblik og mening for modtageren af specialet, som løbende støder på de nye kategoribetegnelser til målgruppen. Og dels for at imødegå gentagne udredninger i specialets skiftende analyseafsnit, der knytter an til reformens rekonstruerede kategoribetegnelser.

I reformen fremgår det, at kontanthjælpsmodtagere fremover skal inddeles efter fem nye kategorier og at alderskriterierne, i sontringen mellem unge og voksne ledige, ændres således, at ungegruppen opjusteres fra 25 til 30 år (LAB 2014: 21).

Hvor de rekonstruerede ungekategorier betegnes: *Åbenlyst uddannelsesparate*, *uddannelsesparate* og *aktivitetsparate uddannelsesmodtagere*, betegnes de nye voksenkategorier fra 30 år og opefter: *Jobparate* og *aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere* (Ibid.). Det vil sige nye diskursive kategoribetegnelser, som blandt andet vil være styrende for, om ledige skal dirigeres i retning af uddannelse eller beskæftigelse.

Da de politiske italesættelser, uafhængigt af sontringen mellem unge og voksne, betydningsstilskriver nogle af målgrupperne enslydende eller med begrænset forskelle, dekonstrueres de fem nye kategorier til følgende fire nodalpunkter: *Jobparate*, *åbenlyst uddannelsesparate*, *uddannelsesparate* og *aktivitetsparate*.

Med disse betegnelser som omdrejningspunkter afdækkes i tre analyseafsnit, hvilke italesættelser der kædes sammen med kategorierne med det formål at blotlægge diskursen for målgruppen.

13.1 Jobparate kontanthjælpsmodtagere

Fra politisk hold angives det med reformen, at den nye målgruppe, jobparate kontanthjælpsmodtagere, skal omfatte voksne over 30 år, samt unge der har fuldført en erhvervskompetencegivende uddannelse. En målgruppe der politisk indebærer, at

jobparate personer skal stå til rådighed for det ordinære arbejdsmarked og hurtigst muligt overgå til beskæftigelse og selvforsørgelse. Betydningsdannelser der udledes af italesættelsen der sammenkædes til nodalpunktet *jobparate: Personer, der vurderes.. i stand til at komme i arbejde inden for en kortere periode, er jobparate og skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet.. med henblik på at komme.. ud af offentlig forsørgelse.* (LAB 2014: 26), ”..herunder personer under 30 år, der har en erhvervskompetencegivende uddannelse..” (Ibid.).

Med den politiske fremstilling af jobparate konstrueres målgruppens ledige som personer, der isoleret har ledighed som problem, men som implicit har gode disponible ressourcer til rådighed. Individuelle kapaciteter og styrker der skal omsættes til et prædefineret afgrænset formål – beskæftigelse - hvilket diskursivt understøttes af: ”*En person der modtager hjælp alene på grund af ledighed, skal.. udnytte sine arbejdsmuligheder ved at søge arbejde..*” (LAS 2014: 30), og: ”*..jobparate.. skal søge job indenfor et bredt ansættelsesområde. Jobsøgningen skal.. være intensiv og realistisk*” (LAS 2014: 32).

Selvom italesættelserne grundlæggende underbygger princippet om, at kontanthjælpsmodtagere der kan, skal udnytte deres arbejdsmuligheder, må fokuseringen på beskæftigelse nødvendigvis forstås i den samfundskontekst, som den er indlejret i. Når konteksten er vigtig skyldes det, at italesættelserne parallelt bidrager til at synliggøre, hvilket politisk menneskesyn målgruppens jobparate anskues ud fra. Et neoliberalt menneskesyn hvor jobparate ud fra rationaler om økonomi og nyttemaksimering skal medvirke til at fremme politiske målsætninger om øget konkurrenceevne, vækst og profit i nationalstaten (Pedersen 2011: 50-51).

Logikker der udledes af italesættelsernes ensidige opmærksomhed på beskæftigelse og som indskærper over for jobparate, at jobsøgningen skal være intensiv og realistisk. Det vil sige betoning der tilsammen illustrerer hvordan reformens jobparate, i en neoliberal optik, konstrueres som funktionsduelige og ressourcestærke ledige. Personer der kan og skal udnytte deres muligheder i beskæftigelse med henblik på selvforsørgelse.

Desuden må de politiske rationaler forstås i lyset af det konkurrencestatslige arbejdsmarked og fællesskab, styret af individualitet og færdigheder, hvor ledige netop søges ansvarliggjort til at realisere deres kompetencer i beskæftigelse (Pedersen 2011: 188-190).

13.2 Uddannelsesparate under 30 år

Til uddannelsesparate under 30 år der meningstilskrives gennem nodalpunkterne, *åbenlyst uddannelsesparate* og *uddannelsesparate*, afdækkes nedenfor hvilke forskelle og ligheder der diskursivt knytter sig til de to målgrupper.

I reformen fremkommer det, at unge uden erhvervskompetencegivende uddannelse hurtigst muligt og senest inden for et år skal overgå til uddannelsessystemet.

Vurderingen af om en ung er parat til uddannelsessystemet, vil i den sammenhæng bero på et socialfagligt skøn af hvorvidt, eller i hvilket omfang, den unge har udfordringer, der er til hinder for at kunne gennemføre en uddannelse.

Fra politisk hold illustreres sondringen mellem unge der er parate inden for et år, og unge der er straks-parate, i italesættelserne der sammenkædes til målgrupperne, der også betegner nodalpunkterne, uddannelsesparate og åbenlyst uddannelsesparate: *"Unge, der vurderes at kunne påbegynde en uddannelse inden for ca. et år, og gennemføre denne.. på ordinære vilkår, vil være i målgruppen "uddannelsesparate" (LAB 2014: 21), hvorimod: "Åbenlyst uddannelsesparate er unge, der slet ikke har barrierer i forhold til at påbegynde og gennemføre.. uddannelse. De skal derfor hurtigst muligt i uddannelse" (LAS 2014: 31).*

Med italesættelserne markeres, at unge uddannelsesparate ansues som personer med én eller flere problemstillinger, men som alligevel har kapaciteter, der effektivt kan og skal omsættes i uddannelse. Diskursen implicerer således et ressourceperspektiv, som også afspejles i følgende, hvor uddannelsesparates pligt til at fuldføre uddannelse betones:

"Når den unge optages på.. uddannelse er den unge forpligtet til at gå i gang med og gennemføre uddannelsen" (LAB 2014: 22). Det vil sige, eksplicite krav og forventninger der bidrager til at synliggøre hvordan målgruppen ovenfra, indirekte tilskrives en række ressourcer.

Ydermere gælder det særskilt for målgruppen åbenlyst uddannelsesparate, at de indtil opstart af uddannelse skal tilstræbe selvforsørgelse, hvilket udskilles af:

"Uddannelsesparate.. skal.. stå til rådighed for arbejdsmarkedet, hvis de ikke har brug for en uddannelsesafklarende indsats" (LAB 2014: 21). Dermed understreges, at ressourcestærke ledige ikke skal indtage en venteposition i kontanthjælpssystemet, men aktivt søge at tage vare på sig selv og gøre nytte frem til uddannelsesstart.

Med reformens italesættelser konstrueres en virkelighedsopfattelse af de uddannelsesparate målgrupper som personer der enten ingen, eller begrænset barrierer har, for at kunne gennemføre en uddannelse. Problemstillinger der hvis- og såfremt hurtigt vil kunne overkommes med henblik på uddannelse.

Hertil bemærkes, at der ovenfra ikke figurerer italesættelser, der bidrager til at klarlægge, hvilke ressourcer der politisk sandsynliggør, at uddannelsesparate vil kunne overkomme barrierer hurtigt. Tilsvarende står problemstillingerne, som uddannelsesparate kan have udefineret hen, idet hovedfokus hviler på en social skabt sandhed om, at barrierer kan overvindes af målgruppen. Postulater der diskursivt understøttes af parallelle italesættelser, der ovenfra fremhæver vigtigheden i at: *".. at afdække.. ressourcer og udfordringer i forhold til uddannelse,.. med henblik på at overkomme barriererne på uddannelsesvejen"* (LAB 2014: 23). Pointen er, at der med italesættelserne af uddannelsesparate konstrueres en ressourcefiksering der bidrager til en forskydning af målgruppens barrierer. Forskydninger der sætter sig igennem ved, at målgruppens problemer reduceres til sekundære, ud fra en politisk optimisme og tro på, at effektiv ressourceudnyttelse, kan trumfe alsidige udfordringer inden for en fastsat tidsramme.

Endvidere blotlægger diskursen for målgruppen et politisk menneskesyn, hvor åbenlyst uddannelsesparate og uddannelsesparate, ud fra en rationel økonomisk nyttekalkule, iscenesættes som hurtigt omstillingsparate. Målgrupper der gennem resultatstyring, afspejlet i den konstruerede tidsfrist - inden et år - effektivt skal få unge i uddannelse med henblik på beskæftigelse og selvforsørgelse (Juul 2010: 314-315).

13.3 Aktivitetsparate over- og under 30 år

I nærværende afsnit hvor fokus er på målgrupperne unge og voksne aktivitetsparate, udskilles det gennemgående ord, nodalpunktet, til *aktivitetsparate*, idet italesættelserne overordnet meningstilskriver de to aldersgrupper enslydende.

Af reformen fremgår det, at målgruppen aktivitetsparate udgøres af ledige der har udfordringer foruden arbejdsløshed, og som vanskeliggør overgangen til uddannelse eller beskæftigelse. Diskursivt sammenkædes barriererne som aktivitetsparate kan have

gennem følgende italesættelse, der synliggør, at målgruppen befinder sig forholdsvist langt væk fra arbejdsmarkedet: "*Aktivitetsparate.. er unge, der ikke kan påbegynde.. uddannelse inden for ca. et år.., fordi de har faglige, sociale og/eller helbredsmæssige problemer*" (LAS 2014: 31), samt personer: "*..som på grund af mangelfulde faglige, sproglige eller sociale kompetencer kun vanskeligt kan opnå beskæftigelse på normale vilkår*" (LAB 2014: 73).

Med italesættelserne blotlægges, at problemstillingerne som aktivitetsparate har, adskiller sig ved, at være mere alvorlige sammenholdt med de udfordringer som målgrupperne job- og uddannelsesparate kan have. Fra politisk hold medfører betoningen således, at beskaffenheden af aktivitetsparates barrierer defineres og indskræpes ud fra livsomstændigheder af kompleks social, helbredsmæssig- og faglig karakter. Problemstillinger der må karakteriseres som enerverende og ofte overlappende i pågældendes liv, og som sætter sig igennem i form af enten psykisk sygdom og/eller sociale problemer: "*.. dokumenteret psykisk lidelse,.. diagnosticeret som skizofreni,.. sindslidelse, vedvarende psykotisk tilstand, kortvarende psykisk tilstand,.. og.. ustabil personlighedsstruktur..*" (LAS 2014: 91), samt: "*.. hjemløshed, misbrug mv.*" (LAS 2014: 51). Tilstande der tilsammen meningstilskriver og konstruerer den aktivitetsparate målgruppe, som syge og belastede personer der befinder sig i en marginaliseret position langt væk fra arbejdsmarkedet.

Uagtet at italesættelserne diskursivt sammenkæder komplekse problemer til målgruppen forventes det ovenfra, at aktivitetsparate, som absolut udgangspunkt, er i stand til at indgå i uddannelses- og beskæftigelsesfremmende aktiviteter. Politiske Initiativer der skal sikre, at reformens overordnede målsætning om flere i selvforsørgelse indfries, hvilket skal ske gennem tiltag, hvor aktivitetsparate indgår i: "*..en helhedsorienteret indsats*" (LAB 2014: 64), som skal medvirke til at: "*.. realisere.. uddannelses- eller beskæftigelsesmål*" (Ibid.). Dermed tales målgruppen frem som personer, der ud fra et politisk rehabiliteringsperspektiv, skal modtage tværfaglig hjælp i form af en helhedsorienteret indsats. Med rehabiliteringsperspektivet gøres aktivitetsparate samtidigt medansvarlige for aktivt at mestre egne helbredsmæssige, faglige- og sociale problemer. Tværfaglige aktiviteter, der udtrykt på anden vis, dels skal bidrage til at styrke den aktivitetsparates identitetsfølelse og til at få skabt struktur på en hverdag præget af komplekse problemer (Eplov et al. 2010: 25). Og dels til at mobilisere

ressourcesvage ledige til arbejdsmarkedet i overensstemmelse med reformens målsætning, som nævnt ovenfor. Reformens rehabiliteringsperspektiv for aktivitetsparate læner sig dermed op af tankegangen i WHO's definition på psykisk rehabilitering, hvor rehabilitering forstås som muligheden for at: *"...opnå størst mulig grad af selvstændig funktion i samfundet... det indebærer både en forbedring af individers kompetencer og en forbedring af omgivelserne for at skabe det bedst mulige liv.."* (Eplov et al. 2010: 26).

Idet rehabiliteringsdiskursen vanskeligt lader sig adskille fra recovery tænkningen, må italesættelserne, der fremstiller aktivitetsparate som personer, der skal hjælpes i kontanthjælpssystemet forstås mere nuanceret. Omend reformen konstruerer, og opstiller de politiske indsatsrammer, som aktivitetsparate har til rådighed i rehabiliteringsprocessen, hviler diskursen implicit på et rationale om, at aktivitetsparate påtager sig et selvstændigt ansvar. Et eget ansvar der indebærer, at målgruppens personer aktivt bidrager til, at ændre deres livssituation, og tilegner sig fornødne kompetencer med henblik på at realisere beskæftigelsesmål og opnå øget grad af selvstændighed i samfundet (Eplov et al. 2010: 26, 38).

Tilsammen fastsætter de konstruerede italesættelser af aktivitetsparate en samfundsopfattelse af, at alle i målgruppen har iboende ressourcer der muliggør, at de kan rehabiliteres uanset livsomstændigheder. Naturlige selvfølgeligheder der kan kobles til et neoliberalt menneskesyn, hvor aktivitetsparate, på lige fod med job-uddannelsesparate, skal blive arbejdsduelige og gøre nytte (Eplov et al. 2010: 24).

Endeligt tilstræber reformens rehabiliteringsdiskurs en styring, der skal fremme aktivitetsparates psykiske- og sociale sundhed, med det formål at styrke og opretholde statens konkurrenceevne i den globale markedsøkonomi (Dean 1999: 241).

13.4 Hvad ekskludere fortællingen af målgruppen

I forlængelse af de sproglige konstruktioner der ovenfor har bidraget til at blotlægge hvordan målgruppen politisk tales frem, rettes blikket nu mod nogle plausible socialt skabte sandheder, som udelukkes i diskursen til målgruppen.

Italesættelser der m.a.o. vil kunne skabe nye virkelighedsopfattelser og en anden forståelse for kontanthjælpsmodtagere. Fx ved at sætte fokus på målgruppens ledige som værende unikke og uerstattelige subjekter. Politiske betoning der alternativt vil

kunne stille skarpt på respekten for individets ukrænkelighed, samt vigtigheden i at tilstræbe moralsk og etisk anerkendelse så ledige kan understøttes i en realisering af særegne behov, og ønsker for det gode liv (Høilund & Juul 2005: 41-42). Italesættelser hvilke desuden vil kunne åbne op for en juridisk anerkendelse af syge kontanthjælpsmodtagere, som værende medborgere der ikke nødvendigvis har, eller kan udvikle tilstrækkelige ressourcer til beskæftigelse. Nye sandheder der muliggør en hensynstagen til de sygeste kontanthjælpsmodtagere, og som vil kunne give mennesker ro til at være i livet, uden systemets intensive søgen efter den sidste rest arbejdsevne. Et anerkendende menneskesyn der moralsk og etisk vil kunne erstatte reformens neoliberale nytte diskurs, hvor anerkendelsen begrænses til en bedømmelse af målgruppens individuelle ressourcer, færdigheder og kompetencer (Pedersen 2011: 180-181).

Hermed bidrager diskursen til at ekskludere målgruppen fra den anerkendelse, som består i, *at være noget i sig selv*, og som muliggør, at ledige kan realisere sig selv gennem andre sociale fællesskaber end det ovenfra defineret arbejdsfællesskab (jf. pkt. 12.0). Arbejdsfællesskaber som reducerer målgruppen til økonomiske objekter, der isoleret anerkendes for, *at være noget ved sig selv*, hvorved ”fællesskabet” afgrænses til relationer i form af økonomiske udvekslinger (Pedersen 2011:190, 196-197).

13.5 Del-opsummering

Fælles for Kontanthjælpsreformens særskilte ledighedsgrupper er, at de alle er blevet dekonstrueret og med ændringerne italesættes som ledige der entydigt er parate til enten uddannelse, beskæftigelse eller indsats. Nye parat-logikker der diskursivt sætter sig igennem i betegnelserne: *Jobparate*, *uddannelsesparate* og *aktivitetsparate*. Målgrupper hvorudfra ledige tales frem som personer der alle, i højere eller mindre udstrækning, er i besiddelse af ressourcer der hurtigst muligt skal omsættes til uddannelse og beskæftigelse.

Hvor uddannelses- og jobparate konstrueres som personer der enten ingen eller få barrierer har, konstrueres aktivitetsparate til forskel som individer med komplekse helbredsmæssige, faglige, og/eller sociale problemer.

Aktivitetsparate der befinder sig langt væk fra arbejdsmarkedet, skal derfor modtage en helhedsorienteret indsats, der har til hensigt at rehabilitere syge, og mindre ressourcestærke ledige så også disse personer tilpasses reformens målsætning.

Med de nye målgrupper, der er et produkt af en neoliberal nyttediskurs, skabes en virkelighed, hvor kontanthjælpsmodtagere, uanset livsomstændigheder, er parate til at gøre nytte.

Endelig implicerer ordlyden i de rekonstruerede målgrupper, at der vil ske ændringer i kategoriseringsapparatet, hvorfor disse forfølges under afsnittet *det nye visitationssystem* (pkt. 14.2).

14.0 Diskursive styringsinstrumenter

For at besvare specialets tredje problemformulerende arbejds spørgsmål rettes fokus i kommende afsnit mod de styringsinstrumenter, som skal styre og adfærdsregulere frontlinjeniveau og ledige. Styringsteknologier der politisk har til formål at dirigere kontanthjælpsmodtagere i retning af de politiske intentioner og målsætninger om uddannelse og beskæftigelse.

Gennem en dekonstruktion af empirien er der blevet udkrystalliseret to overordnede styringsinstrumenter, i form af ydelser og visitationssystem, der særskilt og tematisk behandles i kommende afsnit. Da visitationen af ledige, som led i den instrumentelle styring, angiver hvilke indsatser der skal tilbydes, behandles disse som undertematikker i forlængelse af analysen til visitationssystemet.

14.1 Ydelser

Med afsæt i arbejds spørgsmålet vil nærværende afsnit koncentrere sig om, hvordan ydelserne som styringsinstrument betones, samt hvilke bagvedliggende rationaler der ligger til grund for Kontanthjælpsreformens ydelsesreguleringer. I den forbindelse afdækkes hvilke italesættelser der sammenkædes til de udskilte nodalpunkter: *uddannelseshjælp, uddannelse, kontanthjælp og aktiviststillæg*, og som via betydningsdannelser blotlægger, hvordan der politisk søges styret gennem ydelserne.

Desuden sondres der i afsnittet mellem ledige under 30 år, der omfatter de uddannelses- og aktivitetsparate unge, og ledige over 30 år der omfatter de job- og aktivitetsparate voksne. Intentionen er, at der med sondringen skabes klart overblik for læseren, eftersom Kontanthjælpsreformens ydelsesreguleringer er mere nuanceret og kategoriinddelt end tidligere. Af samme årsag afgrænses fokus til reformens grundtydelser samt til en række diskursivt fremtrædende tillægsydelser, da det inden for specialets rammer ingenlunde er muligt at klarlægge samtlige ydelseskombinationer.

14.1.1 Uddannelsesparate

Af reformen fremgår, at man ovenfra ønsker at regulere i ydelsesniveauet for kontanthjælpsmodtagere under 30 år, der fremover skal modtage en ny ydelse betegnet uddannelseshjælp. Årsagen er, at den eksisterende kontanthjælpsydelse på ungesats eliminerer unges motivation til uddannelse, og skaber incitamentsledighed⁸. Et postulat der understøttes i italesættelsen, der sammenkædes til det gennemgående ord, nodalpunktet *kontanthjælp*, hvor satsen anfægtes som problematisk: ”..

kontanthjælpssatserne som hovedregel højere end SU-satserne.. Dette giver.. unge uddannelsesparate en.. økonomisk tilskyndelse til at blive i kontanthjælpssystemet..” (LAS 2014: 25).

Politisk afspejles et opgør med ydelsesniveauet og unge på passiv forsørgelse, idet der målrettet lægges an til satsreguleringer i ungegruppen, hvilket også støttes op af følgende udsagn, der meningsstilskriver det andet nodalpunkt betegnet *uddannelseshjælp*: ”.. *kontanthjælpen for alle unge under 30 år uden.. uddannelse afskaffes. De skal.. have en ny ydelse kaldet uddannelseshjælp*” (Ibid.), ”..*grundydelsen for uddannelseshjælp fastsættes på niveau med SU-satsen..*” (Ibid.).

Af diskursen udledes, at der ikke blot er tale om indførelsen af en ny ydelsesbetegnelse, men ændringer der medfører, at ungegruppen fremover vil modtage en sænket ydelse, der skal skærpe incitamentet til uddannelse. Som styringsinstrument har ydelserne derfor til formål at sikre, at den nye og lavere uddannelseshjælp, der økonomisk sidestiller unge kontanthjælpsmodtagere med SU-modtagere, vil tilskynde til flere i uddannelse. Initiativer i overensstemmelse med den politiske målsætning om at mobilisere flere i arbejdsmarkedsreserven til selvforsørgelse.

Dog må uddannelseshjælpen, der præsenteres som et nyt tiltag, anfægtes som værende reelt nyt, da unge også forud for reformen blev nedreguleret til SU-niveau, omend justeringen først fandt sted efter en periode på kontanthjælp. Fraværet af politisk nytænkning illustreres når satsen i reformens nye uddannelseshjælp holdes op imod de forudgående regler på området: ”.. *kontanthjælpsmodtagere under 25 år.. modtager i dag kontanthjælp.. Når den unge har modtaget kontanthjælp i 6 måneder efter, at.. pågældende har påbegyndt et tilbud.., nedsættes.. kontanthjælp til SU-niveau*” (LAS 2014: 26).

⁸ Ved incitamentsledighed forstås skismaet mellem favorable overførelsesindkomster og lønningerne på arbejdsmarkedet, som bevirker at arbejdsledige ikke har økonomisk incitament til beskæftigelse qua den for lave difference mellem de to forhold (Caswell 2013: 226).

Indførelsen af uddannelseshjælpen udskilles derfor som regulere skærper, i styringen af ungegruppen, præsenteret gennem ny ordlyd og symbolik. Ændringer der kan resumeres til, at unge uden uddannelse vil modtage uddannelseshjælp på SU-sats fra dag ét i kontanthjælpssystemet, ligesom flere ledige omfattes af den lavere ydelse med aldersjusteringen i ungegruppen fra 25 til 30 år (LAB 2014: 22). Det vil sige nye besparelser på området, der kobler sig til reformens indledende bemærkninger, hvor udgiftsniveauet til kontanthjælpssystemet og til passivt forsørget problematiseres gennem: ”*Det har ikke kun betydning for den enkelte, men.. for hele samfundet*” (LAS 2014: 23).

Med italesættelserne konstrueres en sandhed om, at for høje overførelsesindkomster udgør et strukturelt problem (Larsen & Andersen 2009: 17-18) og, at unge ledige hellere vil lade sig passivt forsørge frem for at tage initiativ til uddannelse. Et såkaldt viljesproblem iblandt unge i systemet der afstår fra at påtage sig ansvaret for at komme videre i livet og fri af økonomisk afhængighed (Clement & Andersen 2006: 3-4). Diskursive konstruktioner der i befolkningen konstituerer en opfattelse af, at ydelsen, som selvstændig faktor, er afgørende for unges privilegerede valg og derfor nødvendigt må reguleres ovenfra.

Endvidere må uddannelseshjælpen udpeges som en videreudvikling af den politiske aktivlinje, idet symbolikken i ordlyden angiver, at hjælpen er midlertidig på unges vej mod uddannelse. Signalværdien illustreres også i den diskursive kobling mellem uddannelseshjælpen og de nye uddannelsesparate målgrupper, som skal modtage hjælpen.

Studerer rationalerne der ovenfra ligger til grund for reformens incitamentspolitik, blotlægges en neoliberal tænkning der kan henføres til økonomisk teori, betegnet rational choice. Logikker der i diskursen sætter sig igennem i den politiske opfattelse af unge ledige, som sidestilles med rationelle aktører, der agerer egoistisk og nyttekalkulerende i spørgsmålet om uddannelse (Hagen 2003: 221). Unge der så at sige foretager et velovervejet valg ud fra en økonomisk rationel kalkule af, hvorvidt det kan betale sig at overgå til uddannelse. Politiske rationaler hvilke kan perspektiveres til de seneste årtiers neoliberale nytte diskurs- og dets menneskesyn, også genspejlet i parolen

om at: ”*Det skal kunne betale sig at arbejde*” (Statsministerens nytårstale 2002, Beskæftigelsesministeriet 2015).

Reformens menneskesyn kan desuden henføres til NPM-tænkningen i, at ledige kan styres gennem incitamentsstrukturer, med henblik på commodification⁹, en såkaldt vareliggørelse af mennesker (Boje 2013: 647, 649, Esping-Andersen 1990: 44-47).

Pointen er, at unge ledige, gennem uddannelseshjælpen, en sænket overførelsesindkomst, søges vareliggjort til markedet, så konkurrenceevnen og væksten kan øges. Foruden de ovenfor nævnte besparelser afspejler uddannelseshjælpen, at man fra politisk hold søger at reducere omfanget af forstyrrelser i markedskræfterne, da for høje overførelsesindkomster fører til de-commodification. Også betegnet afvareliggørelse, idet overførelsesindkomster, uanset niveauet af disse, skaber et kunstigt sikkerhedsnet under ledige, som griber ind og hæmmer markedskræfternes frie udfoldelse (Ibid.).

14.1.2 Unge med erhvervskompetencegivende uddannelse

For ledige under 30 år som har fuldført en erhvervskompetencegivende uddannelse, lægges der politisk op til, at denne gruppe skal bibeholde kontanthjælpen på den eksisterende ungesats. I reformen udskilles betydningen af italesættelsen der sammenkædes til det gennemgående ord, nodalpunktet *uddannelse*: ”..*unge.. under 30 år med en uddannelse.. skal modtage en ydelse svarende til.. ungesats*” (LAS 2014: 27).

Ydermere vil unge med uddannelse få tildelt et økonomisk tillæg der begrundes i, at disse personer har handlet i overensstemmelse med den politiske intention om, at unge skal fuldføre en uddannelse. Reguleringer der i lighed med ovenstående meningstilskriver ordet *uddannelse*: ”..*i satsen er indregnet en form for bonus udløst af, at den unge netop har gjort, som samfundet forventer - har taget en uddannelse*” (LAS 2014: 27).

Signalpolitisk afspejler italesættelsen en anerkendelse og favorisering af en bestemt gruppe ledige, ud fra tilegnede kompetencer og færdigheder, da bonussen isoleret er tiltænkt unge som har formået at realisere deres potentiale i uddannelsessystemet.

Uddannede personer belønnes m.a.o. for at have indordnet sig magten og styringen i det

⁹ Ved commodification forstås måden hvorpå individer vareliggøres til markedet gennem sænkede overførelsesindkomster (Esping-Andersen 1990: 44-53).

politiske sandhedsregime ved at have tilstræbt – og gennemført en uddannelse (Heede 2012: 104-105). I citatet underbygges postulatet af de specifikke ord, ”*har gjort som samfundet forventer*” (LAS 2014: 27), hvor belønningen kobles op på fuldført uddannelse. Samtidigt bidrager italesættelsen til at konstruere en viden og et politisk sandhedsregime, der normativt værdisætter uddannelse som det rette og efterstræbelsesværdige mål at forfølge i konkurrencestaten.

Uagtet at gruppen tildeles en bonus, opnår uddannede med reformen ingen økonomisk sidestilling med ledige over 30 år eftersom kontanthjælpen på ungesats, inklusive tillæg, ikke modsvarer voksensatsen, hvilket udskilles af følgende: ”*Kontanthjælpsmodtagere under 30 år med en.. uddannelse vil fremover modtage en ydelse, der er lavere end den nuværende kontanthjælp, men højere end SU-satsen*” (LAS 2014: 59). Dermed fastholdes incitamentsstrategien også over for uddannede personer, som led i den aktive beskæftigelsesindsats, og til at realisere forømtalte besparelser.

14.1.3 Aktivitetsparate uddannelsesmodtagere

Til gruppen aktivitetsparate under 30 år, der på lige fod med unge uddannelsesparate overgår til grundydelsen uddannelseshjælp, gælder andre regler, da aktivitetsparate unge kan få tildelt et økonomisk supplement i forbindelse med indsats. I reformen betones nedjusteringen til uddannelseshjælp og den særlige tillægsydelse gennem følgende italesættelse, der skaber betydning til nodalpunkterne *uddannelseshjælp* og *aktivitetstillæg*: ”*.. kontanthjælpsmodtagere under 30 år uden.. uddannelse.. skal modtage uddannelseshjælp i stedet for kontanthjælp. Aktivitetsparate unge vil få mulighed for at modtage et aktivitetstillæg i aktive uger*” (LAS 2014: 58).

Dog udløses supplementet først efter tre måneder i systemet og når den aktivitetsparate har erklæret sig villig til at medvirke i beskæftigelsesfremmende aktiviteter, hvilket fremkommer af: ”*..får ret til et, aktivitetstillæg.. når en.. aktivitetsparat.. har modtaget kontanthjælp i 3 måneder..* (LAS 2014: 27), og: ”*..har tilkendegivet, at pågældende ønsker at deltage i tilbud*” (Ibid.). I tilfælde hvor det ikke er ladsiggørligt at mobilisere den unge til aktivitet gives der mulighed for, at frontlinjeniveau kan fravige hovedreglen, så personen alligevel vil kunne modtage et aktivitetstillæg. En undtagelse der ovenfra lader sig konstruere gennem udsagnet, der kædes sammen med

nodalpunktet *aktivitetstillæg*: ”*Kan den unge aktivitetsparate på grund af sin situation ikke deltage i tilbud, får personen alligevel et aktivitetstillæg*” (LAS 2014: 27).

Af diskursen der blotlægger, at unge aktivitetsparate får nedjusteret deres grundydelse til uddannelseshjælp, udledes, at også personer der befinder sig relativt langt væk fra uddannelsessystemet, fremover skal styres mere konsekvent. En gruppe bestående af mindre ressourcestærke ledige og som under målgruppen (jf. pkt. 13.3) tales frem som unge med komplekse problemstillinger af enten social, helbredsmæssig- og/eller faglig karakter.

Reformens incitamentsstruktur, der politisk sætter sig igennem i diskursens særlige aktivitetstillæg, må således forstås som et udtryk for, at det uagtet udfordringer og livssituation ikke længere skal være lønsomt at forblive i passivitet. Eller for den sags skyld at blive i kontanthjælpssystemet frem for at komme videre i livet.

Beregningsmæssigt indebærer tillægget, at aktivitetsparate, i perioder hvor de indgår i tilbud, økonomisk sidestilles med kontanthjælpsmodtagere over 30 år, hvilket understøttes af: ”*Satsen for aktivitetstillæg er fastsat, så den aktivitetsparates samlede ydelse.. svarer til kontanthjælpen..*” (LAS 2014: 27).

Incitamentsstrukturen målrettet aktivitetsparate afspejler dermed, at tillægget er konstrueret ud fra en idé om belønningsstrategi, idet diskursen fastsætter og dikterer et udgangspunkt, hvor supplementet kun skal tildeles ved aktiv medvirken. Skærpselser der ovenfra har til hensigt at sikre, at aktivitetsparate gennem ydelserne, som instrumentelt styringsredskab, mere ihærdigt søges motiveret via et mærkbart incitament, der skal rykke gruppen fra passivitet til aktivitet. Samt gradvist få disse unge til at tilstræbe idealet om uddannelse for på sigt at nærme sig arbejdsmarkedet. Rationaler i tråd med det politiske sandhedsregimes grundlæggende opfattelse af, at alle har iboende ressourcer, der kan opdyrkes og omsættes til nytte i det konstrueret arbejdsfælleskab (jf. pkt. 12.0).

Når diskursen alligevel fastsætter en undtagelse til hovedreglen, som muliggør, at unge vil kunne fritages fra aktivitet uden indflydelse på tillægget, kan det reflektivt- og forklaringsmæssigt skyldes flere faktorer.

For det første, at reformen genspejler et politisk forlig, hvorfor det ikke er utænkeligt, at der iblandt forligspartierne har været uenighed i opfattelsen af, i hvilken udstrækning

incitamenten skal anvendes over for aktivitetsparate. For det andet, at der på trods af den overordnede diskurs, som blotlagt i de foregående afsnit, hersker en nedtonet politisk accept af, at ikke alle personer vil være i stand til at efterleve de konstruerede idealer og krav. Det vil sige implicit en politisk erkendelse af, at økonomiske incitamenten ikke udgør en garant for, at ledige rykker sig i den ønskede retning (Clement & Andersen 2006: 94).

Plausible forklaringer hvilke sandsynliggør, at der fra politisk hold er foretaget en vis afvejning i forhold til nogle af de sociale- og samfundsøkonomiske konsekvenser, som kan være forbundet til ikke at tildele nogle af de svageste unge tillægget.

Foruden nuancerne i den instrumentelle styring gennem ydelserne, som blotlægger skærper parallelt med en mere lempelige undtagelse til hovedreglen, afspejler reguleringerne, også iblandt unge aktivitetsparate, en direkte besparelse.

14.1.4 Kontanthjælp for jobparate- og aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere

Rettes blikket mod kontanthjælpsmodtagere over 30 år fremgår det af reformen, at job- og aktivitetsparate skal modtage kontanthjælp efter den årlige ydelsesregulering som hidtil. Kontanthjælpsudmålingen er dermed uafhængig af inddelingen efter de nye målgrupper, hvilket udskilles af betydningen der sammenkædes til nodalpunktet *kontanthjælp*: *"..kontanthjælpsmodtagere, der er fyldt 30 år, skal kunne modtage kontanthjælp som i dag med voksensats.."* (LAS 2014: 27).

Omend voksengruppen isoleret set fritages for ydelsesreguleringer må der alligevel blotlægges en ændring, eftersom færre ledige fremover vil være berettiget til voksensats qua opjusteringen fra 25 til 30 år.

Når der politisk afstås fra at regulere i voksensatsen med henblik på at øge incitamentet til beskæftigelse, kan det dels skyldes, at der ovenfra hersker en normativ opfattelse af, at personer fra 30 år og opefter økonomisk er mere etableret i livet end yngre. Og dels det forhold, at indgribende reformtiltag, målrettet konkurrencestatslige tilpasningsprocesser, kun gradvist vedtages og udmøntes af hensyn til magtpolitiske interesser (Andersen 2012: 15). Hensyn der strategisk kan begrundes i de politiske partiers egeninteresser kontra populationens historiske-og kulturelt forankrede samfundsbevidsthed om den universelle velfærdsmodel som sikkerhedsnet.

Politiske rationaler der strategisk tager sigte på at mindske risici for øget polemik, politikerlede mv., og de konsekvenser der magtpolitisk er forbundet til et plausibelt tab i vælgertilslutningen iblandt den stemmeberettigede del af befolkningen (Larsen & Andersen 2004: 36-39).

Perspektiveres reformens uændrede ydelse for voksne til dagpengereformen af år 2010 er det sandsynligt, at polemikken omkring denne, har influeret på den politiske beslutningsproces vedrørende Kontanthjælpsreformens ydelsesregulering. Med dagpengeperiodens forkortelse, hvor en del ledige mistede deres forsørgelsesgrundlag, opstod der i kølvandet heraf kraftig debat i form af medierelateret "shitstorms" og partipolitisk kritik. Moddiskurser af så rungende karakter, at det ikke er utænkeligt, at de kan have påvirket den konstruerede sociale orden op til Kontanthjælpsreformens vedtagelse i år 2014, hvor voksensatsen forblev uændret (Larsen & Andersen 2004: 26-27, Jørgensen & Phillips 1999: 60).

For at tydeliggøre over for læseren, hvordan reformens grundydelse og tillæggydelser tildeles til målgrupperne, er nedfor udarbejdet en selvkonstrueret model der skematisk illustrerer tildelingskriterierne.

Målgrupper	Grundydelse	Tillæg
Unge uddannelses- og åbenlyst uddannelsesparate	<i>Uddannelseshjælp – en ydelse svarende til SU-sats</i>	<i>Ingen</i>
Unge med en erhvervskompetencegivende uddannelse	<i>Kontanthjælp på ungesats</i>	<i>En bonus – tildeles for at have gennemført en uddannelse</i>
Unge aktivitetsparate uden uddannelse	<i>Uddannelseshjælp – en ydelse svarende til SU-sats</i>	<i>Et aktivitetstillæg – gives i aktive uger</i>
Voksne job- og aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere med- og uden uddannelse	<i>Kontanthjælp</i>	<i>Ingen</i>

14.1.5 Diskursive udelukkelser i reformens ydelsesregulering

Med blotlægningen af ydelserne som instrumentelt styringsinstrument, må spørgsmålet til, hvad italesættelserne ekskluderer, tilsvarende rejses (Torfing 2013: 211-212).

Følgelig fremføres derfor en række bud på, hvordan kontradiktoriske udsagn vil kunne nuancere de virkelighedsopfattelser, som det politiske sandhedsregime fastsætter med diskursen på ydelsesområdet.

I de politiske italesættelser der med afsæt i økonomisk teori skitserer en sandhed om incitamentsledighed- og ledighed som selvforskyldt fænomen, iblandt unge, udelukkes en række inkongruente perspektiver. Fx et kritisk perspektiv der vil kunne bidrage til en anderledes problemforståelse og fortælling om, at manglende stillingstagen til uddannelse kan skyldes det senmoderne samfunds væld af optioner (Willig 2005: 16-20). Samt institutionernes og samfundets forventninger og krav til unge om, at træffe korrekte fornuftige valg. Ydre påvirkninger der tilsammen kan virke som et uoverskueligt pres for unge mennesker i kontanthjælpssystemet, som derfor ”handlingslammer” og udskyder beslutninger om fremtiden på ubestemt tid.

Problemstillinger der omhandler ængsteligheden for at fejle i relation til samfundets forventninger, hvor uddannelse og beskæftigelse udgør den toneangivende forudsætning for at lykkes som individ og gøre sig fortjent til samfundets anerkendelse (Willig 2005: 16-20).

Ligeledes afstår diskursen på ydelsesområdet fra italesættelser, der problematiserer arbejdsmarkedet som intolerant og snævert. Eksempelvis ved diskursivt at sætte fokus på arbejdsgivere der via uformelle faglige netværk og ud fra målrettet jobmatch primært ansætter personer der i forvejen er beskæftigede. Eller fokus på hvordan adgangen til information om arbejdstager kan være begrænset efter en længerevarende periode med lediggang (Larsen & Pedersen 2009: 22-25).

Tendenser med betydning for kontanthjælpsmodtagere der i højere grad selekteres fra og afskæres fra professionelle netværk, hvilket diskursivt bidrager til en anden sandhed om arbejdsløshed, som vil kunne afføde større anerkendelse over for ledige (Ibid.).

14.1.6 Del-opsummering

Med ydelsesreguleringerne målrettet ungegruppen må der politisk peges på en skærpet styring af unge i retning af uddannelse, idet unge fremover skal modtage en ny grundydelse, uddannelseshjælp, svarende til SU-sats.

Ændringer der ovenfra hviler på rationaler om økonomisk teori, og udmøntes gennem NPM-styringsstrategier der skal motivere- og ansvarliggøre unge til uddannelse og politisk gøre op med en postuleret incitamentsledighed.

For unge der har fuldført en uddannelse, tildeles en særlig bonus for delvist at have gjort, som samfundet forventer, uden at den samlede ydelse overstiger voksensatsen, da incitamentet til beskæftigelse skal opretholdes.

Herudover vil unge med komplekse problemstillinger kunne opnå et tillæg, i det omfang de som udgangspunkt aktivt deltager i tilbud. Dette med henblik på, at også personer med større udfordringer motiveres, og gennem et økonomisk incitament styres væk fra passivitet og gradvist i retning af uddannelse.

Endelig er det fremkommet, at voksengruppen i systemet, i kontrast til ungegruppen, ikke søges styret gennem skærpede ydelser- og incitamenter, idet personer fra 30 år og opefter uændret vil modtage kontanthjælp på voksensats. Dog medfører den nye aldersregulering, der udvider ungegruppen med personer fra 25 år op til 30 år, at flere ledige vil få sænket deres indkomst til uddannelseshjælp, når de med reformens ikrafttrædelse overgår til ungegruppen.

Overordnet implicerer diskursen for ydelserne og de ændrede incitamentsstrukturer således en række nye politiske besparelser på kontanthjælpsområdet.

14.2 Visitationsapparatet

I kommende analysedele gennemgås først hvordan visitationsapparatet, der instrumentelt skal styre frontlinjeniveau til at dirigere ledige til selvledelse, sætter sig igennem i praksisinstitutionerne. Og herefter hvordan en række konstruerede tilbud, der som led i visitationen, fastsætter hvilke praksislogikker- og pligter reformen indstifter, og som frontlinjeniveau har til opgave at styre ledige ud fra, i retning mod uddannelse og beskæftigelse.

For god ordens skyld gøres læseren opmærksom på, at reformens målgrupper, som der i kommende afsnit løbende refereres til, ikke defineres og gennemgås på ny, da disse er klarlagt i det forudgående afsnit - *Diskursanalyse af reformens målgruppe* (jf. pkt. 13.0).

Omdrejningspunktet er således ikke, hvordan ledige italesættes, eksempelvis, at aktivitetsparate er personer med komplekse sociale problemer etc., idet fokus er på styringen gennem visitationsapparatet, og på de kategorier ledige indplaceres efter.

Gennem en sproglig dekonstruktion er der til følgende afsnit, der omhandler visitation og indsatser, blevet udkrystalliseret fem nodalpunkter: *Nyt visitationssystem, uddannelsespålæg, nyttejob, koordinerende sagsbehandler og mentor.*

Analysefokus afgrænses dermed til styringen, som ovenfra sætter sig igennem og former praksisinstitutionerne via reformens diskursive magt, også betegnet governmentality, hvor forholdet mellem borger og stat udredes (Villadsen 2006:10).

14.2.1 Nyt visitationssystem

Ud fra reformens intention om at bringe flere kontanthjælpsmodtagere i uddannelse og beskæftigelse, i tråd med målsætningen om flere selvforsørgelse, betydningstilskrives det til nodalpunktet *nyt visitationssystem*, at: *"..matchsystemet afskaffes.."* (LAB 2014: 26).

Efter matchsystemets ophør skal kategoriseringen af ledige ske via et nyt og forbedret visitationssystem, idet der med overgangen til visitationssystemet tilstræbes et styrket beskæftigelsesfokus på frontlinjeniveau. Reformpolitiske tiltag der har til hensigt at erstatte eksisterende praksislogikker med nye og understøtte, at alle ledige, som udgangspunkt, aktiveres og dirigeres i retning af enten uddannelse eller beskæftigelse, hvilket fremkommer af ordlyden: *"..et nyt visitationssystem.. der.. skal sikre, at ingen overlades til sig selv, og at alle får den indsats, der er nødvendig, for at de kan bringes tættere på job eller uddannelse"* (Ibid.). Intentionen om et nyt visitationssystem kan således kobles til reformens indledende bemærkninger, hvor praksis kritiseres for at svigte ledige og den aktive beskæftigelsesindsats (jf. pkt. 12.0). Postulerede systemsvigt der ovenfra udstiller matchsystemets dysfunktion, frembåret af jobcentrenes lempelige tilgang, ude af trit med den politiske virkelighed, og understøttes af italesættelsen:

"..kontanthjælpsmodtager får i dag ikke hjælp til at komme.. væk fra kontanthjælp. De

er.. visiteret som "midlertidigt passive" og friholdes fra en aktiv indsats, der kan bringe dem tættere på arbejdsmarkedet" (LAB 2014: 20).

Med de politiske italesættelser, der skal legitimere reformens nye visitationssystem, fikseres et diskursivt sandhedsregime, der udstiller en manglende praksisvilje og ulydighed i jobcentrene, som udgør en hindring for den aktive beskæftigelsesindsats. Udtrykt på anden vis holdes praksis direkte ansvarlige for, at ledige har kunnet forputte sig i kraft af frontlinjeniveaus utilstedelige anvendelse af matchsystemet. Sproglige fikseringer der diskursivt iscenesætter praksis på området, som fejlslået, og indirekte understreger behovet for en dekonstruktion af eksisterende praksislogikker til gavn for en politisk omorganisering og ny styring af praksisregimerne. Hermed lægger diskursen an til rekonstruerede lovkrav, som skal skabe kenklang i visitationssystemet, og fastsætte nye logikker, der skal reproducere frontlinjeniveau til nye beskæftigelsesstrategier og sandhedsregimer (Dean 2006: 58-60).

14.2.2 Nye praksislogikker

Med indførelsen af det nye visitationssystem ændres samtidigt ordlyden i kategorierne som ledige, i forbindelse med screeningen, visiteres og indplaceres efter. Ændringer der i praksis medfører, at ledige fremover ikke vil kunne visiteres som jobklar, indsatsklar eller midlertidigt passiv, da disse kategorier udgår med visitationssystemets ikrafttrædelse (LAB 2014: 26). I stedet skal ledige, omfattet af reformen, screenes ud fra nye kategoribetegnelser, alt efter om pågældende vurderes *job*, *uddannelses-* eller *aktivitetsparat* (LAB 2014: 26,27). Kategorier der bemærkes, at være identiske med ordlyden i de rekonstruerede målgrupper (jf. pkt. 13.0).

Ved at studere ordlyden i de nye kategorier, der sammenkædes til nodalpunktet *nyt visitationssystem*, udledes det, at der med reformen gøres op med samtlige klar-kategorier, samt definitivt gøres op med eneste tilbageværende passiv-kategori. Gennem en sproglig dekonstruktion af matchkategorierne muliggøres det ovenfra at rekonstruere en ny entydig parat-virkelighed som frontlinjeniveau får til opgave at tilpasse ledige ind i.

Fra politisk hold afspejler den nye visitationslogik en ændring i den governmentale styring, som skal adfærdskorrigere praksisregimerne til en tilpasning til reformens

intentioner og målsætninger. Adfærdsreguleringer der ovenfra tilstræber en mere stringent styring af jobcentrene, som skal dirigere ledige målrettet og effektivt mod uddannelse og beskæftigelse.

Med visitationssystemet, der diskursivt sætter sig igennem i de nye parat-kategorier, konstrueres et normativt afsæt for den liberale styring i praksis, hvorudfra ledige skal dirigeres i retning af øget ansvarlighed og frigørelse (Dean 2006: 109-111).

Governmentale styringsrationaler der har til hensigt at styrke lediges ressourcer ud fra reformens konstruerede normer, værdier og idealer om arbejdsfællesskab og samfundsøkonomisk, såvel som individuel, velstand i konkurrencestaten (Dean 2006: 199).

Desuden betones det, at der til visitationssystemet medfølger et screeningsapparat, som skal bidrage til at styrke det socialfaglige skøn i institutionerne i forbindelse med visitationsprocessen. En politisk magtudøvelse der sætter sig igennem ved, at der ovenfra gribes ind og reguleres i praksisregimernes metodiske- og socialfaglige tilgange, hvilket understøttes af udsagnet der betydningstilskriver det nye visitationssystem: *"Der vil blive udviklet et screeningsværktøj, som skal anvendes til at understøtte den faglige vurdering af borgeren.. med henblik på at forbedre muligheden for at tilbyde den rette hjælp"* (LAB 2014: 27), og: *"Værktøjet skal indeholde spørgsmål af såvel objektiv karakter, fx om.. uddannelse og erhvervserfaring.. og spørgsmål af subjektiv karakter, fx.. borgerens motivation.."* (Ibid.).

Af italesættelsen udledes, at lovgivende magt ønsker at ændre feltets skønsmæssige kompetence, og styre skønnet i en mere ensrettet kurs, mod de politiske intentioner, gennem en implementering af nye metoder. Reguleringer der afspejler, at praksis fremover skal styres gennem et nyt metoderedskab, i form af en interviewtilgang til målgruppens ledige, med afsæt i en række politisk definerede spørgsmål.

Praksisregimerne søges hertil effektiviseret og kapitaliseret ud fra et rationale om, at en mere præcis screeningslogik vil styre og adfærdskorrigere frontlinjeaktørerne, så sandsynligheden for den politisk ønskede visitering øges fra start. Styringslogikker der ovenfra skærper retningslinjerne i praksis for at sikre, at færrest muligt passiviseres i kontanthjælpssystemet så offentlige besparelser, i form af tid og penge, kan realiseres.

Foruden ændringerne i den normaliserede praksis, som søges effektiviseret gennem en stringent politisk styring, har styringen til hensigt at sikre individets juridiske rettigheder (Dean 2006: 200-201). Blandt andet gennem ovenfor nævnte metodestyring hvor jobcentret, som led i visitationsprocessen, skal interviewe- og inddrage den ledige, med henblik på uddannelses- og beskæftigelsesønsker, så pågældende høres og medvirker i egen sag (Socialjura).

Reformens dialogiske tilgang som implicerer, at ledige tildeles medansvar og indflydelse på uddannelses- og jobmål, skal dermed sikre, at den institutionelle magt ikke trumfer individets mulighed for selvledelse (Dean 2006: 200-201).

14.2.3 Tidlig visitation

I diskursen til det nye visitationssystem fremgår det endvidere, at samtlige ledige der henvender sig til systemet for at søge kontanthjælp, hurtigere skal indkaldes til en visitationssamtale. Ved første samtale, der fra start skal understøtte et uddannelses- eller beskæftigelsesfokus, har frontlinjeaktøren til opgave at foretage en screening, der skal danne grundlag for den lediges visitation til én af følgende parat-kategorier: *Åbenlyst uddannelsesparat, uddannelsesparat, jobparat, eller aktivitetsparat.*

Det vil sige en screening og visitation som er styrende for hvilken plan og indsats praksisregimet skal iværksætte for den ledige, hvilket udskilles af italesættelsen til det nye visitationssystem: *"Med det foreslåede system skal jobcentret senest en uge efter, at borgeren har henvendt sig., gennemføre en visitation., som skal sikre, at der.. iværksættes en plan.. mod job eller uddannelse.."* (LAB 2014: 26).

Ydermere skal jobcentrene, som led i den aktive beskæftigelsesindsats, i løbet af de første tre måneder afvikle to samtaler med den ledige, foruden selve visitationssamtalen. En politisk opjustering fra én til tre samtaler, sammenholdt med reglerne på området forud for reformen, ligesom tilbud fremover skal iværksættes hurtigere end hidtil (LAB 2014: 27). Ændringer der ovenfra understreger den skærpede styring af praksisregimerne, som gennem nye screenings- visitationsinitiativer skal styrke og fastholde aktørernes fokus på den politiske diskurs i praksisarbejdet med målgruppen.

Desuden illustreres en række diskursive forskelle i den skærpede beskæftigelsesindsats, idet voksengruppen, til forskel for ungegruppen, ikke skal afklares yderligere i tilfælde,

hvor frontlinjeaktøren vurderer, at en voksen skal visiteres som aktivitetsparat.

Sondringer der diskursivt udskilles af italesættelserne: *"..kontanthjælpsmodtagere skal have en tidlig visitationssamtale inden en uge efter, at de har henvendt sig om hjælp, hvor de vil blive vurderet som jobparate eller aktivitetsparate"* (LAB 2014: 28), hvorimod unge skal: *"..mødes som uddannelsesparate og.. gennemgå en grundigere visitation samt aktive indsatser, der skal bidrage til afklaringen af.. ressourcer.. i forhold til at kunne.. gennemføre en.. uddannelse"* (LAB 2014: 27).

Med de politiske krav tvinges jobcentrene til at indskærpe praksis, uanset hvilken gruppe aktøren beskæftiger sig med på frontlinjeniveau.

Dog konstruerer diskursen en ekstraordinær stram styring af ungegruppen, hvilket politisk understøttes af, at unge grundigt skal afklares, samt visiteres som uddannelsesparate, før en eventuel kategorisering som aktivitetsparat. Det vil sige, skærper der dikterer en særlig positiv visitering af unge med problemer ud over ledighed.

Omend styringen skærpes for begge grupper, efterlades der ikke desto mindre lempeligere rammer til skønsudøvelse i forhold til voksengruppen. Dette i kraft af, at diskursen afstår fra at pålægge jobcentrene at efterprøve validiteten af de socialfaglige skøn i forbindelse med visiteringen af voksne over 30 år. Udtrykt på anden vis skal frontlinjeaktøren kun have "testet" hendes umiddelbare socialfaglige skøn, såfremt hun vil visitere en ung som aktivitetsparat, hvilket indebærer, at den unge yderligere skal afklares og bedømmes, så det bliver helt klart, at visiteringen beror på et korrekt socialfagligt skøn.

Til diskursen der fastsætter en ny logik, visitationssystemet, blotlægges en detailregulering af praksisregimerne, der qua omhyggeligt konstruerede procestrin adfærdskorrigeres- og styres i retning af de politiske intentioner. Samtidigt blotlægges en metodefiksering, idet visitationslogikken skal bidrage til nye standardiseret metoder og praksisudøvelse. En fiksering der kan forklares ud fra diskursens konstrueret positivistiske tilgang til evidensbaseret viden, som identificeret under pkt. 12.0, hvor sikker viden kobles op på objektive målbare resultater. Metodefikseringen afspejler dermed nye politiske bestræbelser på pålidelige praksistilgange, der kan sikre en indfrielse af reformens intentioner og målsætninger. Endvidere blotlægger diskursens tiltro til nye effektive metoder en intention om at styrke retssikkerheden på

kontanthjælpsområdet, via standardiseringsprocesser der skal bidrage til øget ensretning i forbindelse med visitationen af ledige (Juul 2010: 315-316).

Pointen med retssikkerhedsprincippet er, at de nye metoder i reformen, i højere grad, skal imødegå at skønnet i praksisregimerne, hviler på vilkårlighed (Ibid.). Via ensretningen gennem metodestyringen vil ledige ideelt set, kunne forvente at modtage samme hjælp, uagtet om pågældende retter henvendelse til kommune X eller Y, hvorved retssikkerheden i teorien styrkes og borgeren beskyttes.

Reformens initiativer og metoder afspejler således en række nye styringslogikker, der som idealtyper indlejres i praksisregimerne, da diskursen for det nye visitationssystem indrammer de styringsteknikker, der sætter sig igennem i jobcentre (Dean 2006:58).

Desuden afspejler visitationslogikken et rationale om øget fremdrift, ud fra hvad der må betegnes som et politisk hurtighedsprincip. Nye tidsfrister der sprogligt sammenkædes og skaber betydningsdannelser til nodalpunktet et *nyt visitationssystem*: *"..alle jobparate.. skal.. senest efter 3 måneder blive mødt med krav om at arbejde for kontanthjælpen.."* (LAB 2014: 28), og: *"..personer, som ikke er åbenlyst uddannelsesparate gennemføres en grundigere visitation.. inden for de første 3 kalendermåneder fra første henvendelse om hjælp.."* (LAB 2014: 66).

Perspektiveres de politiske italesættelser til diskursen på området, inden reformens opkomst i år 2014, underbygges postulatet om et politisk hurtighedsprincip i følgende udsagn, hvoraf det fremgår, at unge: *"skal påbegynde tilbud senest efter en.. periode på 13 uger med kontanthjælp.."* (LAB 2014: 27), imens voksne: *"..skal påbegynde tilbud senest efter en.. periode på 9 måneder.."* (Ibid.).

Diskursive betoning er der synliggør, at der er tale om stramninger på området med afsæt i neoliberale styringsrationaler. Logikker der ovenfra tilstræber forbedringer af praksisregimerne gennem optimeringsprocesser, der skal effektivisere frontlinjeniveau til at realisere reformprogrammets målsætninger (Dean 2006: 59, 111).

Sættes hurtighedsprincippet i perspektiv til andre samtidsaktuelle reformer, som Fremdriftsreformen, der også ikrafttrådte i år 2014 (Dyring 2013: 146), er det muligt at fremhæve en diskursudvikling, der anskuer hurtighed som et mål i sig selv. En fremherskende neoliberal nyttesdiskurs der skal bane vejen for, at voksne hurtigere overgår til beskæftigelse og unge hurtigere gennemfører uddannelse, så de kan omsætte deres viden og potentiale i konkurrencestaten.

Rettes analyseblikket mod visitationssystemets nye kategori, aktivitetsparat, kan der stilles spørgsmålsteget ved, om der reelt er tale om en ændring, sammenholdt med den tidligere matchkategori, midlertidigt passiv. Eller om diskursen alene afspejler en sproglig grænsedragning. I hvert fald forhindrer styringen ikke, at frontlinjeniveau, inden for rammerne af kategorien aktivitetsparat, kan skønne- og fritage en person fra indsats, trods et politisk udgangspunkt om det modsatte, hvilket udledes af: *"Efter forslaget vil modtagere af uddannelseshjælp få samme rimelige grunde til at blive fritaget fra rådighedsforpligtelsen, som allerede i dag gælder for personer, der modtager kontanthjælp"* (LAS 2014: 33), og: *"For aktivitetsparate.. skal der.. foretages en konkret vurdering af, om der.. foreligger forhold, der kan begrunde, at personen ikke har pligt til at udnytte sine uddannelsesmuligheder.."* (Ibid.). Af citatet afspejles, at der kan opstå tilfælde, hvor det enten ikke er ladsiggørligt, eller vil være meningsfuldt, at iværksætte et beskæftigelsesfremmende tiltag for den aktivitetsparate som derfor kan fritages fra de alment gældende rådighedsbestemmelser. Pointen er, at handlerummet i praksis fortsat står åbent for, at personer der før var matchkategoriseret som midlertidigt passive, og blev friholdt fra indsats, fortsat kan afskærmes fra aktivitet, blot under den nye kategoribetegnelse aktivitetsparat. Refleksioner om plausible frontlinjehandlinger hvor ledige rekonstrueres ind i en fiktiv paratvirkelighed, omend det er yderst tænkeligt, at omfanget af ledige der passiviseres, uden aktivitet, vil blive reduceret med reformens skærpede styring.

Eftersom visitationen regulerer hvilke tiltag og indsatser, der skal iværksettes over for ledige, vil følgende fremstilling koncentrere sig om de logikker som reformen indstifter som styringsinstrumenter. Grundet omfanget styringsteknikker vil det inden for specialets rammer ingeniende være muligt at behandle reformens initiativer og aktiviteter udtømmende, hvorfor analysen afgrænses til nye tiltag samt en række eksisterende regulerede indsatser.

14.2.4 Uddannelsespålæg

I forbindelse med visitationen lægges der politisk op til, at samtlige unge skal modtage et uddannelsespålæg ved første visitationssamtale, som følge af den tidlige indsats. Herudover opstilles der som et led i uddannelsespålægget et krav til unge om at

fremsætte konkrete bud på uddannelser, som de forventes at tilmelde sig- og fuldføre. Initiativer der fremkommer af italesættelserne, som sammenkædes til nodalpunktet *uddannelsespålæg*, hvor det diskursivt konstrueres, at: *"Kommunen skal igangsætte arbejdet med uddannelsespålægget i forbindelse med den tidlige visitationssamtale"* (LAB 2014: 27), og *"..uddannelsesparate skal hurtigst muligt pålægges at komme med forslag til uddannelser, søge om optagelse på en eller flere uddannelser og gennemføre en konkret uddannelse"* (LAB 2014: 27).

Politisk afspejles, at unge hverken skal fastholdes eller tabes i systemet, men gennem et specifikt krav om uddannelsespålæg hurtigere påbegynde uddannelse og effektivt styres i retning af opkvalificering til arbejdsmarkedet. Samtidigt synliggøres en styrket politisk ansvarliggørelse af ledige unge, der med pålægget får pligt til aktivt at deltage i egen udviklings- og uddannelsesproces. Rationaler og tiltag som diskursivt ansporer til udvikling af kompetencer målrettet konkurrenceevnen, samt til øget fremdrift, i lighed med det ovenfor nævnte hurtighedsprincip.

Desuden blotlægger de konstruerede italesættelser en styring hvor jobcentrene, via deres politisk tildelte autorisation, skal dirigere uddannelsesparate til selvledelse (Dean 206: 43-45). Gennem reformens logik, uddannelsespålægget, et instrumentalt styringsredskab, trumfes alternative ønsker til uddannelse, med undtagelse af beskæftigelse, da unge målrettet tvinges til aktivt at søge- og påbegynde uddannelse. Til trods for den kendsgerning, at alle uddannelsesmodtagere er omfattet af pålægget, sondres der alligevel imellem de uddannelses- og aktivitetsparate. For aktivitetsparate gælder, at de ikke skal søge optag på uddannelse til at begynde med, men i stedet skal følge en række planlagte aktiviteter, som kan understøtte en senere realisering af uddannelsesmålet (LAB 2014: 24, 67).

For at sikre, at unge opfylder de konstruerede pligter og krav, forbundet til pålægget, og indordner sig den governmentale styring, gøres uddannelseshjælpen betinget af pligternes indfrielse, der tillige omfatter et krav om deltagelse i indsats. En bestemmelse der diskursivt sammenkædes- og skaber betydning til nodalpunktet *uddannelsespålægget*: *"For personer, der modtager uddannelseshjælp, er det.. en betingelse for at få hjælp, at personen medvirker i aktiviteter i uddannelsespålægget"* (LAS 2014: 33).

Af citatet udledes, at unge vil blive sanktioneret, ligesom retten til økonomisk hjælp helt kan ophøre, ved manglende medvirken til processen med pålægget.

Overordnet må uddannelsespålægget anskues som en kontraktbinding af unge ledige, idet der til pålægget medfølger en plan, i praksis, der angiver hvilke specifikke aftaler pågældende skal overholde for, at være berettiget til hjælp. Dog adskiller kontraktbindingen sig, i den offentlige forvaltning, fra hvad der sædvanligvis kendetegner et kontraktforhold. Hvor kontraktforhold uden for den offentlige forvaltning indgås ud fra frie aftaleretlige principper og i gensidig accept, er kontrakten, eller planen, der omkranser uddannelsespålægget, konstrueret anderledes. Udtrykt på anden vis er den unges indflydelse på planens udformning af indhold, der ensidigt binder den ledige, yderst begrænset, ligesom konsekvenserne ved kontraktbrud snævert påføres borgeren (Andersen 2004: 11-15).

Forklaringen er, at kontrakten i den offentlige forvaltning har til hensigt at understøtte retlige normsæt, herunder det juridiske ret og pligt princip, som indbefatter, at ledige skal stå til rådighed for de aktiviteter, som lovgivningen foreskriver. Handler den ledige i strid med kontrakten og dens principper, sanktioneres der økonomisk som udledt af diskursen ovenfor.

Pointen er, at der med reformen konstrueres en forvaltningsretlig binding, der står i kontrast til den frie sociale kontrakt, som indgås frivilligt af egeninteresser og ikke i mangel på bedre alternativer (Ibid.).

Sammenholdes logikken med tidligere, inden reformen ikrafttrådte, hvor unge tilsvarende modtog et uddannelsespålæg, kan der vanskeligt peges i retning af nytænkning. Eneste ændringer er, at pålægget som udgangspunkt skal gives ved første samtale og ikke som tidligere inden seks måneder. Endelig er ungegruppen, der skal modtage pålægget blevet udvidet med den aldersmæssige opjustering, fra 25 til 30 år, hvorfor reguleringerne i uddannelsespålægget isoleret må anskues som nye politiske skærper på området (LAS 2014: 30).

14.2.5 Nytteindsats

I aftaleteksten betones det, at åbenlyst uddannelsesparate og jobparate fremover skal arbejde for deres ydelse, som led i den aktive beskæftigelsesindsats.

Konkret indebærer tiltaget, der diskursivt udskilles som en ny logik, at dersom en ung visiteres åbenlyst uddannelsesparat, skal pågældende aktiveres i nytteindsats indtil uddannelsesstart. Regler på linje med voksne jobparate der tilsvarende skal aktiveres i nytteindsats, medmindre jobcenteret iværksætter andet tilbud, hvor ledige i stedet skal: *"..arbejde for kontanthjælpen.. i virksomhedspraktik eller.. løntilskudsjob"* (LAB 2014: 32). Det vil sige eksisterende indsatser der også gives til aktivitets- og uddannelsesparate.

Fra politisk fremkommer den nye logik, nytteindsatsen, af italesættelsen til det enslydende nodalpunkt *nytteindsats*: *".. åbenlyst uddannelsesparate, som modtager uddannelseshjælp, skal i nytteindsats, indtil de overgår til ordinær uddannelse.. Det fremgår ligeledes, at jobparate.. skal arbejde for kontanthjælpen.. i nytteindsats.."* (LAB 2014: 32).

Af diskursen blotlægges en politisk "noget for noget" tækning baseret på et rationale og normativt princip om, at ledige til gengæld for den hjælp de modtager, aktivt skal yde en indsats og herigennem gøre sig fortjente. Politisk en ideologi der hviler på rationaler og idealer om personlig frihed og økonomisk uafhængighed (Juul 2010: 319-320).

"Noget for noget" kan derfor anskues i relation til et andet normativt princip, afspejlet i parolen om, at det skal kunne betale sig at arbejde, som udskilt under pkt. 4.3. og pkt. 14.1.1., idet den personlige frihed og uafhængighed skal realiseres gennem arbejdet. Logikker der særskilt og tilsammen skal sikre, at ledige ovenfra dirigeres til at lede sig selv i retning af det konstruerede mål om selvforsørgelse (Dean: 2006: 43-44).

Ydermere defineres det fra politisk hold, at opgaverne som ledige skal udføre, skal være af nytteskabende værdi for institutionerne, hvilket betyder, at arbejdet der udføres skal afspejle et indhold der, *"i princippet"*, vil kunne omsættes til en markedsværdi.

Arbejde der har karakter af de opgaver som udføres på det ordinære arbejdsmarked, og som giver ledige mulighed for at udvikle kompetencer og tilslutte sig et arbejdsfælleskab. Initiativet der har til hensigt at anspore ledige til reelt lønarbejde,

udskilles af følgende: ”.. formålet er, at.. ledige indgår i et arbejdsfællesskab og udfører et stykke arbejde for sin ydelse, som skaber nytte” (LAB 2014: 33). Og at: ”.. ledige.. arbejder sammen med ordinært ansatte og dermed opnår erfaringer, som.. bringer dem tættere på et rigtigt job” (Ibid.).

De bagvedliggende rationaler som diskursen hviler på, blotlægger hermed på ny, at også logikken nyttejobs er baseret på et nyttemaksimerende menneskesyn, hvor ledige betragtes som rationelt kalkulerende aktører (Hauge 2003: 60-61). En nyt tiltag der implicit tilstræber, at ledige indser, at det bedre kan lønne sig at overgå til ordinær beskæftigelse frem for at skabe nytteværdi i et kommunalt pseudojob.

Kontanthjælpsmodtagere skal m.a.o. ”mærke” og rationelt indse, at nyttejobs ikke medfører andet end økonomisk status quo og herigennem mobiliseres til selvledelse, så de tilstræber gevinsten i beskæftigelse.

Med nyttejobs som styringsteknologi kan der reflekteres over, i hvilket omfang logikken ansporer til en udvikling af lediges kompetencer kontra en indirekte politisk intention om at begrænse bekvemligheden for ledige i systemet.

Refleksioner der ikke bliver mindre, når blikket rettes mod den politiske ”noget for noget” ideologi og nytteindsatsens bagvedliggende incitamentslogik.

14.2.6 Koordinerende sagsbehandler

Som følge af det nye visitationssystem, skal unge- såvel som voksne, der kategoriseres aktivitetsparate, have en koordinerede sagsbehandler der får til opgave at fungere som ansvarlig koordinator og tovholder på de indsatser, som iværksættes for pågældende. Initiativet der er nyt skal sikre, at personer der befinder sig relativt langt væk fra målet om uddannelse- og beskæftigelse, oplever struktur og stabilitet undervejs i deres forløb. I reformen konstrueres den koordinerende sagsbehandler af italesættelsen, der knyttes op til nodalpunktet ved samme navn: ”..aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere og uddannelseshjælpsmodtagere, ..får ret til en koordinerende sagsbehandler. Den koordinerende sagsbehandler er ansvarlig for at varetage sagsbehandlingen i samarbejde med personen, herunder løbende at følge op på indsatsen, og.. koordinere indsatsen i den enkelte sag samt bistå personen med at realisere sit uddannelses- eller beskæftigelsesmål. Forslaget skal sikre, at personen oplever kontinuitet og sammenhæng i indsatsen” (LAB 2014: 64).

Af diskursen udledes, at den koordinerede sagsbehandler ikke alene har til opgave at skabe stabilitet og understøtte aktivitetsparate i deres proces, men også at føre en tæt kontrol med målgruppen. Dels med henblik på at overvåge om den aktivitetsparate respekterer de indgået aftaler, herunder deltager i planlagte indsatser mv., og dels for at kontrollere, at udviklingen bevæger sig i retning af de politisk definerede målsætninger. Ovenfra tildeles den koordinerede sagsbehandler således en rolle, hvor vedkommende skal anskue aktivitetsparates handlinger, og forme deres adfærd, så målgruppen kommer til at tænke og agere anderledes (Dean 2006: 50-51). En styrende aktørrolle der aktivt rådgiver, coacher og understøtter den aktivitetsparate, så pågældende gradvist begynder at lede sig selv i retning af målet om uddannelse eller beskæftigelse.

Fra centralt politisk hold blotlægger det nye initiativ en detailregulering af praksis og en skærpet styring af ledige, hvis arbejdsevne er truet, idet logikken implicerer, at ansvaret for sagen fremover kun påhviler én sagsbehandler, frem for flere. Dette for at imødegå, at der undervejs sker ”slip”, i form af gentagne sagsoverdragelser etc., som kan afspore beskæftigelsesfokusset og kontrollen, og trække ledighedsperioden unødigt ud.

14.2.7 Mentor og kordinerende sagsbehandler

Af reformen fremgår det, at mentorstøtten, i for høj grad tidligere, har været bevilliget til de mere ressourcestærke ledighedsgrupper frem for de svageste, som ellers ville kunne have profiteret af indsatsen. En skævvridning i praksisregimernes brug af ordningen, hvilket politisk problematiseres gennem italesættelsen til nodalpunktet *mentor*: ”*Mentorstøtte anvendes i dag i høj grad til de relativt stærke kontanthjælpsmodtagere. De mest udsatte personer,...får kun i begrænset omfang tilknyttet en mentor. Dette til trods for, at mentorer vil kunne støtte udsatte personer og dermed forbedre deres muligheder for at deltage i aktiviteter eller komme i job/uddannelse*” (LAB 2014: 31).

For at imødegå en fejlstyring i praksisregimerne rekonstrueres de eksisterende regler på området, så jobcentrene fremover pålægges at tilbyde mentorstøtte til personer, der befinder sig længst væk fra arbejdsmarkedet. Et nyt initiativ parallelt med, at refusionsreglerne reguleres, hvilket udskilles af følgende: ”*Kommunerne skal tilbyde.. aktivitetsparate mentorstøtte, hvis kommunen vurderer, at det ikke er muligt at tilbyde*

anden indsats” (LAB 2014: 51), og: ”.. at der alene ydes refusion til mentorstøtte til målgrupper, der fremgår af reglerne” (Ibid.).

Af diskursen blotlægges, at statsrefusionen begrænses til afholdte udgifter for personer kategoriseret aktivitetsparat, der som udgangspunkt skal tilbydes en mentor af jobcentret.

Stramninger med betydning for praksisregimerne der gennem rekonstruerede økonomiske incitamenter detailreguleres til en omfordeling af de eksisterende mentorressourcer.

Da hverken incitamenter eller mentorstøtte implicerer politisk nytænkning, må styringen alene betragtes skærpet, idet jobcentrene, med de regulerede refusionsregler og kravet til hvem der skal tilbydes mentorordning, detailreguleres. Stramninger forårsaget af, at praksisregimerne forud for reformen ikke har opnået de ønskede politiske resultater.

Magtpolitisk skal styringen således bidrage til en adfærdsregulering og til at omforme institutionerne til en mere reflektiv praksis via det politiske program, afspejlet i refusionsregler, visitationslogik, indsatser m.fl., så ledige bedre dirigeres til selvledelse (Dean 2006: 59-60).

14.2.7 Formål og refleksioner koblet til den styret praksis

Når flere af de eksisterende praksislogikker, i vid udstrækning, skærpes- og videreføres med Kontanthjælpsreformen skyldes det, i et governmentality perspektiv, at diskursen tilstræber at fastholde en stram styring af frontlinjeniveau. Dermed bidrager styringsinstrumenterne, såfremt ledige overgår til uddannelse eller beskæftigelse, til at fremme nationalstatens interesser (Dean 2006: 54). Forudsat at de politiske målsætninger indfries har styringen haft den tilsigtede effekt, da diskursen, i så fald, vil have omdannet ledige til økonomiske, sociale og juridiske subjekter.

I det omfang den politiske styring lykkedes, har diskursen bidraget til at dirigere ledige til selvledelse, og til øget ansvarliggørelse, hvorved subjektet dækker egne sociale behov, forfølger økonomiske egeninteresser, samt varetager sine juridiske rettigheder (Dean 2006: 241-242).

I lyset af de seneste årtiers fremherskende neoliberale diskurs er det plausibelt, at den governmentale styring fortsat vil tilstræbe en udfoldelse af konkurrencestaten på bekostning af velfærdsstaten og de etablerede sikringsordninger. Heriblandt kontanthjælpen som udgør nederste sociale sikkerhedsnet. Dog forhindrer det partipolitiske spænd aktuelt en komplet udfoldelse af konkurrencestaten, hvorfor det antages, at man politisk vil søge at tilpasse- og minimere velfærdsstaten gennem gradvise justeringer i diskursen. Det vil sige tiltagende skærper, hvor neoliberale styringskomponenter vil kunne bidrage til, at gøre det så lidt attraktivt som muligt at anvende sociale sikringsordninger, som kontanthjælpen, med henblik på at øge konkurrenceevnen og skabe øget vækst.

14.2.8 Del-opsummering

Som reaktion på det systemsvigt frontlinjeniveau politisk holdes ansvarlig for og som afspejles i, at for mange ledige i årevis er blevet fastholdt på kontanthjælp, uden krav om tilbud, afskaffes matchsystemet og eneste tilbageværende passivkategori. I stedet indføres et nyt styringsinstrument, visitationssystemet, der skal sikre en tidligere og mere udførlig screening af ledige, samt at ledige ikke passiviseres og friholdes fra aktivitet.

For at fremme den politiske intention om, at flere unge skal overgå til uddannelsessystemet, skal samtlige unge, som hidtil, have et uddannelsespålæg i forbindelse med visitationen. Dog med den skærpe i styringen, at pålægget fremover skal gives ved første visitationssamtale, ligesom flere unge vil modtage pålægget, i kraft af den aldersmæssige opjustering af ungegruppen fra 25 til 30 år.

Herudover indføres der med reformen en ny beskæftigelsesfremmende aktivitet i form af nytteindsats, som implicerer, at åbenlyst uddannelsesparate og jobparate skal arbejde for deres ydelse, hvorved ”noget for noget” politisk udfoldes. Desuden skal nytteindsatsen og dens indbyggede incitamentslogik, via pseudojobs, tydeliggøre et økonomisk status quo over for åbenlyst uddannelsesparate og jobparate, så disse målgrupper styres og motiveres til selvledelse i retning af selvforsørgelse.

Et andet nyt initiativ er den koordinerede sagsbehandler, som skal tildeles personer kategoriseret aktivitetsparat med henblik på struktur og stabilitet i processen samt tilgodese, at aktivitetsparates adfærd overvåges og kontrolleres på vejen mod målet.

Med den koordinerede sagsbehandler detailstyres frontlinjeniveau parallelt med en skærpet styring af målgruppen, der med tiltaget fremover skal følges tættere. Endelig reguleres der i den eksisterende mentorordning, idet praksisregimerne, som hovedregel, skal bevillige mentorstøtte til personer der befinder sig længst fra uddannelse- og beskæftigelse, i den aktivitetsparate målgruppe. Til at understøtte initiativet skærpes de økonomiske incitamenter for jobcentrene, da statsrefusion alene udløses i forbindelse med mentortilbud til aktivitetsparate, hvorved praksis detailreguleres og styres til en omfordeling af ordningen.

15.0 Den hegemoniske diskurs

På baggrund af diskursanalysen må den hegemoniske diskurs sammenfattes til, at flere skal overgå til uddannelse og beskæftigelse med henblik på at sikre en stigning i antallet af selvforsørget, da alt for mange passivt forsørges af staten. Særligt unge mennesker i kontanthjælpssystemet, hvoraf størstedelen er uden erhvervskompetencegivende uddannelse. Kontanthjælp der udgør en midlertidig hjælp, må aldrig blive et livsvilkår, hvilket i for høj udstrækning er tilfældet nu, hvorfor systemets ledige fremover skal mødes med klare krav og forventninger af frontlinjeniveau. For nuværende er situationen uholdbar både for den enkelte og for samfundet. Praksisinstitutionerne skal derfor tilpasse sig og gennem troen på individets potentiale facilitere ledige til, hurtigst muligt, at omsætte deres egenskaber i uddannelse eller beskæftigelse.

Ydermere fastsætter diskursen en række nye paratbetegnelser til målgruppen, der fremover skal kategoriseres som enten åbenlyst uddannelsesparate, uddannelsesparate, jobparate eller aktivitetsparate.

Arbejdsledige der kategoriseres job- og uddannelsesparate, omfatter i den forbindelse personer uden, eller med begrænset, uddannelses- eller beskæftigelsesmæssige barrierer der hvis og såfremt forventes løst senest inden for et år. De to kategorier implicerer m.a.o. personer der karakteriseres ved at have forholdsvis mange ressourcer og som derfor er i stand til at udnytte deres uddannelses- og arbejdsmuligheder, samt deltage i aktive tilbud. Andersledes forholder det sig for ledige aktivitetsparate, der karakteriseres som individer med komplekse problemstillinger i form af enten helbredsmæssige- og/eller sociale problemer og derfor befinder sig relativt langt væk fra arbejdsmarkedet. Disse personer skal i stedet modtage en tværfaglig helhedsorienteret indsats, som skal bidrage til, at de på sigt kan udnytte deres arbejdsmuligheder og overgå til selvforsørgelse.

Desuden foretages der fremover en skarpere sondring mellem ydelserne på kontanthjælpsområdet, idet der indføres en ny ydelse, uddannelseshjælp, målrettet ungegruppen, svarende til SU-sats. Formålet med uddannelseshjælpen er, at skabe økonomisk incitament til, at flere unge overgår til uddannelsessystemet og opkvalificeres til arbejdsmarkedet. Samtidigt opjusteres ungegruppen fra 25 til 30 år parallelt med indførelsen af et særligt bonus tillæg til unge ledige, som har fuldført en

erhvervskompetencegivende uddannelse.

For voksne arbejdsledige, hvor fokus er på beskæftigelse frem for uddannelse, forbliver ydelsesniveauet uændret, idet de fortsat skal modtage kontanthjælp svarende til nugældende voksensats.

Endelig implementeres et nyt visitationssystem, der skal sikre at de politiske intentioner og målsætninger understøttes på frontlinjeniveau. I praksis medfører reformens nye visitationssystem at screeningen af ledige skærpes igennem en grundigere visitationsproces, der skal sikre hurtigere afklaring af lediges forudsætninger og kompetencer i relation til uddannelse og beskæftigelse. Til at fastholde fokus på lediges fremdrift i retning af målsætningen skal praksisinstitutionerne udstede et uddannelsespålæg, målrettet unge, samt iværksætte aktive indsatser i form af afklarende aktiviteter, nytteindsats m.fl. Initiativer der hurtigere og mere effektivt end hidtil skal bane vejen til selvforsørgelse på kontanthjælpsområdet.

16.0 Subjektpositioner

I kommende analyseafsnit belyses hvilke subjektpositioner, som ledige omfattet af reformen har mulighed for at indtage, i den socialt konstruerede virkelighed, på kontanthjælpsområdet.

Ifølge Laclau og Mouffes diskursteori sidestilles subjektpositionerne med nodalpunkterne og med de italesættelser, eller betydningsdannelser, der skaber mening til punktet (Laclau & Mouffe 1985: 121-122). For eksempel nodalpunktet aktivitetsparat der i de forudgående afsnit har fået tilskrevet en bestemt mening, som en målgruppe bestående af personer med komplekse problemer, der skal rehabiliteres via indsatser etc. Dermed omkranses rollen- og positionen, *aktivitetsparat*, af nogle særlige forventninger og krav som den ledige skal agere- og skabe social identitet ud fra, når pågældende indtager denne position (Jørgensen & Phillips 1999: 53).

Da praksisinstitutionerne har til opgave at kategoriinddele ledige, må positionerne som ledige kan indtage- og danne identitet ud fra, anskues som et produkt af den diskursive magt.

Til den hegemoniske diskurs udskilles fire subjektpositioner der diskursivt sidestilles med nodalpunkterne: *Jobparate*, *åbenlyst uddannelsesparate*, *uddannelsesparate* og *aktivitetsparate*.

Idet subjektpositionerne omkranses af en konstrueret paratvirkelighed, hvor ledige enten vurderes parate til beskæftigelse, uddannelse og/eller aktivitet, sondres der følgelig mellem to positioner. *Job-og uddannelsesparate* der hurtigst muligt, og senest inden for et år, vurderes parate til beskæftigelse eller uddannelse, og *aktivitetsparate* der vurderes parate til indsats, men som befinder relativt langt væk fra beskæftigelse og uddannelse.

Med afsæt i jobcentrenes visitationsmuligheder kan subjektet indtage en position som job- eller uddannelsesparat, og inden for diskursens rammer skabe identitet og handle, i tråd med de politiske forventninger til et ressourcestærkt subjekt.

Eller alternativt, såfremt de visiteres, indtage positionen som aktivitetsparat og skabe identitet som et subjekt med enten komplekse helbredsmæssige, faglige og/eller sociale problemer der udgør en barriere for uddannelse eller beskæftigelse.

Afhængigt af hvilken subjektposition aktøren indtager og danner identitet ud fra, vil pågældende følge de handleanvisninger, som diskursen udpeger og muliggør for den enkelte (Laclau & Mouffe 1985: 121-122).

Målgruppens ledige forventes således at følge de politisk udstukket handleanvisninger, i overensstemmelse med kategoriindplacering, så de før eller siden vil kunne udnytte deres potentiale i uddannelse eller beskæftigelse og gøre nytte.

Eftersom Laclau og Mouffes teori ikke forholder sig til, hvordan subjektet disciplineres, belyses dette i næstkommende afsnit (jf. pkt. 18.0), hvor der med afsæt i Foucault fremføres en analyse af den overvågende- og disciplinerende magt i institutionerne.

17.0 Moddiskurser

I nærværende afsnit, hvor en række moddiskurser i høringssvarende til det lovforberedende udskilles, klarlægges hvilke antagonismer der truer den dominerende politiske diskurs på kontanthjælpsområdet. Moddiskurser der som nævnt i metodeafsnittet, jf. pkt. 10.2, potentielt kan skabe ny hegemoni på området.

Da høringsperioden til reformen har været fastsat til tre uger i perioden 15. maj 2013 til 5. juni 2013 (hoeringspotalen.dk), må det konstateres, at de repræsentative høringssvar er begrænset (Bilag 1). Ukendte aktørholdninger der eksisterer i det diskursive felt ”udenfor” og som vil kunne true hegemonien, omend de ikke er tilgængelige for følgende analysedel, hvor fokus rettes mod et mindre udpluk af de nedfældede høringssvar. Desuden vil omdrejningspunktet for analysen være på italesættelser, der sammenkædes til nodalpunkterne *nytteindsats*, hvor betydningsdannelsen skaber kontrast til den dominerende diskurs.

Endeligt gøres læseren opmærksom på, at der som nævnt i afsnit 7.0 henvises til specialets selvkonstruerede bilag i netop dette analyseafsnit.

17.1 Sociale antagonismer

Til nodalpunktet *nytteindsats* fremsættes der i høringssvarene betænkeligheder vedrørende reformens nytteindsats, idet der fra fagpolitisk hold udvises bekymring for om ordningen vil medføre en forskydning af de kommunale opgaver. Og hvorvidt initiativet vil føre til regelbrud på bekostning af ordinært ansatte. Bekymringer der udskilles af følgende italesættelse, som afspejler en diskursiv modreaktion til reformens nytteindsats: ”.. *centralt, at ansatte i nytteindsats ikke bliver en forudsætning for at løse kerneopgaver på den enkelte arbejdsplads og ikke kommer til at fortrænge ordinært ansatte*” (Bilag 1).

I italesættelsen blotlægges en aktørholdning der udpeger ordningen som mulig katalysator for ulønnet arbejdskraft på bekostning af ordinært ansatte og det konkurrencestatslige arbejdsmarkedet. Konsekvenserne ved ordningen er, at ordinært ansatte overflødiggøres, hvis primære arbejdsopgaver overdrages til nyttejobbere, med risiko for, at ansatte spares væk parallelt med faldende efterspørgsel på lønnet

arbejdskraft. Institutionelle handlinger, der såfremt de realiseres, juridisk vil stride med gældende regler for, at kontanthjælpsmodtagere i indsats ikke må tage arbejde fra ordinært ansatte. Uagtet at scenarier som disse politisk søges imødegået via et eksisterende rimelighedskrav¹⁰, udgør det ingen garant for, at ordinært ansatte ikke fortrænges, og endnu mindre hvis kravet kan fraviges med reformen. Af samme grund opfordrer høringssvarene til en nærmere beskrivelse af rammerne for ministerens beslutningskompetence: *"Det bør.. præciseres.. vedrørende udøvelse af ministerens bemyndighedsbestemmelse til at fastsætte nærmere regler om nytteindsats, herunder.. mulighederne for at dispensere fra rimelighedskravet"* (Ibid.).

Hermed blotlægger moddiskursen, at der er tale om betænkeligheder af konkurrenceforvridende karakter. Eksempelvis hvis nyttejobbere på ældreområdet erstatter fastansatte eller vikarer ved at overtage primære pleje- og omsorgsopgaver, serviceydelser kommunerne normalvis skulle have bekostet via lønninger. Et andet scenario kan være, at der qua nyttejobbere frigives noget tid i institutionerne til andre opgaver, der i realiteten skulle være udbudt til andre aktører. F.eks.

vedligeholdelsesopgaver der kunne være udbudt til selvstændigt erhvervsdrivende håndværkere.

Opstillede scenarier der blotlægger, hvordan ordningen uhensigtsmæssigt risikerer at bidrage til fortrængning af ordinært ansatte og til konkurrenceforvridning.

Rationaler der også afspejles i moddiskurserne, der anfægter kommunernes fortrinsret til ordningen, samt at kontanthjælpsmodtagere skal anvendes som billig arbejdskraft på kontanthjælpssats: *"Nytteindsatsen bør også kunne etableres på private, statslige samt regionale arbejdspladser"* (Bilag 1) og: *"Personer i nytteindsats bør.. aflønnes i henhold til gældende overenskomst på området"* (Ibid.). Diskursive betoning, der i en konkurrencestatslig optik, har til hensigt at imødegå konkurrenceforvridning gennem lige markedsvilkår således, at kommunernes produktionsmuligheder ikke optimeres via fortrinsretten til nyttejobbere (Konkurrencestyrelsen). Og dernæst at sikre, at nyttejobbere aflønnes overenskomstmæssigt så lønudviklingen ikke påvirkes negativt. Ikke mindst i perioder med høj ledighed hvor det kunne tænkes, at arbejdskraftudbuddet

¹⁰ Ved rimelighedskravet forstås det krav der er til private såvel som offentlige virksomheder, i fordelingen mellem ordinært ansatte kontra antallet af personer i støttet beskæftigelse, med henblik på at imødegå konkurrenceforvridning. Heriblandt fordelingen mellem ordinært ansatte og nyttejobbere (Klausen et. al. 2015: 227-228).

inden for bestemte erhverv i højere grad kan erstattes af nyttejobbere, der vil kunne udføre samme stykke arbejde som andre ledighedsgrupper, men under lønniveauet. Det vil sige illustrationer af, hvordan lønudviklingen negativt vil kunne påvirkes af ordningen i det omfang andre ledighedsgrupper, f.eks. dagpengemodtagere, ikke tages i betragtning til ordinære stillinger, de ellers kunne have besat.

18.0 Forord til reformens disciplinering af ledige

Til at belyse specialets fjerde arbejdsspørgsmål om hvilke disciplineringsteknikker, i styringen af ledige, der tales frem i reformen, anvendes som nævnt i teoriafsnittet jf. pkt. 9.2 et udvalg af Foucaults magtbegreber.

I teoriafsnittet hvor der redegøres for den disciplinære magt som er indlejret i samfundets praksisinstitutioner, forklares det hvordan subjektet overvåges og disciplineres inden for de institutionelle rammer. Da Foucaults teori om overvågning og straf kobles til reformen, vil kommende analyseafsnit fokusere på jobcentrenes disciplinering af ledige subjekter. I den forbindelse belyses først hvordan den overvågende magt i jobcentrene, der analytisk sidestilles med fængslets opbygning og overvågning, diskursivt skaber rammerne for lediges disciplinering (Foucault 2011: 217-219). Herunder hvordan overvågningen bidrager til subjektets underkastelse i praksisinstitutionerne. Dernæst udredes hvordan den normaliserende sanktion diskursivt sætter sig igennem over for ulydige subjekter, som handler i strid med reformens fastsatte krav og pligter (Foucault 2011: 193-199). Endeligt afdækkes hvordan eksamen som teknik overvåger, og bedømmer ledige på vejen mod uddannelse og beskæftigelse (Foucault 2011: 208).

Desuden gøres læseren opmærksom på, at specialet i de følgende afsnit vil afstå fra Laclau og Mouffes begrebsapparat, da fokus er på den politiske overmagt og ikke på den hegemoniske diskurs, som er blevet udkrystalliseret i de forudgående afsnit (jf. pkt. 15.0).

18.1 Jobcenteret - En overvågende instans

Med afsæt i Foucault, der i et historisk perspektiv kobler den overvågende magt til fængslet som samfundsinstitution, drages der i nærværende en parallel til overvågningen af ledige i jobcentrene (Foucault 2011: 217). Når dette meningsfuldt lader sig gøre, skyldes det, at udviklingen i liberale samfund, heriblandt den danske velfærdsstat, historisk har ført til flere og nye institutionsformer. Ikke mindst jobcentrene der som produkt af den velfærdspolitiske udvikling i nationalstaten repræsenterer en moderne institution.

Da diskursive forestillinger om det gode liv, social sammenhængskraft og gunstig samfundsøkonomi knyttes op på et ideal om arbejdsfællesskab, bliver jobcentrenes fornemmeste opgave at overvåge ledige, der skal disciplineres til selvforsørgelse. Rationaler der udskilles af følgende italesættelse, som implicit bidrager til at legitimere den institutionelle overvågning og magt i jobcentrene: *"Konsekvenserne er mærkbare. Hvis man er på kontanthjælp i mange år, er der stor risiko for at man aldrig.. vender tilbage til arbejdsmarkedet. Det har ikke kun betydning for den enkelte, men.. hele samfundet"* (LAB 2014: 20).

I reformen fremgår det, at jobcentrene der udmønter styringen i praksis, får adgang til at rekonstruere dele af organiseringen på beskæftigelsesområdet med henblik på at styrke uddannelsesfokus iblandt unge, der skal dirigeres i retning af uddannelsessystemet. Reguleringsregler ovenfra betones gennem italesættelserne: *"..mulighed for.. nye organisatoriske rammer for indsatser.. Målet er, at indsatserne.. bør foregå i et miljø, hvor uddannelse er i centrum.. Det kan påvirke at den unge kan se sig selv som uddannelsessøgende.. Indenfor de nye rammer skal indsats og opfølgning for den enkelte.. koordineres med andre relevante forvaltninger i kommunen"* (LAB 2014: 21). Og at der i forbindelse med indsats skal: *"..afholdes samtaler i det omfang, det er nødvendigt"* (LAB 2014: 23).

Af italesættelserne udledes, at kommunernes rekonstruerede indsatsrammer skal understøtte den overvågende magt i institutionerne. En magt der i praksis sætter sig igennem når ledige, som led i jobcentrenes koordineret indsats, pålægges at deltage i opfølgningssamtaler, hvilket indebærer, at ledige underlægges en institutionel kontrol. Tilsvarende overvåges ledige gennem en koordineret indsats, der enten kan forløbe på tværs af kommunale organisatoriske led, hvor enheder som socialforvaltningen m.fl. kan udveksle oplysninger om den ledige med beskæftigelsesenheden. Eller i jobcentrenes samarbejde med eksterne private aktører, som kommunen køber en række beskæftigelsesfremmende ydelser eller aktiviteter fra, med henblik på at gøre ledige klar til uddannelse eller beskæftigelse. Eksempelvis aktiviteter som mestringskurser, læse- og skrivekurser etc. hvor ledige løbende overvåges af den eksterne aktør, som afgiver status til opfølgningsansvarlige myndighed, jobcentret, om pågældendes engagement, deltagelsesrate og udvikling.

Det vil sige koordineret indsats der både inden- og uden for jobcentrenes rammer

afspejler et direkte- og konstant opsyn med ledige med det formål at sikre, at overgangen til uddannelse og beskæftigelse er i fokus.

Hermed bliver reformens ledige genstand for en politisk konstrueret overvågning og magt, indlejret i jobcentrenes struktur og opbygning, der skal bidrage til disciplineringen af ledige. Pointen med diskursens organisering af beskæftigelsesindsatsen, der implicerer nye organisatoriske rammer for indsatsdelen, er, at subjektet gennem et direkte institutionelt opsyn underkaster sig magten.

I underkastelsen disciplineres den ledige til et lydigt subjekt, idet pågældende indordner sig den institutionelle magt ved at opfylde de udstukket forpligtigelser og tilpasse sig rollen som uddannelses- eller jobsøgende (Foucault 2011: 203).

Foruden de direkte overvågningsteknikker, som klarlagt ovenfor, udskilles et konstrueret digitalt opsyn med subjektet, der tilsvarende kan kobles til Foucaults begreb om den overvågende magt. Når Foucault meningsfuldt kan anvendes til at belyse den digitale overvågning i institutionerne skyldes det, at senmodernitetens højteknologiske udvikling har vundet indpas og ført til opkomsten af nye metoder. Digitale teknikker der i jobcentrene sætter sig igennem i den organisatoriske opbygning og muliggør, at ledige kan overvåges på nye måder.

I reformen fremkommer den digitale overvågning af det politiske udsagn: *"Personer skal bekræfte sin tilmelding som arbejdssøgende ved at tjekke sine jobforslag på Jobnet.. Personen skal endvidere lægge et cv med beskrivelse af bl.a. tidligere beskæftigelse og uddannelses ind i Jobnet og herefter vedligeholde cv'et"* (LAS 2014: 30). Diskursivt blotlægger citatet en række forpligtigelser, som subjektet institutionelt skal indordne sig gennem digitale registreringer, hvor ledige løbende skal tilkendegive deres status som aktivt jobsøgende, samt uploade- og finpudse deres CV etc.

Forpligtigelser der synliggør, hvad jobcentrene digitalt fører kontrol med i overvågningen af ledige subjekter. Dermed muliggør reformens digitale overvågningsteknik, at institutionerne mere simpelt kan føre kontrol med om subjektet, inden- og uden for jobcentrets sfære, handler i overensstemmelse med de konstruerede pligter og aftaler på området.

Uagtet at det digitale opsyn udgør en usynlig overvågning, vil subjektet være bevidst om den digitale kontrol og magtens eksistens heri. Forklaringen er, at subjektet, i tråd med Foucaults teori, indordner sig den institutionelle kontrol, hvorved subjektet lader

sig indskrive i den overvågende magt, ud fra subjektets bevidsthed om det synsfelt, som det befinder sig inden for (Foucault, 2011: 219-220).

Realiseres teorien til praksis vil ledige, når de af jobcenteret informeres om reformens digitale pligter, acceptere jobcentrets præmisser og herigennem påtage sig- og underkaste sig magtens tvang. Fx når ledige i kontanthjælpssystemet underkaster sig loven ved at udnytte deres arbejdsmuligheder gennem aktiv jobsøgning, som de elektronisk bekræfter ægtheden af over for institutionen. Herved bidrager den ledige til opretholdelsen af egen underkastelse, idet pågældende lydigt overvåger sig selv ved at efterleve de konstruerede regelsæt, som er udstukket ovenfra (Ibid.).

Gennem praksisinstitutionernes opbygning konstrueres et finmasket net, der kombinerer direkte såvel som mere indirekte kontrolmekanismer med hinanden, hvilke bidrager til en sammensat og kontinuerlig overvågning af subjektet (Heede 2012: 99-100).

Dermed fastholdes subjektet i dets underkastelse, hvorved magten blottægges som hierarkisk, idet lovgivende magt fastsætter de rammer, som ledige i jobcentre skal adfærdsreguleres efter (Foucault 2011: 203).

Praksisinstitutionerne skal således disciplinere og styre ledige i tråd med den politiske virkelighed, diskursivt afspejlet i reformens intentioner, hvor normer om uddannelse og beskæftigelse indlejres i subjektet som efterstræbelsesværdigt. Da jobcentre udgør et produkt af den politiske magt, og de beslutningsprocesser som finder sted, bidrager institutionerne, som styringsredskab, til opretholdelsen af det disciplinære samfund, hvorudfra ledige resocialiseres til selvforsørgelse (Heede 2012: 93). Såfremt jobcenteret lykkedes med at disciplinere ledige til at indordne sig den overvågnende magt, betragtes den ledige som lydigt subjekt. En ansvarlig aktør der ovenfra er blevet disciplineret til aktivt at kunne deltage i det konstruerede arbejdsfællesskab, hvor pågældende kan udnytte sit potentiale.

Anderledes forholder det sig omkring ledige, der ikke naturligt lader sig underkaste jobcenterets hierarkiske overvågning, hvorfor disse aktører betragtes som ulydige subjekter, der afviger fra den sociale orden på beskæftigelsesområdet (Foucault 2011: 195).

Følgelig belyses derfor hvordan institutionerne disciplinerer ulydige subjekter ind i den konstruerede sociale orden på kontanthjælpsområdet.

18.2 Det disciplineret subjekt – Den normaliseret sanktion

Til at understøtte den politiske målsætning om flere i selvforsørgelse tilstræbes det ovenfra, at normaliseringsprocessen, som ulydige subjekter korrigeres under, skærpes med henblik på at imødegå gentagne afvigelser over for systemet. Afvigelser der i praksis sætter sig igennem, når ledige forsømmer deres pligt til at møde til samtaler og aktiviteter mv. Jobcentrenes mulighed for at sanktionere skal derfor fremover tages mere i brug, så det står klart i lediges bevidsthed, at der er konsekvenser forbundet til forsømmelser. Politiske stramninger der sigter mod reformens mere ressourcestærke målgrupper, hvilket kommer til udtryk i italesættelserne: *"Formålet er, at sanktionsreglerne anvendes effektivt og på en måde, så det er tydeligt for den enkelte, at der er et klart rådighedskrav"* (LAS 2014: 37), *"..skærpede sanktioner for uddannelsesparate.. eller jobparate.., hvis de gentagne gange ikke står til rådighed for tilbud eller ikke lever op til kravene om at søge job"* (Ibid.).

Af diskursen udledes, at reformens sanktionsskærpselser skal sikre, at der ved ulydighed statueres tydelige eksempler ud fra intentionen om, at der med signalværdien skabes en præventiv virkning. Stramninger der skal sikre at frontlinjeniveau mere stringent, men alligevel afmålt, anvender sanktionsapparatet til at straffe og disciplinere ulydige subjekter, som gentagne gange trodser deres forpligtigelser. Ovenfra stilles derfor et konstrueret straffesystem til rådighed, sanktionsapparatet, så praksisinstitutionerne kan bekæmpe og korrigere afvigende adfærd blandt ledige (Foucault 2011: 194).

Desuden blotlægger diskursen et politisk opgør med jobcentrenes indirekte blødsødenhed over for ledige, der forbryder sig mod systemet og den hierarkiske orden på området.

For at sikre lediges underkastelse lægges der i reformen op til, at straffen skal være så tilpas udmålt, at konsekvenserne ikke efterlader anden mulighed for subjektet end at underkaste sig de konstruerede pligter: *"Sanktionen skal medvirke til, at uddannelsesparate.. og jobparate.. opfylder deres rådighedsforpligtelse .. der skal være en konsekvent og mærkbar sanktion for dem, der kan stå til rådighed, men.. ikke vil"* (LAS 2014: 40).

Sanktionen sætter sig hermed igennem som en direkte afrettelsesmekanisme, når konsekvensen er så tilstrækkelig, at den i subjektet afstedkommer en samvittighed og erkendelse af at have handlet i strid med systemets regler. Straffens udmåling bliver

således styrende for om ledige indordner sig de diskursive pligter og rådighedskrav som lydige subjekter (Foucault 2011: 196).

I diskursens opfordring til skærpede sanktioner udledes, at der er tale om proportionalitet i disciplineringen af ledige, hvilket fremkommer af: ”..*hvis de gentagne gange ikke står til rådighed for tilbud ..*” (LAS 2014: 37).

Karaktereren af forsømmelsen har m.a.o. indflydelse på, hvor mærkbar straffen skal være, hvilket blotlægger disciplineringen som afmålt, da straffen skal tilpasses subjektets forseelse (Foucault 2011: 194). Subjektets ydmygelse søges derfor afgrænset til den fejl som pågældende har begået idet sanktionen, såfremt den er for voldsom, kan virke kontraproduktivt og føre til afvisning af målet og tiltagende ulydighed (Foucault 2011: 195-196). Et postulat der understøttes i den politiske sontring af sanktionstyper, hvor forskellige forseelser diskursivt sammenkædes til en given sanktion. Blandt andet fremgår det, at ledige som har misligholdt en aftale eller tidsfrist, skal punktsanktioneres: ”*En åbenlyst uddannelsesparat eller en jobparat, som ikke har overholdt.. aftaler om jobsøgning,.. skal have en punktsanktion*” Eller hvis pågældende: ”*.. ikke har registreret sine jobsøgningsaktiviteter i sin joblog.. inden for den frist, som kommunen har givet*” (LAS 2014: 40).

Punktsanktionen der sætter sig igennem i form af fratræk i ydelsen, for den ene dag hvor forsømmelsen har fundet sted, og hvor der ikke foreligger gentagende aftalebrud, afspejler politisk, at forsømmelsen er mindre alvorlig (LAS 2014: 36). Udebliver eller møder den ledige kun sporadisk til en iværksat aktivitet, sanktioneres subjektet i stedet med en periodesanktion: ”*En person får.. en periodesanktion, hvis.. pågældende.. udebliver helt eller delvist fra tilbud.. Periodesanktionen.. beregnes.. som ydelsen for.. de dage, personen helt eller delvist er udeblevet..*” (LAS 2014: 34).

Af italesættelsen udledes, at periodesanktionen målrettes ulydige subjekter der udviser en ustabil adfærd, og ikke opfylder deres rådighedsforpligtigelse, hvorfor de diskursivt skal sanktioneres indtil de indordner sig ved at deltage.

Endelig kan det ulydige subjekt modtage en skærpet rådighedssanktion, hvis personen ikke reagerer på periodesanktionen og gentagne gange, uden rimelig grund, fortsætter med at forsømme sin rådighedsforpligtigelse. Fx hvis pågældende udviser manglende vilje til egen fremdrift, og kategorisk udebliver fra opfølgningssamtaler og/eller indsats: ”*.. en person,.. mister retten til.. hjælp.. i op til 3 måneder, hvis personen gentagne*

gange uden rimelig grund ikke har opfyldt sin.. rådighed for uddannelse eller arbejde”
(LAS 2014: 41).

Af varigheden på op tre måneder udledes, at der fra politisk hold er tale om langt mere indgribende straf, som har til hensigt at få subjektet til at angre over sine forsømmelser (Foucault 2011: 196). Når ydelsen ophører over en længere periode skyldes det, at subjektet for alvor skal mærke konsekvensen af sin ulydighed, hvilket sker når forsørgelsesgrundlaget, der har afgørende indflydelse på individets livssituation, helt forsvinder.

Sondringen mellem reformens konstruerede sanktionsformer understreger hertil pointen om, at den normaliserende sanktion skal sigte mod en harmonisering af strafudmåling og forseelse for at undgå udstrakt ulydighed (Foucault 2011: 196). Tilsvarende må den normaliserende sanktion ansues som et dobbeltsystem mellem belønning og straf, hvor belønningen, gennem opretholdelsen af ydelsen, så vidt muligt skal anvendes hyppigere end sanktionen. Forklaringen er, at belønning i højere grad end sanktion afføder en motivation i lydige såvel som ulydige subjekter, idet belønning som styringsteknik appellerer til subjektets hjerte. Når jobcentre ved mindre forseelser ikke konsekvent tyer til skærpet rådighedssanktion skyldes det således, at frygten for straf ikke må overskygge subjektets motivation til at underkaste sig systemet.

Gennem reformens mere lempelige sanktioner, punkt- og periodesanktion, får subjektet, trods sin straf, mulighed for relativt let at blive belønnet igen. Dette i form af hurtigt genoptag af ydelse hvilket skaber en oplevelse i subjektet af, at systemet er til for at hjælpe (Foucault 2011: 196).

I disciplineringen af subjektet må foruden ydelserne, der fungerer som straf og belønningsteknik, også medtænkes den evaluering der løbende finder sted, når subjektet rangordnes efter en af reformens parat-kategorier.

Mestrer en voksen aktivitetsparat eksempelvis sin situation fornuftigt ved at bidrage positivt til iværksatte indsatser- og egen fremdrift vil pågældende, der har fået udviklet sine færdigheder og ressourcer, kunne overgå til kategorien jobparat. En opgradering der i systemet kan sidestilles med en belønning, idet subjektet med overgangen til en ny kategori, tættere på arbejdsmarkedet, anerkendes for sit avancement i tråd med reformens intentioner om at nærme sig arbejdsmarkedet (Foucault 2011: 197).

18.3 Eksamen

Som led i reformens konstruerede disciplinerings teknikker, der tilsammen danner rammen for jobcentrenes adfærdsregulering af subjektet, finder sideløbende en eksamen sted. Ved eksamen forstås frontlinjeaktøernes evaluering og bedømmelse af subjektet som er indlejret i samspillet mellem de to teknikker, den hierarkiske overvågning og den normaliserende sanktion (Foucault 2011: 201).

På frontlinjeniveau sætter eksamen sig igennem i den overvågning, der finder sted parallelt med jobcentrets evalueringer, hvorudfra subjektets kompetencer, ressourcer og lydighed objektivt bedømmes. Det er således med afsæt i reformens konstrueret politiske viden, at subjektet eksamineres, hvorefter resultatets udfald afgør om den ledige skal belønnes eller sanktioneres (Ibid.).

Hermed afspejler eksamen en usynlig magtudøvelse, idet magten som et produkt af de politisk konstrueret vidensformer i Kontanthjælpsreformen, er indlejret i retsreglerne og i institutionernes metodiske kvalifikationssystemer. Ikke mindst i ret og pligt princippet, som henviser til rådighedskravet, samt opfølgnings- og evalueringsskemaer m.fl.

Retsregler og metodetilgange der fremstår objektive for ledige i kontanthjælpssystemet, som obligatorisk skal indordne sig det politiske sandhedsregime, og blotlægger hvordan viden er magt (Foucault 2011: 203, Heede 2012: 106). I det omfang praksisinstitutionerne lykkedes med at fastholde ledige i deres underkastelse, så de naturligt overgår til uddannelsessystemet, i tråd med reformens politisk konstruerede viden, må magten anskues produktiv (Heede 2012: 106).

18.4 Del-opsummering

Med fokus på praksisinstitutionens opbygning som fastsætter rammerne for, hvordan ledige skal disciplineres til lydige subjekter, der indordner sig og tilstræber de politiske intentioner, er der med afsæt i Foucaults teori blotlagt tre disciplinerings teknikker: *Den hierarkisk overvågning, den normaliserende sanktion og eksamen.*

Gennem jobcentrenes hierarkiske opbygning overvåges og kontrolleres ledige dels i tilbud, hvor eksterne aktører, der forestår en række indsatser, evaluerer pågældendes engagement, udvikling mv. med henblik på statusmeldinger til frontlinjeniveau. Og dels i opfølgningssamtaler hvor der med fokus på fremdrift løbende evalueres på den lediges

udviklingsproces og rådighed i forhold til arbejdsmarkedet. Herudover overvåges og kontrolleres ledige digitalt af jobcentrene for at sikre, at hver enkelt udnytter sine arbejdsmuligheder som aktivt jobsøgende. Kontrolmekanismer der kobles til den normaliserende sanktion, der i praksis udmøntes via sanktionsapparatet, hvor ulydige subjekter straffes med kortere eller længerevarende ydelsesstop, hvis de fraviger det politisk konstrueret rådighedskrav. Da den normaliserende sanktion udgør et dobbeltsystem mellem belønning og straf, belønnes ledige med udbetalt ydelse og/eller ved at overgå til en ny kategori tættere på arbejdsmarkedet, når de underkaster sig systemet og agerer som påkrævet.

Endeligt har det været muligt at blotlægge en eksamen, idet der i jobcentrene kontant finder evalueringer og vurderinger sted, hvorudfra lediges kompetencer, ressourcer og rådighed bedømmes. Bedømmelser der med afsæt i politisk konstrueret vidensformer, som umiddelbart fremstår objektivt sande, danner grundlag for om ledige skal belønnes eller sanktioneres af jobcentret.

19.0 Kobling til den velfærdsstatslige udvikling

På baggrund af specialets analysedele, afdækkes i nærværende afsnit hvorledes diskursen i Kontanthjælpsreformen skriver sig ind i de seneste årtiers velfærdsudvikling, som indledningsvist belyst (jf. 4.0).

Stilles der skarpt på styringen i Kontanthjælpsreformen, som regulerer og sætter rammen for hvordan praksisinstitutionerne, skal prioritere deres opgaver, må der med de konstruerede politiske tiltag peges på en hidtil uset detailstyring af de udførende led.

En detailstyring, der i specialets analytiske udredninger, kommer til udtryk i en gennemført incitamentstænkning- og visitationsstruktur såvel som i raffinerede overvågnings- og sanktionsmekanismer. Instrumentelle styringsteknologier målrettet hvert enkelt led i praksisinstitutionerne, idet der med reformen sigtes mod at styre det sociale arbejde, og dermed ledige, i retning af de politisk ønskede konkurrencestatslige målsætninger. Neoliberale værdier med fokus på nytte og kompetenceudvikling, i kontrast til det behovs- og omsorgsperspektiv, som historisk og velfærdspolitisk har dannet udgangspunkt for den danske velfærdsstat og formet det sociale arbejde.

Reformens skærper implicerer m.a.o. ikke kun mindre kosmetiske ændringer, men en stigende centraladministrativ styring med udtalt fokus på resultater der søges indfriet igennem en ny dikteret parat-virkelighed. Ændringer der konkret betyder, at den hidtidige aktivdiskurs ikke længere anses tilstrækkelig, idet alle forventes parate og har ressourcer, som kan og skal udvikles i konkurrencestatens tjeneste. Politisk en lovfæstet udviklingstvang, hvor forandringsperspektivet i måden ledige skal hjælpes på, yderligere reducerer omsorg og compensation til fordel for ansvarliggørelse og sænkede ydelser.

Velfærdspolitisk må Kontanthjælpsreformen derfor anskues som en stringent videreførelse af den eksisterende aktivdiskurs og de neoliberale work first strategier som særligt fra nuller og frem har domineret feltet.

20.0 Diskussion

I følgende diskussionsafsnit problematiseres reformens nye visitationslogik, med vægt på den institutionelle dømmekraft, som efter vores opfattelse vil forhindre, at det sociale arbejde kan udføres med respekt for de principper og idealer, der er forankret i fagets selvforståelse.

Hypotesen er, at den politiske styring, gennem visitationsapparatet, vil påvirke den institutionelle dømmekraft yderligere, i retning af resultatstyring, og krænke ledige i kontanthjælpssystemet. Refleksioner der giver anledning til bekymring i forhold til det sociale arbejdes fremtidsudsigter, samt i forhold til ledige i systemet, hvis liv det i bund og grund handler om.

Da den politiske diskurs i højere grad skærper styringen for unge op til 30 år, vil eksemplerne undervejs tage udgangspunkt i ungegruppen, omend vi er klar over, at lignende scenarier vil kunne henføres til voksenalderen.

Grundet specialets problemfelt- og metodetilgang som hverken lægger an til, eller muliggør en undersøgelse af de faktiske forhold i praksisregimerne, kobles diskussionen løbende op på litteratur og forskning på området. Vi er således opmærksomme på, at nærværende afsnit, metodisk- og videnskabsteoretisk, bevæger sig ud over specialets tilgang.

Når visitationssystemet problematiseres skyldes det, at reformens nye instrumentelle styringsteknologi, som frontlinjeniveau skal mentalitetsstyre målgruppens ledige efter, er indlejret en politisk nytte-diskurs. En skærpet diskurs der sætter sig igennem som en magt i institutionerne, og adfærdsregulerer, dikterer og konstruerer, hvilket sandhedsregime der hersker med indvirkning på dømmekraften¹¹, der formes af diskursen.

Med det politiske afsæt er der således lagt op til forskydninger i både den institutionelle- og sociale dømmekraft¹² qua modsatrettede interesser mellem økonomi,

¹¹ Ved begrebet dømmekraft forstås: *"...en regulativ idé, der er den horisont, som omfatter og omslutter alt det, som er synligt fra et bestemt felt"* (Høilund & Juul 2015: 63).

¹² Institutionel dømmekraft: *"Socialarbejderen påvirkes af den institution, de arbejder i, hvad enten de vil det eller ej, og overtager ofte uden at være bevidst om det de fremherskende institutionsfortællinger.. Den udgør en slags faglig moralsk kode for, hvorledes socialarbejderen bør handle over for borgeren"* (Høilund & Juul 2015: 62).

effektiviseringskrav og resultater, kontra etiske og juridiske. Konfliktende interesser og hensyn der antages at påvirke det sociale arbejde i negativ retning, når aktøren skal kategorisere unge ledige ud fra nytteetiske rationaler, til gavn for fællesskabet, ofte på bekostning af den enkelte (Høilund & Juul 2015: 71-72, 83).

Problematikken vi ser, opstår når aktøren, som led i visitationen, skal anvende sin dømmekraft til at vurdere, i hvilken kategori unge skal indplaceres, eftersom diskursen fastsætter et udgangspunkt om bedst mulig visitering. Dette ved, at aktøren som altovervejende hovedregel, ikke må visitere unge som aktivitetsparate fra start, men styres til at indplacere unge som uddannelsesparate, da unge nøje skal afklares forud for en eventuel kategorisering som aktivitetsparat (LAB 2014: 27). Med et eksplicit krav som i dette foreligger der reel risiko for, at socialarbejderens dømmekraft og skønsudøvelse, i vid udstrækning, baseres på en tænkning om work first samt på overvejelser om resultatstyring. Rationaler der har rod i diskursens konkurrencestatslige mantra om, at kontanthjælp udgør den direkte årsag til sociale problemer på individ- og samfundsniveau, og at kontanthjælpsmodtagere koster samfundet dyrt, og belaster systemet (LAB 2014: 23).

Et sandhedsregime der indvirker, omformer og styrer socialarbejderen til at udøve sin sociale dømmekraft i regimets ånd, idet hun uagtet kompetence ikke vil kunne løsrive sig fra de institutionelle påvirkninger (Høilund & Juul 2015: 83-85).

Da undersøgelser tidligere har påvist, hvordan jobcentrene er tilbøjelige til at matche ledige så højt som muligt, er der intet belæg for at antage, at tendensen vil ændre sig med diskursens skærpede visitationssystem (Caswell & Høybye-Mortensen: 2011: 31). Mere sandsynligt er det, at praksis vil skærpe deres kategoriseringer af ledige, ikke mindst for lettere at opnå adgang til at kunne sanktionere uden formelt at komme i juridisk karambolage (ibid.). Af samme grund er det ikke ligegyldigt, hvor skillelinjen trækkes, når unge skal visiteres, da antagelsen er, at ledige vil bære "bevisbyrden" for at sandsynliggøre, at de reelt ikke magter det, de siger, de ikke gør. Når det styrende fokus er på resultatstyring i bestræbelserne på at realisere målet om uddannelse og

Social dømmekraft: "I mødet med borgeren opstår og forvaltes.. den sociale dømmekraft. Både borgerens livshistorie, drømme og visioner og socialarbejderens livserfaringer, socialfaglige indsigter og retlige forhold indgår heri" (Høilund & Juul 2015: 62).

selvforsørgelse, er fundamentet lagt til, at unges egne oplevelser og perspektiver udelades. Forvaltes dømmekraften på denne måde kan relationen mellem aktøren og den unge lide afgørende skade, da pågældende hverken høres, eller anerkendes for egne udsagn, men fortrænges og kategorises i tråd med interne målsætninger. Fx i tilfælde hvor unge med betydelige sociale problemer indplaceres som uddannelsesparate frem for aktivitetsparate, ud fra overoptimistiske skøn af, at de vil kunne presses til at overgå til uddannelse inden for et år.

Institutionelle hensyn der vil trumfe fortrolighedskundskaben¹³ og den pligtetik, som det sociale arbejde bør hvile på, eftersom økonomi, effektiviseringskrav og målstyring har opnået forrang. Nytteetiske kalkuler der med reformens skærper forventes at give anledning til fortsatte, hvis ikke yderligere, juridiske, etiske og moralske krænkelse af ledige der skal visteres efter det nye system (Høilund & Juul 2015: 33). Ikke mindst i relation til målgruppens unge hvis særegne fortællinger og oplevelser af livssituation, helbred og formåen risikerer at blive negligeret og kørt over, sammen med deres ønsker og visioner for fremtiden. Situationer hvor unge, etisk og moralsk, kan opleve at føle sig usynlige og nedgjorte af systemet og dets aktører, hvis tænkemåder er påvirket af den politiske- og institutionelle magts orientering mod uddannelse og arbejde (Høilund & Juul 2015: 85).

Krænkelser hvilke desuden kan implicere, at unge, kun formelt, anerkendes juridisk, men uden reelt at blive hørt og medinddraget tilstrækkeligt i egen sag i forbindelse med visitationsprocessen og udformningen af uddannelsespålægget. Plausible scenarier der kan afføde retstab, såfremt unges status som ligestillet tilsidesættes i mødet med aktøren, uden moralsk at blive anerkendt som subjekter der kan bestride egne interesser og gøre sig gældende (Høilund & Juul 2015: 81).

Med disse magtforhold som inficerer socialarbejderens faglige forståelser, og udvander den sociale dømmekraft i praksis, sættes ansvaret og pligten til at hjælpe gevaldigt over styr (Høilund & Juul 2015: 85).

For det sociale arbejde vil konsekvensen af manglende respekt og anerkendelse ikke

¹³ Fortrolighedskundskab: ”.. en særlig, men helt fundamental form for viden, som bygger på menneskets evne til at træde ind i den andens verden og herfra etablere en forståelse af situationen” (Høilund & Juul 2015: 64).

alene betyde en skadet tillidsrelation, men vanskeliggøre meningsfuldt socialt arbejde der netop har til hensigt at hjælpe mennesker med at flytte sig.

Ydermere er det nærliggende at forestille sig, at det sociale arbejde og dømmekraften i institutionerne kun vil forværres når beskæftigelsesområdet, flere steder, primært varetages af faggrupper uden socialfaglig baggrund (Baadsgaard et.al. 2012: 5). Omend der kan spekuleres i, hvilke konsekvenser det på sigt vil få for det sociale arbejdes eksistensberettigelse, drejer bekymringen sig især om de konsekvenser, der knytter sig til, at faggrupper, uden fornødne kundskaber forvalter feltet.

Vores antagelse er, at det ikke er uden betydning, hvordan visitationen udmøntes, idet der er afgørende forskel på om skønnet, som visitationen implicerer, hviler på administrative kompetencer frem for kvalificeret socialfaglig viden.

Fx i visitationens grænsefelt, hvor unge kan balancere mellem uddannelsesparat og aktivitetsparat, vil aktørens problemforståelse have indflydelse på, om der skabes et realistisk mulighedsrum, eller om utopi forfølges.

En kritik af, at administrative aktører, i visitationsprocesser, mangler basal viden om sociale problemer med risiko for ensidige systemrepræsentanter, der lydigt skønner og eksekverer i regimets interesser. Lovgivningsmæssigt grundet, at der ikke figurerer særlige krav til, hvilke kompetencer aktøren skal have på området, ligesom kompetente socialarbejdere for længst har forladt beskæftigelsesområdet af etiske og faglige årsager. Problemstillinger der hverken mindskes af, at det sociale arbejde synes lodret uforeneligt med den politisk udstukket work first linje, der vanskeliggør muligheden for at hjælpe ressourcensvage ledige (Baadsgaard et.al. 2012: 5-6). Eller så længe praksisregimernes ledere målrettet går efter ansatte, der loyalt vil indordne sig og aktivt bidrage til at forfølge de politiske- og institutionelle mål (Baadsgaard et.al. 2012: 7).

Kendsgerninger der i lyset af ovenstående, alt andet lige, må få konsekvenser for ledige i kontanthjælpssystemet, der skal visteres efter et nyt skærpet system, og stå ansigt til ansigt med dømmekraften der affødes heraf.

Udviklingstendenser der afrundingsvist giver anledning til bekymring især med tanke på alvorligt syge, eller ledige med komplekse sociale problemer, der risikerer at blive genstand for dehumaniserende instrumentelle processer.

21.0 Konklusion

21.1 Hvilke intentioner og målsætninger tales frem i det lovforberedende arbejde?

Til specialets første problemformulerende spørgsmål er det fremkommet, at de politiske intentioner sigter mod at styrke lediges kompetencer og deltagerchancer gennem et skærpet uddannelses- og beskæftigelsesfokus. Intentioner der parallelt med en målsætning om flere i selvforsørgelse, skal gøre op med kontanthjælpen som et livsvilkår og en passivisering af ledige i praksisinstitutionerne, da de afledte affekter af lediggang har konsekvenser for alle. Dels for den enkelte, socialt og økonomisk, og dels for kontanthjælpsmodtagerenes familier, heriblandt børn der vokser op i relativ fattigdom, ligesom udgifterne til passive overførelsesindkomster belaster velfærdsstaten. Samfundsøkonomiske konsekvenser der har legitimeret reformen og givet anledning til nye velfærdspolitiske målsætninger, herunder reducerede udgifter til passive overførelsesindkomster som kontanthjælp.

Fremover skal ledige derfor mødes med skærpet krav og forventninger samt troen på, at den enkeltes potentiale kan udfoldes i uddannelse og beskæftigelse. Særligt med fokus på unge uden erhvervskompetencegivende uddannelse, der skal opkvalificeres og tilegne sig kompetencer, som en nødvendig politisk forudsætning for at opnå stabil tilknytning til arbejdsmarkedet.

Politiske intentioner der overordnet tilstræber, at ledige orienteres mod et prædefineret og afgrænset arbejdsfællesskab, som kan sikre en indfrielse af de politiske målsætninger om flere i selvforsørgelse og besparelser på området.

21.2 Hvordan italesættes målgruppen i det lovforberedende arbejde?

Til specialets andet problemformulerende spørgsmål betones målgruppen, som personer der entydigt er parate til indsats og/eller uddannelse- eller beskæftigelse, idet alle ledige har iboende ressourcer, der nyttigt kan omsættes.

Ud fra reformens konstruerede paratbetegnelser afgrænset til *åbenlyst uddannelsesparat*, *uddannelsesparat*, samt *job-* og *aktivitetsparat* ophæves samtidigt enhver form for diskursiv passivitet. Nye italesættelser af målgruppen der ikke længere

muliggør, at ledige i systemet kan defineres ud fra anden virkelighed end reformens diskursive paratvirkelighed.

For personer med tilstrækkelige ressourcer til at påbegynde aktivitet og som med det samme er parate til uddannelse eller beskæftigelse tales i reformen frem som *Job-* og *åbenlyst uddannelsesparate*. Til forskel italesættes ledige, der er parate til indsats, men ikke med det samme til uddannelse, som *uddannelsesparate*, da disse først vil kunne påbegynde uddannelse senere og inden for et år.

Ydermere italesættes ledige, hvis ressourcer først skal udvikles, som *aktivitetsparate* med enten komplekse sociale problemer og/eller sundhedsmæssige problematikker. Barrierer der aktuelt udgør en hæmsko for hurtig overgang til uddannelse eller beskæftigelse. Personer med begrænset ressourcer skal derfor rehabiliteres via en helhedsorienteret indsats med henblik på, at også disse bliver funktionsduelige og på sigt udnytter deres arbejdssevne.

Af italesættelserne til målgruppen er desuden blotlagt et politisk menneskesyn beroende på neoliberale værdier og rationaler med fokus på funktionsduelighed og nytte.

Rationaler der tillige indebærer en øget ansvarliggørelse af målgruppen, som skal opnå færdigheder og udvikle ressourcer i harmoni med slutmålet om selvforsørgelse, idet individuelle kompetencer forventes realiseret i konkurrencestatsligt øjemed.

21.3 Hvilke styringsinstrumenter tages i brug for at indfri reformens intentioner og målsætning?

Til specialets tredje problemformulerede spørgsmål er det blevet klarlagt, hvordan dele af målgruppen politisk søges styret i retning af uddannelse og beskæftigelse gennem ændrede ydelser. Heriblandt målgruppens uddannelses- og aktivitetsparate unge, samt unge kontanthjælpsmodtagere med en erhvervskompetencegivende uddannelse. For uddannelses- og aktivitetsparate unge indføres en ”ny” og lavere ydelse betegnet uddannelseshjælp, svarende til SU-sats, imens unge med uddannelse bibeholder kontanthjælpen på ungesats. Eftersom ledige unge, også forud for reformen, fik sænket deres ydelse til SU-niveau, efter seks måneder i systemet og efter påbegyndt aktivitet, udpeges uddannelseshjælpen som en skærpelse frem for en regulær ny ydelse.

Desuden tildeles unge med uddannelse et fast bonustillæg som belønning for fuldført uddannelse og for at have gjort som samfundet forventer, uden tillægget overstiger kontanthjælpssatsen på voksenniveau. Regulerede og fintmaskede incitamentsstrukturer der tilsigter en skærpet styring af særligt ungegruppen, der langt hurtigere skal motiveres til uddannelse og beskæftige. Med uddannelseshjælpen imødegås samtidigt, at for høje satser, i vid udstrækning, af-vareliggøre ledige og blokerer for incitamentet til selvforsørgelse fremover. Politiske rationaler koblet til ovenfornævnte neoliberale menneskesyn og til reformens indbyggede NPM-logikker, der diskursivt lægger an til øget vareliggørelse af særligt målgruppens unge. Dette med henblik på at styrke konkurrenceevnen og skabe øget vækst.

Foruden nedjusteringen i ydelsesniveauet tilsigter reformen en ændret styring af jobcentrene gennem et nyt visitationssystem. Et nyt kategoriseringsapparat der ophæver matchkategorierne samt muligheden for diskursivt at indplacere ledige som midlertidigt passive. I stedet indføres en række isoleret paratkategorier, der trods ændret ordlyd, langt hen af vejen, svarer til det ophævede matchsystem, idet paratkategorierne overvejende implicerer stramninger i det eksisterende. Desuden efterlader reformen fortsat mulighed for, at visse ledige kan friholdes fra indsats.

Med det nye styringsapparat dirigeres frontlinjeniveau i retning af en grundigere visitation, da aktørerne via nye effektive metoder og tidsfrister, indbygget i apparatet, pålægges at foretage en omhyggelig screening af ledige. Fra politisk hold en metodefiksering der i kombination med ændrede tidsfrister skal sikre en hurtigere afklaring og kategoriindplacering af ledige. Konstrueret metode- og hurtighedsprincipper der skal bidrage til ændringer i den normaliserede praksis og til en effektivisering af institutionerne. Skærpede adfærdsreguleringer og en detailstyring af frontlinjeniveau som reaktion på kritikken i reformen der grundlæggende hævder, at praksis bærer et væsentligt ansvar for, at et betydeligt antal ledige er blevet ”nurset” og passiviseret i systemet.

Den governmentale styring der med reformen skal sikre, at ingen ledige overlades til sig selv, skærper således styringen af praksis til stringent at dirigere ledige til selvledelse mod uddannelse og beskæftigelse. Ved at stramme de eksisterende regler for uddannelsespålæg m.fl., parallelt med nye politiske initiativer som nyttejob og

helhedsorienteret indsats, indskræpes den instrumentelle styring og fokus på beskæftigelse yderligere.

21.4 Hvilke disciplinerings teknikker, i styringen af ledige, tales frem i reformen?

Til specialets fjerde problemformulerende spørgsmål er det blevet klarlagt, hvordan ledige hierarkisk overvåges gennem praksisinstitutionernes opbygning og de overvågnings- og kontrolteknologier, som er implementeret i jobcentrene.

En overvågende magt indlejret i opfølgningssamtaler og i de indsatser der iværksættes for ledige, hvor eksterne aktører m.fl. pålægges at tilbagerapportere til jobcentrene med status på lediges mødestabilitet, aktive deltagelse og fremdrift. Overvågninger der skal finde sted parallelt med institutionernes digitale kontrol af subjektet, hvilket indebærer, at ledige skal overvåges både i – og uden for jobcentrenes praksissfære. Raffineret teknologier der politisk har til hensigt at disciplinere ledige til at underkaste sig systemets love på kontanthjælpsområdet på vejen mod beskæftigelse.

Idet den politiske overmagt i reformen fastsætter rammerne, hvorudfra ledige enten straffes eller belønnes, er det fremkommet, at jobcentrene løbende skal fortage bedømmelser af hver enkelt subjekt. En eksamensteknik der i reformen sætter sig igennem i lovkravet til frontlinjeniveau om at bedømme subjektets udvikling og hvorvidt pågældende lydigt overholder reglerne på området. Afhængigt af udfaldet belønnes eller sanktioneres kontanthjælpsmodtageren, som i reformen disciplineres gennem udbetaling eller ophør af ydelse, samt via muligheden for at avancere eller falde i rang. Eksempelvis når den ledige belønnes af jobcenteret ved at stige i rang fra kategorien aktivitetsparat til jobparat, en indplacering tættere på arbejdsmarkedet.

Pointen der udskilles til afsnittets problemformulerende spørgsmål er, at jobcentrenes hierarkiske overvågning og normaliserende sanktion, som eksamen er indlejret i, skal bidrage til lediges fastholdelse i en institutionel underkastelse og magt. Væsentligt i reformen er, at straffen afmåles nøjagtigt til forseelsen, hvilket fremkommer af de konstruerede sanktionstyper: Punkt-, periode- og skærpet rådighedssanktion.

Forskellige sanktionsmodeller der af frontlinjeniveau skal anvendes, alt efter om kontanthjælpsmodtageren udebliver fra samtale- og/eller aktivitet én, få, eller gentagne gange. Disciplineringsprocesser der politisk tilstræber at forme ledige til lydige

subjekter, som skal efterleve reformens intentioner og målsætninger.

Opsummerende konkluderes det, at Kontanthjælpsreformen af år 2014 bekræfter specialets første hypotese om, at de politiske intentioner vil bidrage til en skærpet styring af frontlinjeniveau og af målgruppens ledige. Diskursivt udpeges en hidtil uset detailstyring fra centraladministrativt hold, idet praksisinstitutionerne med reformen reguleres ned i hvert enkelt organisatorisk led. Ændringer der ovenfra præsenteres gennem nye betegnelser og ordlyd, men som primært omhandler skærpelser i det eksisterende lovgrundlag, med kun få reelt nye tiltag.

Reformændringer der tillige forventes at understøtte specialets anden hypotese om, at det socialfaglige handlerum, med den governmentale styring, vil blive indsnævret i institutionerne. Ikke mindst når der kalkuleres med, at de politisk skærpede målsætninger om flere i selvforsørgelse, hurtighedsprincipper og øget resultatstyring skal omsættes til virkelighed i praksisinstitutionerne.

Desuden antages det, at specialets tredje hypotese om, at reformen vil bidrage til øget ulighed, er overvejende sandsynlig, da flere vil modtage en sænket ydelse, heriblandt personer med langvarig udsigt til selvforsørgelse.

Endeligt konkluderes det, at den politiske nytænkning med reformen er relativt begrænset, idet diskursen grundlæggende afspejler en skærpet videreudvikling af det eksisterende i tilgangen til feltet,. ”Gammel vin på nye flasker”.

22.0 Perspektivering

Overordnet er den politiske diskurs i Kontanthjælpsreformen af år 2014 frembåret af neoliberale logikker og intentioner med fokus på flere i selvforsørgelse via uddannelse- og beskæftigelse. Intentioner der skal bidrage til indfrielsen af reformens skærpede målsætninger om øget vækst og offentlige besparelser, hvilke søges realiseret gennem eksisterende såvel som nye initiativer. Politiske tiltag der effektivt skal facilitere en opdyrkning, udvikling og anvendelse af lediges ressourcer og kompetencer, ud fra en governmental nyttekalkule baseret på økonomi og konkurrencestatslige rationaler.

Når specialet i et samfundsperspektiv vurderes relevant, skyldes det, at den politiske diskurs i Kontanthjælpsreformen er yderst aktuel og angiver i hvilken retning velfærdspolitikken og samfundet bevæger sig i. En diskursudvikling der giver anledning til refleksioner omkring moralske, værdimæssige og institutionelle konsekvenser, når der stilles skarp på reformens diskursive sandheder.

Refleksioner omkring hvor vi moralsk er på vej hen i samfundet, når der ovenfra konstitueres en opfattelse i befolkningen af vores medmennesker, kontanthjælpsmodtagere, som nogle der entydigt er parate og kan. Heriblandt syge- og mere ressourcesvage borgere der forventes udviklingsparate parallelt med, at de får sænket deres ydelse? Og hvilke institutioner skabes der i systemet og ud fra hvilke fællesværdier når reformens konstruerede sandheder, der er gennemsyret af nytte- og profittænkning, indoptages som naturlige?

Spørgsmål der reflektivt omhandler hvordan samfundet og dets institutioner moralsk anskuer, præger og styrer kontanthjælpsmodtagere, samt giver anledning til overvejelser omkring statens forpligtigelser over for ledige i det 20. århundrede. Især med tanke på velfærdsstatens sociale sikringsordninger, heriblandt kontanthjælpen, der udgør nederste forsørgelsesgrundlag.

I henhold til specialets problemstilling, der er blevet besvaret med afsæt i det lovforberedende arbejde- og Laclau og Mouffes diskursteori som metode, har det været muligt at blotlægge de politiske intentioner og målsætninger i Kontanthjælpsreformen. Da specialets problemformulering og metodologiske tilgang ekskluderer muligheden for at undersøge og anskueliggøre en række øvrige interessante problemstillinger, har specialet sine begrænsninger. Eksempelvis belyses effekterne af reformen ikke, idet

specialet afstår fra at undersøge, hvorvidt de politiske intentioner har medført, at flere kontanthjælpsmodtagere er overgået til uddannelse eller beskæftigelse. Tilsvarende koncentrerer specialet sig ikke om, hvordan reformen influerer på arbejdsgangene i praksis og påvirkningerne heraf, ligesom der ikke fokuseres på konsekvenserne for arbejdsledige og deres livsverden.

Såfremt reformens effekter skulle undersøges, kunne en positivist metodetilgang være oplagt, eftersom metoden anvendes til statistiske beregninger ud fra et kvantitativt undersøgelsesdesign. I den forbindelse vil offentligt tilgængelige registerdata¹⁴ statistisk kunne bidrage til at klarlægge, om flere er overgået til uddannelse- og beskæftigelse efter reformens ikrafttrædelse. Eller alternativt et mindre datagrundlag baseret på en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse, som eksempelvis kunne være delt ud i forskellige jobcentre. Med en kvantitativ metodetilgang ville det således været muligt at foretage statistiske analyser, der ville kunne påvise om de ønskede effekter af reformen, er opnået.

Desuden ville det ud fra en kvalitativ metode og med et undersøgelsesdesign baseret på interviews være muligt at undersøge nogle konsekvenser af kontanthjælpsreformen (Juul 2012: 100). Eksempelvis hvordan kontanthjælpsmodtagere oplever at blive behandlet af institutionerne og hvilken betydning det har for deres livssituation og udfoldelsesmuligheder i sociale fællesskaber.

Uagtet at vi undervejs har noteret os, at der efter reformens ikrafttrædelse i år 2014, er foretaget yderligere reguleringer på området, 225-timers reglen og kontanthjælpsloftet, afstår specialet fra at behandle disse ændringer (Beskæftigelsesministeriet).

Når specialet afstår fra seneste ændringer på området skyldes det blandt andet interessen for at stille skarpt på et politisk øjebliksbillede og illustrere hvorfor det i det hele taget har været nødvendigt at reformere området på ny. Særligt med tanke på, at feltet, også forud for reformen, har været genstand for løbende stramninger, hvorfor en konsekvent afgrænsning af empirien har været uomgængelig, da specialets rammer ingenlunde efterlader plads til alle ønskelige detaljer.

¹⁴ Ved registerdata forstås økonomiske beregninger der udspringer fra dokumentation- og dataindsamling, hvor oplysninger om befolkningen er knyttet op på cpr-nummer (Danmark statistik).

21.0 Litteraturliste

Bøger og artikler

Andersen, J. & Larsen, E, J. (2004): "Fattigdom og social eksklusion", I: Larsen, E, J. Og Møller, H, I. (red): Socialpolitik, Hans Reitzels. S. 184-206.

Andersen, G, J. (2012): " Økonomisk bæredygtighed- Politisk usikkerhed. Den danske velfærdsstat 1990-2012. Politica, Vol. 44, No:3.

Andersen, Å, N. (2004): "Kontraktliggørelse af borgeren – om indskiftning af pligt til frihed i Nordisk Organisations Studier, Fagbokforlaget, Oslo. ISSN 1501-8237 S. 4-26.

Arbejdsmarkedskommissionen (2009): *Velfærd kræver arbejde*. København.

Baadsgaard, K., Jørgensen, H., Nørup, I. & Peter Olsen, S. (2012): "Fra klientorienteret arbejde til administrativt arbejde- Ændringer i den faglige praksis og kvalificering på det beskæftigelsespolitiske område". Tidsskrift for arbejdsliv. (4) 30-47.

Benjaminsen L, Hesselberg Lauritzen, Heidi, SFI 2015- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Hjemløshed i Danmark 2015: *national kortlægning*. Kbh.: SFI-Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Boje, P. T. (2013). Civilsamfund Medborgerskab og Social kapital. (S. 647-674) I: Anderen, H. & Kaspersen, Bo, L. "Klassisk og Moderne Samfundsteori". (red). 5. Udg. Hans Reitzel Forlag.

Bredgaaard, T. et al. (2002): Dansk arbejdsmarkedspolitik.1. Udgave, 2 Oplag. By Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Caswell, D. (2013): *Socialt arbejde på beskæftigelsesområdet – arbejdsløse, aktive tilbud og sanktioner*. (S. 223-249) I: Guldager, J. & Skytte, M. *Socialt Arbejde teorier og perspektiver*. Akademisk Forlag.

Caswell, D. & Høybye-Mortensen, M. (2011): Så smækker vi kassen i! Sanktion som redskab i kommunernes håndtering af kontanthjælpsmodtagere i Tidsskrift for arbejdsliv nr. 4 december S. 21-38.

Clausen, T. et al. (2002): "Diskursteori, radikalt og pluralt demokrati – en introduktion til Laclau og Mouffe" I: Jensen, C. & Hansen, A. Dreyer (red): *Det radikale demokrati – diskursteoriens politiske perspektiv* (S 11-34). Roskilde Universitetsforlag, 2002.

Clement, L. S. & Andersen, G.J. (2006): Delrapport 5: "Ledighed og incitamenter: hvad ved vi? - En forskningsoversigt." Side 3–46.

Dean, M. (1999); *Governmentality, Magt & styring i det moderne samfund*. Kap 1, 2, 6 og 7 (red). Forlaget Sociologi 2006.

Dyrberg et al. (2000): Diskursteorien på arbejde (S. 7-18). 1. Udg. Roskilde Universitetsforlag.

Dyring, J. (2013): "Udvikling i Dansk Socialretlig Regulering" (S 131-161). I: Guldager, J. & Skytte, M. *Socialt Arbejde teorier og perspektiver*. Akademisk Forlag

Eplov, L.F., Korsbæk, L., Petersen, L. & Olander, M. (2010): Psykiatrisk & psykosocial rehabilitering. Munksgaard, København. S. 19-55.

Esmark et al. (2005): "Poststrukturalistiske analysestrategier en introduktion". (S. 7-40). I: Esmark, A.; Laustsen, C. Bagge & Andersen, N. Åkerstrøm (red). *Poststrukturalistiske analysestrategier* Roskilde Universitetsforlag.

Esping-Andersen, Gøsta (1990). The Three Worlds of Welfare Capitalisme. Cambridge: Polity Press, Chp. pp. 35-51. ISBN0745606652.

Foucault, M. (2011): Overvågning og straf. (S. 149-246). 5 oplag. Det lille forlag.

Foucault, M. (1982): Subject and Power, in: *Dreyfuss H. & Rabinow P. (Eds.): Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics. University of Chicago press, 1983.*

Goul Andersen, J. (2013). ”Medborgerskab under pres”. (S 86-126). I: Guldager, J. & Skytte, M. *Socialt Arbejde teorier og perspektiver*. Akademisk Forlag.

Hagen, R. (2003). Rational Choice I: Andersen, H. Og Kaspersen, B, L. (red): *Klassisk og moderne samfundsteori*, København, Hans Reitzels Forlag. S. 219-234.

Hansen, A, D. (2012): Diskurs- og videnskabsteori. (S. 233-275) I: Juul, S. & Bransholm Pedersen, K. (red.) (2012): *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. København: Hans Reitzels Forlag.

Hansen, A, D. (2013): Diskurs i et videnskabsteoretisk perspektiv. (439-466) I: Fuglsang, L., Olsen, P. & Rasborg, K. (red). (2013): *Videnskabsteori i Samfundsvidenskaberne*. 3. Udg. På tværs af fagkulturer og paradigmer.

Hastrup, K. (2013) ”Strukturalisme”. (S. 313-338). I: Andersen, H. & Bo Kaspersen, L. (2013): *Klassisk og Moderne Samfundsteori*. Hans Reitzels forlag. 5. Udg.

Heede, D. (2012) *Det Tomme Menneske, Introduktion til Michel Foucault*. Museum Tusulanums forlag. 2 udg. 5 oplag.

Høilund, P. & Juul, S. (2015): *Anerkendelse og Dømmekraft i Socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag. 2 udg. Kap. 2, 4, 5

Howarth, D. (2005): *Diskurs. En introduktion*, Hans Reitzels Forlag.

Jensen, H, P. (2007): ”Velfærdsbegrebets mangfoldighed”, I: Hansen, H, P. (red). *Velfærd – dimensioner og betydninger*. København: Bogforlaget Frydenlund, S. 11-129.

Juhl, S. (2010) *Solidaritet Anerkendelse Retfærdighed og god Dømmekraft* (S. 243-267, 349-394). Hans Reitzels Forlag.

Juul, S. (2012): Fænomenologi. I: Juul, S. & Bransholm Pedersen, K. (red) (2012): *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. København: Hans Reitzels Forlag.

Juul, S. & Pedersen, B. K. (2012) Hvorfor Videnskabsteori? I: Juul, S. & Bransholm Pedersen, K. (red) (2012): *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. København: Hans Reitzels Forlag.

Jørgensen, M. Winther & Phillips, L. (1999): *Diskursanalyse som teori og metode, Samfundslitteratur*. Roskilde Universitetsforlag (S. 9-71).

Klausen, J., Schultz, T. & Hiemcrone, U. N. (2015): Socialret, Forsørgelse og Beskæftigelse. Jurist- og økonomforbundets forlag. Kap 8.

Laclau, E. & Mouffe, C. (1985): *Hegemony & Socialist Strategy – Towards a Radical Democratic Politics* (2nd edition), Biddles Ltd., Guildford and King's Lynn.

Laclau, E. & Mouffe, C. (2002): "Hinsides det sociales positivitet: antagonismer og hegemoni", I: Jensen, Carsten & Hansen, Allan Dreyer (red.): *Det radikale demokrati – diskursteoriens politiske perspektiv* (S. 37-100). Roskilde Universitetsforlag.

Larsen, A. C. & Andersen, G. J. (2004): *Magten på Borgen. En analyse af beslutningsprocesser i større politiske reformer, magtudredning*. Aarhus Universitetsforlag. S. 23-59.

Larsen, A.C. & Andersen, G.J. (2009): Strukturledighed – et barn af økonomiske ideer? I *Økonomi og Politik* vol. 82.

Larsen, A. C. & Pedersen, J. J. (2009): Ledighedsparadokset. Information, netværk og selektion på arbejdsmarkedet, Frydelund, Kap 1, 2.

Nilsson, R. (2009): Michel Foucault, En introduktion (S.13-20). København: Hans Reitzels Forlag.

Pedersen, B. K. (2012): "Socialkonstruktivisme" (S. 187-233). I: Juul, S. & Bransholm Pedersen, K. (red) (2012): *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. København: Hans Reitzels Forlag.

Pedersen, K.O. (2011): Konkurrencestaten. Kap. 1, 3,6 og 7. Udgave, 8 Oplag. Hans Reitzels Forlag.

Raffnsøe, S., Gudmand-Høyer, M. & Thaning, M. (2008). Foucault. (S. 21-40). 1 Udgave. Samfundslitterature.

Rasborg, K. (2023): *Socialkonstruktivismer i klassisk og moderne sociologi* (S. 403-438). I: Fuglsang, L., Olsen, P. & Rasborg, K. (red). (2013): Videnskabsteori i Samfundsvidenskaberne. 3. Udg. På tværs af fagkulturer og paradigmer.

Soss, J., Fording, R.C., Schram, S.F (2011): Disciplining the Poor: Neoliberal Paternalisme and the Persistent Power of Race (S.291). University of Chicago Press.

Torfig, J. (1999). "Workfare with Welfare: Recent Reforms of the Danish Welfare State". Journal of European Social Policy, vol. 9, PP. 5-28.

Torfig, J. (2004): "Det stille sporskifte i velfærdsstaten - En diskursteoretisk beslutningsprocesanalyse" Aarhus Universitetsforlag.

Torfig, J. (2013): Diskursteori. (S. 197-216). I: Andersen, H. & Bo Kaspersen, L. (2013): *Klassisk og Moderne Samfundsteori*. Hans Reitzels forlag. 5. Udg.

Torfig, J. (1998): Ernesto Laclau og Chantal Mouffes diskursteori: Både *post-marxisme* og *post-marxisme*. Arbejderhistorie Nr. 2.

Villadsen, K. (2006): "Forord til den danske udgave". (S. 9-25). I. Dean, M.;
Governmentality, Magt & styring i det moderne samfund (red). Forlaget Sociologi.

Willig, R. (2005): "Selvrealiseringsoptioner – vor tids fodring om anerkendelse": I
Willig, R. & Østergaard, M. Red: Sociale Patologier. Reitzels Forlag. København. 12-40.

Internetsider

Beskæftigelsesministeriet 2004:

<http://bm.dk/da/Aktuelt/Publikationer/Arkiv/2004/Noget%20for%20noget.aspx> (hentet d. 13.04.16)

Beskæftigelsesministeriet 2015:

<http://bm.dk/da/Aktuelt/Pressemeddelelser/Arkiv/2015/11/Aftale%20om%20kontanthjælp%20-%20det%20skal%20kunne%20betale%20sig%20at%20arbejde.aspx> (hentet d.07.07.16).

Beskæftigelsesministeriet:

<http://bm.dk/da/Aktuelt/Pressemeddelelser/Arkiv/2015/11/Aftale%20om%20kontanthjælp%20-%20det%20skal%20kunne%20betale%20sig%20at%20arbejde.aspx> (hentet 14.08.16).

Danmark statistik: <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/indkomster> (hentet d. 20.02.16).

Danmark statistik: <http://www.dst.dk/da/TilSalg/Forskningsservice/Data> (hentet d. 13.11.16).

Grundlove § 75, sk 2: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=45902>
(hentet d. 03.06.16).

Konkurrencestyrelsen:

<https://www.kfst.dk/~media/KFST/Publikationer/Dansk/2000/Vejledning%20om%20konkurrenceforvridende%20støtte%202000.pdf> (hentet 16.08.16).

Lov om aktiv social politik:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=173092#id900c2c8e-a135-43a4-a16d-a10b3e44c2d5> (hentet d. 01.05.16).

Socialjura – Retssikkerhedsloven §4: <http://www.socialjura.dk/content-storage/regler/2006/vejl-73-af-310-2006/#c55564> (hentet d. 12.05.15).

Statsministerens nytårstale år 2002 - Statsministeriet: http://stm.dk/_p_7354.html (hentet d. 03.03.16).

Empiri

Lov om aktiv beskæftigelsesindsats:

<http://prodstoragehoeringspo.blob.core.windows.net/23882659-6c23-48b4-98b0-cba1580582e1/Lovforslag%20om%20%C3%A6ndring%20af%20LAB%20mv%20til%20ekstern%20h%C3%B8ring%20-%2015052013.pdf> (hentet d. 20.01.16).

Lov om aktiv socialpolitik:

http://prodstoragehoeringspo.blob.core.windows.net/23882659-6c23-48b4-98b0-cba1580582e1/%C3%86ndring%20af%20lov%20om%20aktiv%20socialpolitik_Eksterne%20h%C3%B8ring.pdf (hentet d. 20.01.16).

Hoeringsportalen.dk: <https://hoeringsportalen.dk/Hearing/Details/16711> (hentet 20.01.16).